

ความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี
กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

นายเชอมนันต์ บังกิโล

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบัญชี ภาควิชาการบัญชี

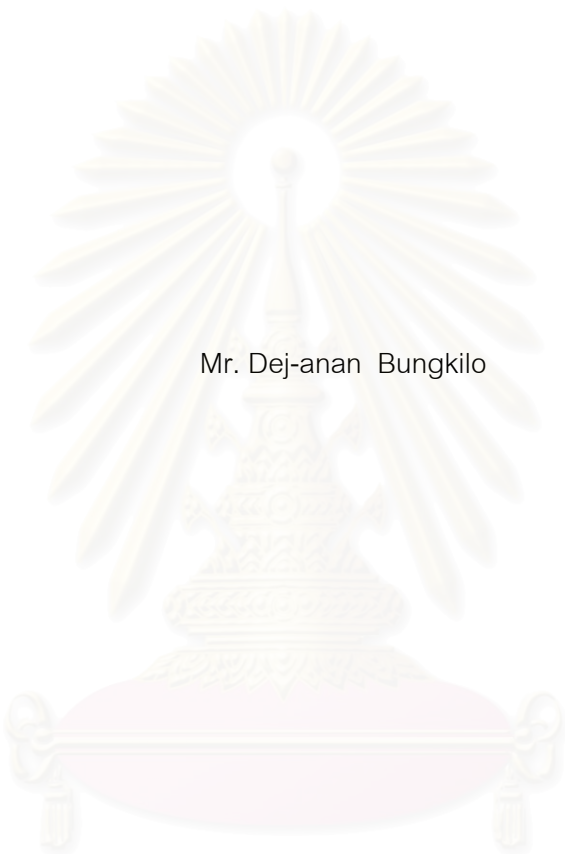
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-53-1684-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CONSERVATISM OF ACCOUNTING EARNINGS:
THE CASE OF NON-FINANCIAL LISTED COMPANIES IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

Mr. Dej-anan Bungkilo

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
For the Degree of Master of Accountancy in Accounting

Department of Accountancy

Faculty of Commerce and Accountancy

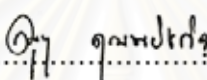
Chulalongkorn University

Academic Year 2005

ISBN 974-53-1684-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่
กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
โดย นายเชxonันต์ บังกิไล
สาขาวิชา การบัญชี
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. เอมอร ใจเก่งกิจ

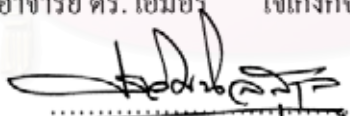
คณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีคณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณูชา ชุมพนิชกิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร. พิมพ์พนา ปีตรวัชชัย)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร. เอมอร ใจเก่งกิจ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประวิตร นิลสุวรรณากุล)

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เดชนันต์ บังกิไล : ความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่
กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (CONSERVATISM OF
ACCOUNTING EARNINGS: THE CASE OF NON-FINANCIAL LISTED COMPANIES
IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND) อ. ที่ปรึกษา: อ.ดร. เอมอร ใจเก่งกิจ,
85 หน้า. ISBN 974-53-1684-9.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียน
ที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และผลกระทบของขนาดของ
สำนักงานสอบบัญชีต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียน ที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัท
ทางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตัวอย่างจำนวน 972 บริษัทที่ใช้ในการศึกษานี้
จัดเก็บจากฐานข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยระหว่างปี 2542 ถึง 2545

ผลการศึกษาจากการใช้ตัวแบบของ Basu (1997) ซึ่งภายหลังการประกาศใช้มาตรฐาน
การบัญชีใหม่ตั้งแต่ปี 2542 กำไรของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาด
หลักทรัพย์แห่งประเทศไทยสะท้อนถึงการรับรู้ข่าวร้ายเร็วกว่าข่าวดี สอดคล้องกับหลักความ
ระมัดระวังทางการบัญชี อย่างไรก็ตาม ไม่พบหลักฐานที่ชี้ว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมี
ผลกระทบต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียน ที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททาง
การเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....การบัญชี.....
สาขาวิชา.....การบัญชี.....
ปีการศึกษา.....2548.....

ลายมือชื่อนิสิต.....เดชนันต์ บังกิไล.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....อ.ดร. เอมอร ใจเก่งกิจ.....

4582226626 : MAJOR ACCOUNTING

KEY WORD: ACCOUNTING CONSERVATISM / EARNINGS / AUDITOR FIRM SIZE

DEJ-ANAN BUNGKILO: CONSERVATISM OF ACCOUNTING EARNINGS:

THE CASE OF NON-FINANCIAL LISTED COMPANIES IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND. THESIS ADVISOR: AIM-ORN JAIKENGKIT, PH.D., 85 pp. ISBN 974-53-1684-9.

The purpose of this research is to study conservatism of accounting earnings of non-financial listed companies in the Stock Exchange of Thailand (SET) and the effect of auditor firm size on conservatism of accounting earnings of non-financial listed companies in the Stock Exchange of Thailand. The 972 samples used in this study were collected from database of The Stock Exchange of Thailand during the years 1999 to 2002.

Using the Basu's (1997) model, the results indicate that after the adoption of new accounting standards in 1999, earnings of non-financial listed companies in the Stock Exchange of Thailand reflect recognition of bad news faster than good news, consistent with accounting conservatism principle. However, there is no evidence indicate that auditor firm size has effect on conservatism of accounting earnings of non-financial listed companies in the Stock Exchange of Thailand.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department.....Accountancy.....Student's signature...*Dejanan Bungkile*
Field of study.....Accounting.....Advisor's signature...*Aim-Orn Jaiengkkit*
Academic year.....2005.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ ก็เพราะได้รับความช่วยเหลือจากหลายท่าน ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. เอมอร ใจเก่งกิจ เป็นอย่างสูง ที่ท่านได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้สละเวลาในการให้ความช่วยเหลือ ให้ความรู้ และคำแนะนำที่เป็นประโยชน์สำหรับการศึกษานี้เป็นอย่างมาก รวมทั้งได้ติดตามความคืบหน้าของการทำวิทยานิพนธ์โดยตลอดและขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.พิมพ์พนา ปิตรีวัชชัยและผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประวิตร นิลสุวรรณากุล ที่ได้สละเวลาอันมีค่ามาเป็นประธานและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ของข้าพเจ้า และได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ที่ทำให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณบิดาและมารดา ที่ได้มอบโอกาสสำคัญทางการศึกษาและคอยให้กำลังใจเสมอ ตลอดจนเพื่อน ๆ ทุกคนที่คอยสนับสนุนให้ความช่วยเหลือตลอดมา

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง สำหรับทุนการศึกษาตลอดหลักสูตร การศึกษาของข้าพเจ้า

เดชอนันต์ บังกิโล

สิงหาคม 2548

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 ปัญหาการวิจัย.....	6
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	7
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย.....	8
1.7 ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิจัย.....	9
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
2.1 แนวคิดและทฤษฎี.....	10
2.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างกำไรทางบัญชีกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์.....	10
2.1.2 ประสิทธิภาพของตลาด.....	14
2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
2.2.1 หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปในประเทศไทย.....	15
2.2.2 แนวปฏิบัติทางการบัญชีในมาตรฐานการบัญชีไทยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ความระมัดระวังในการแสดงสินทรัพย์หรือรายได้ไม่ให้มีจำนวนที่สูง เกินไป.....	17
2.2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับหลักความระมัดระวังทางบัญชี.....	27
2.2.4 งานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพการตรวจสอบกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชี	33

2.2.5	งานวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อ คุณภาพข้อมูลทางบัญชีของบริษัทลูกค้า.....	34
2.3	การพัฒนาสมมติฐานการวิจัย.....	35
2.3.1	ความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่ม บริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.....	35
2.3.2	ผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความระมัดระวังของ กำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินใน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.....	37
3	ระเบียบวิธีวิจัย.....	40
3.1	ข้อมูลและแหล่งที่มาของข้อมูล.....	40
3.2	การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	41
3.3	ตัวแบบที่ใช้ในการวิจัย.....	41
3.3.1	ตัวแบบเพื่อศึกษาความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัท จดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่ง ประเทศไทย.....	41
3.3.2	ตัวแบบเพื่อศึกษาผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความ ระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัท ทางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.....	48
3.3.3	การวิเคราะห์เพิ่มเติม.....	49
3.4	ตัวแปรและการวัดค่าของตัวแปร.....	52
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
4.1	ข้อมูลเบื้องต้นของตัวอย่างและแนวทางในการวิเคราะห์การถดถอย.....	55
4.1.1	จำนวนตัวอย่าง.....	55
4.1.2	การวิเคราะห์การถดถอย.....	56
4.2	ความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัท ทางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.....	57
4.2.1	สถิติเชิงพรรณนา.....	57
4.2.2	การทดสอบสมมติฐาน.....	59

4.3	ผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.....	64
4.3.1	สถิติเชิงพรรณนา.....	64
4.3.2	การทดสอบสมมติฐาน.....	66
4.4	การวิเคราะห์เพิ่มเติม.....	69
4.4.1	สถิติเชิงพรรณนา.....	69
4.4.2	การทดสอบความแตกต่างในความต่อเนื่องของกำไร.....	70
4.5	สรุป.....	73
5	สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	74
5.1	สรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	74
5.2	ประโยชน์จากงานวิจัย.....	77
5.3	ข้อจำกัดของการวิจัย.....	79
5.4	ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต.....	79
	รายการอ้างอิง.....	80
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	85

สารบัญญัตินำ

ตาราง	หน้า
2.1 แสดงนิยามของกำไรทางบัญชีกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์.....	13
2.2 เปรียบเทียบหลักความระมัดระวังในมาตรฐานการบัญชีไทยก่อนและหลังการปรับปรุงมาตรฐานการบัญชีใหม่.....	18
4.1 ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง.....	55
4.2 ข้อมูลตัวอย่างสุทธิตำหรับใช้ในการวิเคราะห์.....	57
4.3 สถิติเชิงพรรณนาสำหรับตัวอย่างระหว่างปี 2542 – 2545.....	58
4.4 ความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีระหว่างปี 2542 – 2545 เมื่อผลตอบแทนคือ Buy-and-hold Return.....	60
4.5 ความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีระหว่างปี 2542 – 2545 เมื่อผลตอบแทนคือ Annual Return.....	62
4.6 ความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีระหว่างปี 2542 – 2545 เปรียบเทียบกับผลการศึกษาของ Ball, Robin และ Wu (2003) ระหว่างปี 2527-2539	63
4.7 สถิติเชิงพรรณนาตัวแปรของกลุ่ม Big 5 และ Non-big 5.....	65
4.8 ผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.....	67
4.9 ผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเมื่อเพิ่มตัวแปรควบคุม.....	68
4.10 สถิติเชิงพรรณนาของการเปลี่ยนแปลงในกำไร.....	70
4.11 ความแตกต่างในความต่อเนื่องของกำไรระหว่างปี 2542 – 2545.....	72

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
2.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกำไรทางบัญชีกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์....	11
3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างกำไรและผลตอบแทนภายใต้สมมติฐานของหลักความ ระมัดระวัง.....	47

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มาตรฐานการบัญชี (Accounting Standard) เป็นคำที่ใช้ในความหมายเดียวกับหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป (General Accepted Accounting Principle หรือ GAAP) โดยถือว่าสิ่งใดที่เป็นมาตรฐานการบัญชี สิ่งนั้นก็จะเป็นหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปด้วย (เมธากุล เกียรติกระจาย และ ศิลปพร ศรีจันเพชร, 2547) โดย หลักการบัญชี หรือ มาตรฐานการบัญชี หมายถึง แนวทางที่แนะนำให้นักบัญชีใช้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติในการรวบรวม จัดบันทึก จำแนก สรุปผล และรายงานเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเงิน (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2538: 6) และ หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป หรือ มาตรฐานการบัญชีที่รับรองทั่วไป หมายถึง แนวทางที่ได้รับการรับรองและยอมรับเป็นส่วนใหญ่จากผู้มีอำนาจหน้าที่ในวิชาชีพการบัญชี เพื่อให้ให้นักบัญชีใช้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติในการรวบรวม จัดบันทึก จำแนก สรุปผล และจัดทำงบการเงินอย่างมีหลักเกณฑ์ มีมาตรฐาน โดยกระทำขึ้นอย่างสม่ำเสมอและสามารถเข้าใจได้ง่าย (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2538: 53) ซึ่ง “ความระมัดระวัง (Conservatism)” เป็นหนึ่งในหลักการบัญชีที่ทรงอิทธิพลต่อแนวทางในการปฏิบัติทางการบัญชี (Watts, 2003a)

หลักความระมัดระวังมีขึ้นเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า กิจการได้คำนึงถึงความเสียหายหรือความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้น จากสถานะที่มีความเสี่ยงหรือความไม่แน่นอนจากสภาพเศรษฐกิจ โดยหลักความระมัดระวังจะใช้ในกรณีที่ กิจการอาจเลือกวิธีปฏิบัติทางการบัญชีได้มากกว่าหนึ่งวิธี นักบัญชีควรเลือกวิธีที่จะแสดงสินทรัพย์และกำไรในเชิงที่ต่ำกว่าไว้ก่อน กล่าวคือการพิจารณาบันทึกสินทรัพย์ในกรณีที่วิธีให้เลือกปฏิบัติได้ 2 วิธี ให้เลือกใช้วิธีที่มีราคาต่ำกว่า และถ้าเป็นรายการหนี้สินก็ให้เลือกใช้วิธีที่มีราคาสูงกว่า สำหรับการพิจารณาบันทึกเป็นต้นทุนค่าใช้จ่ายและรายได้ในกรณีที่มิข้อสงสัยก็ให้พิจารณา โดยถือเกณฑ์ตามวิธีที่จะให้ผลข้างน้อยต่อกำไรสุทธิไว้ก่อน (เกษรี ณรงค์เดช, 2539) ในมาตรฐานการบัญชีไทยกล่าวถึงความระมัดระวังว่า หมายถึง การใช้ดุลยพินิจที่จำเป็นในการประมาณการภายใต้ความไม่แน่นอน เพื่อไม่ให้สินทรัพย์หรือรายได้แสดงจำนวนสูงเกินไปและหนี้สินหรือค่าใช้จ่ายแสดงจำนวนต่ำเกินไป(แม่บทการบัญชี, ย่อหน้า 37) ตัวอย่างของการใช้หลักความระมัดระวัง เช่น การตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ โดยพิจารณาจากสถานะของลูกหนี้แต่ละรายที่คาดว่าจะไม่ได้รับชำระ สินค้าคงเหลือแสดงตามราคาทุน

หรือมูลค่าสุทธิที่จะได้รับแล้วแต่ราคาใดจะต่ำกว่า เป็นต้น (เมฆากุล เกียรติกระจาย และ ศิลปพร ศรีจันเพชร, 2547) ซึ่งสิ่งที่พึงสังเกตสำหรับผลของหลักความระมัดระวัง คือ ความไม่เท่าเทียมกันของการรับรู้กำไรกับขาดทุนในงบการเงิน โดยหากมีสถานการณ์ใดก็ตามที่นักบัญชีเกิดข้อสงสัยว่าจะเกิดผลขาดทุน (เช่น มีโอกาสที่จะไม่ได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้) นักบัญชีต้องรับรู้ผลขาดทุนทันที แต่ถ้ามีสถานการณ์ที่นักบัญชีคาดว่าจะเกิดผลกำไร (เช่น เงินลงทุนระยะยาวมีมูลค่าสูงขึ้น) นักบัญชีก็จะไม่รับรู้ผลกำไรดังกล่าวในงบกำไรขาดทุน

คุณสมบัติของกำไรทางบัญชีตามหลักความระมัดระวัง เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากนักวิจัยในปัจจุบัน (เช่น Pope และ Walker, 1999; Ball และคณะ, 2000; Givoly และ Hayn, 2000; Ball และคณะ, 2003; Giner และ Rees, 2001; Garcia Lara และ Mora, 2004; Raonic และคณะ, 2004 เป็นต้น) เพราะเหตุว่า การจัดทำบัญชีที่มีความระมัดระวังนั้นเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินในการช่วยลดต้นทุนความเสี่ยงจากการคาดการณ์มูลค่าของกิจการในปัจจุบัน ซึ่งผู้ใช้งบการเงินจะมีความเสี่ยงสูงในกรณีที่กำไรหรือสินทรัพย์แสดงมูลค่าสูงเกินไป มากกว่ากรณีที่กำไรหรือสินทรัพย์แสดงมูลค่าต่ำเกินไป (Pae และคณะ, 2004) อนึ่ง การจัดทำบัญชีที่มีความระมัดระวังยังช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินเชื่อมั่นต่องบการเงินของกิจการว่า กิจการได้คำนึงถึงความเสียหายหรือความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นกับกิจการอย่างทั่วถึง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการป้องกันไม่ให้ผู้ใช้งบการเงินตัดสินใจจากทางเลือกทางเศรษฐกิจที่ไม่เหมาะสมได้ (เมฆากุล เกียรติกระจาย และ ศิลปพร ศรีจันเพชร, 2547) โดยการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ คือ ศึกษาความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี และผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียน ที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี 2542 - 2545

งานวิจัยในอดีตชี้ให้เห็นว่า ในตลาดหลักทรัพย์ของประเทศที่พัฒนาแล้ว บริษัทจดทะเบียนจะมีความระมัดระวังในการนำเสนอกำไร โดย Basu (1997) ได้พัฒนาตัวแบบส่วนกลับสมการถดถอยของกำไรต่อผลตอบแทน เพื่อทดสอบความระมัดระวังของการนำเสนอกำไรในสหรัฐอเมริกา ซึ่งความระมัดระวังสำหรับการวิจัยนี้หมายถึง การที่ข่าวร้ายถูกรับรู้ในงบกำไรขาดทุนเร็วกว่าข่าวดี (Basu, 1997: 15) ผลการศึกษาพบว่าในสหรัฐอเมริกามีการรับรู้ข่าวร้ายในงบกำไรขาดทุนเร็วกว่าข่าวดีตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักความระมัดระวัง และผลการวิจัยในลำดับต่อมาที่สนับสนุนข้อสรุปนี้ (Pope และ Walker, 1999; Ball และคณะ, 2000; Givoly และ Hayn, 2000; Ball และคณะ, 2003; Watts, 2003a; Pae และคณะ, 2004) ในขณะเดียวกัน Ball และ Shivakumar (2001) ก็พบว่าในสหราชอาณาจักรทั้งบริษัทเอกชนและบริษัทมหาชนต่างก็มีการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังด้วย และในออสเตรเลีย Taylor

และ Taylor (2003) พบว่าบริษัทในตลาดหลักทรัพย์มีการนำเสนอกำไรสอดคล้องกับหลักความระมัดระวังเช่นกัน

สำหรับผลการศึกษาเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับความระมัดระวังในการจัดทำบัญชีนั้น Ball และคณะ (2000) ได้ศึกษาความระมัดระวังในการจัดทำบัญชีใน 7 ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย แคนาดา สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่น พบว่ากลุ่มประเทศที่ถือว่าการบัญชีเป็นแนวปฏิบัติแบบจารีตประเพณี (Common law) มีการใช้ระดับความระมัดระวังในการจัดทำบัญชีสูงกว่า กลุ่มประเทศที่ถือว่าการบัญชีเป็นบทบัญญัติตามกฎหมาย (Code law) และงานวิจัยในภายหลังก็ให้หลักฐานที่สอดคล้องกันว่าประเทศต่าง ๆ จะมีระดับความระมัดระวังที่แตกต่างกัน เนื่องจากความแตกต่างในสภาพแวดล้อมของกฎระเบียบและกฎหมาย รวมทั้งระดับของการกำกับดูแลที่ดี ความโปร่งใสของผู้บริหาร และคุณภาพการตรวจสอบบัญชีของแต่ละประเทศ (Pope และ Walker, 1999; Giner และ Rees, 2001; Garcia Lara และ Mora, 2004; Raonic และคณะ, 2004)

อย่างไรก็ตามการศึกษาระดับความระมัดระวังในการจัดทำบัญชีของประเทศฮ่องกง มาเลเซีย สิงคโปร์ และไทย ระหว่างปี 2527 – 2539 กลับพบว่ากำไรของทุกประเทศไม่เป็นไปตามหลักความระมัดระวัง กล่าวคือ 4 ประเทศนี้ขาดการรับรู้ข่าวร้ายอย่างทันท่วงทีในงบกำไรขาดทุนเมื่อกิจการประสบกับภาวะความไม่แน่นอนจากการดำเนินงาน (Ball และคณะ, 2003) โดยประเด็นที่น่าสนใจที่มาจากการศึกษาครั้งนี้คือ ประเทศไทยมีการนำเสนอกำไรที่มีความระมัดระวังต่ำที่สุดใน 4 ประเทศนี้ ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับทัศนะของผู้มีส่วนได้เสีย เช่น นักลงทุนและนักวิเคราะห์จากต่างประเทศ ที่มีต่อมาตรฐานการบัญชีไทยหลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ที่ว่ามาตรฐานการบัญชีไทยยังไม่ได้ระดับมาตรฐานสากลทำให้ไม่สามารถสะท้อนภาพที่แท้จริงของกิจการ ไม่สามารถสะท้อนถึงปัญหาหรือสัญญาณเตือนภัยได้ทันท่วงที (พรสรัญ รุ่งเจริญกิจกุล, 2542; เสาวนีย์ ลิขิตวัฒน์, 2543) ซึ่งการที่รายงานการเงินไม่สะท้อนถึงปัญหาหรือสัญญาณเตือนภัยได้ทันท่วงทีนี้มีความเกี่ยวข้องกับการขาดความระมัดระวังในการจัดทำบัญชีโดยตรง เพราะเมื่อกิจการขาดความระมัดระวังในการจัดทำบัญชีย่อมแสดงว่า กิจการไม่ได้คำนึงถึงความเสียหายหรือความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นกับกิจการอย่างทันท่วงทีนั่นเอง ฉะนั้น จากการขาดความเชื่อมั่นในข้อมูลทางการเงินบัญชีนี้เอง สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทยจึงได้ทำการปรับปรุงและพัฒนามาตรฐานการบัญชีใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มาตรฐานการบัญชีของประเทศไทยมีความเป็นสากลและสนองตอบต่อสภาพแวดล้อม และพัฒนาการทางเศรษฐกิจของประเทศและของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จุดมุ่งหมายคือ ต้องการให้รายงานทางการเงินของไทยเป็นที่น่าเชื่อถือและเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ทุกฝ่าย (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย,

2542) ซึ่งภายหลังจากที่ประเทศไทยประกาศใช้มาตรฐานการบัญชีใหม่ตั้งแต่ปี 2542 คำถามเกี่ยวกับคุณภาพของข้อมูลทางบัญชี โดยเฉพาะการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังทางการบัญชียังคงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ ดังนั้น วัตถุประสงค์แรกของการศึกษาค้นคว้าวิจัยจึงประสงค์ที่จะศึกษาว่า ภายหลังจากการประยุกต์ใช้มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ บริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีการนำเสนอกำไร เป็นไปตามหลักความระมัดระวังหรือไม่ซึ่งการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ในการให้หลักฐานเกี่ยวกับความระมัดระวังในการจัดทำบัญชีในประเทศไทยเพิ่มเติมจากงานวิจัยในอดีต และผู้ใช้งบการเงินสามารถใช้ผลการศึกษานี้ประเมินความเชื่อถือได้ของข้อมูลกำไรที่กิจการนำเสนอได้ เนื่องจากความเชื่อถือได้ (Reliability) เป็นหนึ่งในลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงินตามแม่บทการบัญชี ซึ่งประกอบด้วยลักษณะรอง 5 ประการ คือ การเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ ความเป็นกลาง ความระมัดระวัง และความครบถ้วน เหตุผลที่ความระมัดระวังมีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือได้ของข้อมูลเพราะ โดยทั่วไป การดำเนินงานของธุรกิจมักมีความไม่แน่นอนเกิดขึ้นเสมอ การจัดทำงบการเงินจึงจำเป็นต้องใช้ความระมัดระวังในการรับรู้ความไม่แน่นอนนี้ไว้ด้วย เช่น กรณีที่บริษัทก่อสร้างประสบกับปัญหาต้นทุนการก่อสร้างเพิ่มสูงขึ้น และมีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่จะสูงกว่ารายได้ค่าก่อสร้างทั้งสิ้น บริษัทก็ต้องรับรู้ขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเป็นค่าใช้จ่ายทันที เป็นต้น ซึ่งหากบริษัทไม่รับรู้ความไม่แน่นอนนี้ งบการเงินก็จะขาดความเชื่อถือได้เนื่องจากการแสดงรายได้ในงบการเงินสูงกว่าที่ควรแสดง

งานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับ ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการตรวจสอบกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชีพบว่าในสหราชอาณาจักร สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีความถูกต้องในการแสดงความเห็นต่องบการเงินของลูกค้าที่ต้องประสบกับการล้มละลาย มากกว่าสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Lennox, 1999) อย่างไรก็ตาม สำหรับประเทศไทยกลับพบว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่กับสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ มีความสามารถในการให้ข้อมูลเพื่อระบุบริษัทที่อาจถูกเพิกถอน จากการเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยไม่แตกต่างกัน(วชิระ บุญยเนตร, 2546) สำหรับการศึกษาค้นคว้าของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อคุณภาพข้อมูลทางบัญชีของบริษัทลูกค้านั้นพบว่า ในแคนาดา ความคลาดเคลื่อนการพยากรณ์กำไรในกลุ่มลูกค้าของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ จะมีมากกว่ากลุ่มลูกค้าของสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Davidson และ Neu, 1993)* ในขณะที่

* Davidson และ Neu (1993) มีสมมติฐานว่า ความเป็นไปได้ที่ลูกค้าของสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กจะทำการจัดการกำไรที่รายงานให้แตกต่างเพียงเล็กน้อยกับกำไรที่พยากรณ์ไว้มากกว่าลูกค้าของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ ซึ่งการที่ลูกค้าของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีการจัดการกำไรน้อยกว่าจึงหมายถึง คุณภาพข้อมูลทางบัญชีที่สูงกว่า

สหรัฐอเมริกาพบว่า กลุ่มลูกค้าของสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ มีระดับการจัดการกำไรมากกว่ากลุ่มลูกค้าของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Becker และคณะ, 1998) อย่างไรก็ตามผลการศึกษาในเอเชีย เช่น สิงคโปร์ และเกาหลีใต้ กลับไม่พบผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อคุณภาพข้อมูลทางบัญชีของบริษัทลูกค้า กล่าวคือ ในสิงคโปร์ พบว่าความคลาดเคลื่อนการพยากรณ์กำไรในกลุ่มลูกค้าของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ กับลูกค้าของสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ไม่มีความแตกต่างกัน (Lam และ Chang, 1994) และในเกาหลีใต้ก็พบว่าลูกค้าของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ กับลูกค้าของสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีระดับการจัดการกำไรไม่แตกต่างกัน (Jeong และ Rho, 2004)

สาเหตุที่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ มีคุณภาพการตรวจสอบสูงกว่าสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่เนื่องจาก (1) สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่เป็นสำนักงานที่มีชื่อเสียงและมีความเป็นอิสระในการตรวจสอบสูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก กล่าวคือโดยทั่วไปสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กจะมีลูกค้าขนาดใหญ่น้อยกว่า ซึ่งเป็นที่มาของรายได้จำนวนมากของกิจการจึงเป็นไปได้ที่สำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กจะพยายามรักษาลูกค้าที่สำคัญไว้ จนเป็นเหตุให้ผู้สอบบัญชีลดระดับความเป็นอิสระของตนด้วยการคล้อยตามการชี้แนะของลูกค้า และอาจเกิดกรณีการออกรายงานที่ผิดพลาดมากกว่าที่จะยื่นข้อเท็จจริง และอาจถอนตัวจากการตรวจสอบ ซึ่งตรงกันข้ามกับพนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ที่การรักษาลูกค้าขนาดใหญ่ไว้จะมีความสำคัญน้อยกว่าการปกป้องชื่อเสียงของสำนักงาน เพราะเหตุที่สำนักงานเหล่านี้มีลูกค้าขนาดใหญ่หลายราย ความกดดันที่ผู้สอบบัญชีจะลดระดับความเป็นอิสระของตนเพื่อเอาใจลูกค้าเพียงไม่กี่รายจึงมีน้อยกว่า สิ่งสำคัญยิ่งกว่าจึงเป็นการรักษาความมีชื่อเสียงและความเชื่อมั่นจากลูกค้าไว้ เพราะหากลูกค้าขาดความเชื่อมั่นในการให้บริการแล้ว สำนักงานก็จะประสบกับความยากลำบากในการดำเนินงานและได้รับความเสียหายจำนวนมาก ดังนั้น จึงทำให้สำนักงานเหล่านี้มีแรงจูงใจที่จะปกป้องชื่อเสียงของสำนักงานไว้ ด้วยการให้คุณภาพการตรวจสอบที่สูงแก่ลูกค้าของพวกเขา (DeAngelo, 1981)

(2) สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ถูกมองว่าเป็นผู้ชำนาญในการตรวจสอบอุตสาหกรรมหนึ่ง ๆ เฉพาะ เนื่องจากมีลูกค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมนั้นมากและตรวจสอบกลุ่มอุตสาหกรรมนั้นมานาน (Francis, 2004) และ (3) สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะในหลาย ๆ ด้าน ทำให้มีการพัฒนาการให้บริการด้านเทคโนโลยีทางบัญชีและการตรวจสอบ โดยเฉพาะให้มีความแตกต่างจากผู้สอบบัญชีอื่น (Craswell และคณะ, 1995) ซึ่งการศึกษาผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชี ต่อความความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทที่ถูกตรวจสอบในประเทศที่พัฒนาแล้ว ก็ชี้ให้เห็นว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชานั้นมี

ผลกระทบต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี โดยกิจการที่ถูกตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่จะมีระดับความระมัดระวังในการนำเสนอกำไรที่สูงกว่า กิจการที่ถูกตรวจสอบโดยสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Basu และคณะ, 2001; Ruddock และคณะ, 2002; Beekes และคณะ, 2004) ดังนั้น วัตถุประสงค์ที่สองของการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยจึงประสงค์ที่จะศึกษาว่า ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีผลกระทบต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหรือไม่ ซึ่งการศึกษานี้จะให้หลักฐานเกี่ยวกับ ผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความระมัดระวังในการจัดทำบัญชีของประเทศไทยว่า มีความเหมือนหรือต่างจากผลการวิจัยในประเทศอื่นหรือไม่ และจะช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินทราบถึง ผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีที่มีต่อลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงิน ซึ่งหากในประเทศไทยขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีผลกระทบต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี ก็จะสนับสนุนความเชื่อของผู้ใช้งบการเงินก่อนหน้านี้ที่ว่า คุณภาพการตรวจสอบของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่กับขนาดเล็กนั้นแตกต่างกัน ในทางตรงกันข้ามหากขนาดของสำนักงานสอบบัญชี ไม่มีผลกระทบต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีก็จะช่วยสร้างความมั่นใจแก่ผู้ใช้งบการเงินว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ไม่ว่าจะถูกตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่หรือขนาดเล็กต่างก็ตระหนักในความระมัดระวังเหมือนกัน คือมีความระมัดระวังในการจัดทำบัญชีใกล้เคียงกัน

1.2 ปัญหาการวิจัย

1. ระหว่างปี 2542 - 2545 บริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวังหรือไม่
2. ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีผลกระทบต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงิน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหรือไม่

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี 2542 - 2545

2. เพื่อศึกษาผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความระมัดระวังของ
 กำไรทางบัญชี ของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่ง
 ประเทศไทย

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เน้นศึกษาความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี และผลกระทบของขนาด
 สำนักงานสอบบัญชีที่มีต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี เฉพาะกิจการที่จดทะเบียนในตลาด
 หลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจากทุกหมวดอุตสาหกรรม ยกเว้น บริษัทที่อยู่ในกลุ่มเงินทุนหลักทรัพย์
 (Finance and Securities) กลุ่มธนาคาร (Banking) กลุ่มประกันชีวิตและประกันภัย (Insurance)
 บริษัทที่อยู่ในระหว่างการฟื้นฟูกิจการ กองทุนรวม และบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ MAI
 โดยขอบเขตระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาอยู่ระหว่างปี 2542 ถึง 2545

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ให้หลักฐานเกี่ยวกับ ความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีในประเทศไทย
 เพิ่มเติมจากงานวิจัยในอดีต จากการศึกษาที่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงมาตรฐานการบัญชีใหม่ตั้งแต่
 ปี 2542 ซึ่งผู้ใช้งบการเงินสามารถใช้ผลการศึกษานี้ประเมินความเชื่อถือได้ของข้อมูลกำไรที่กิจการ
 นำเสนอได้
2. ทำให้ทราบถึง ผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความ
 ระมัดระวังในการจัดทำบัญชีของประเทศไทยว่า มีความเหมือนหรือต่างจากผลการวิจัยในประเทศ
 อื่นหรือไม่ และจะช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินทราบถึงผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีที่มี
 ต่อลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงิน ซึ่งหากในประเทศไทยขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมี
 ผลกระทบต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี ก็จะสนับสนุนความเชื่อของผู้ใช้งบการเงินก่อน
 หน้านี้ที่ว่า คุณภาพการตรวจสอบของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่กับขนาดเล็กนั้นแตกต่างกัน
 ในทางตรงกันข้าม หากขนาดของสำนักงานสอบบัญชีไม่มีผลกระทบต่อความระมัดระวังของกำไร
 ทางบัญชี ก็จะช่วยสร้างความมั่นใจแก่ผู้ใช้งบการเงินว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ไม่ว่า
 จะถูกตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก ต่างก็ตระหนักในความ
 ระมัดระวังเหมือนกัน คือ มีความระมัดระวังในการจัดทำบัญชีใกล้เคียงกัน

3. ภายหลังจากที่ประเทศไทยมีการปรับปรุงมาตรฐานการบัญชีใหม่ตั้งแต่ปี 2542 คำถามที่ว่า บริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความระมัดระวังในการจัดทำบัญชีหรือไม่ ยังคงไม่มีการศึกษา ดังนั้น ผลการศึกษานี้จึงมีประโยชน์คือ ให้คำตอบที่สำคัญทั้งแก่คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีและตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่เป็นหน่วยงานกำกับดูแลว่าการปรับปรุงและพัฒนามาตรฐานการบัญชีใหม่ที่ประสงค์ให้ รายงานการเงินของไทยเป็นที่น่าเชื่อถือและมีคุณภาพนั้น บริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความระมัดระวังในการจัดทำบัญชีบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อีกทั้งผลการศึกษานี้ยังช่วยให้คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาเพื่อพัฒนามาตรฐานการบัญชีในอนาคตด้วย เพราะการประยุกต์ใช้แนวคิดความระมัดระวังในมาตรฐานการบัญชี จะช่วยป้องกันไม่ให้กำไรหรือสินทรัพย์ของกิจการแสดงจำนวนที่สูงเกินไป และหนี้สินหรือค่าใช้จ่ายแสดงจำนวนต่ำเกินไปได้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการป้องกันไม่ให้ผู้ใช้งบการเงินตัดสินใจจากทางเลือกทางเศรษฐกิจที่ไม่เหมาะสม

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) ดำเนินการโดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามที่ได้กำหนดไว้ การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นการสรุปข้อมูลเบื้องต้น คือ แสดงด้วย ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมานใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple regression analysis) และใช้สัมประสิทธิ์ในการตัดสินใจ R^2 เพื่ออธิบายอิทธิพลของตัวแปรอิสระ

การศึกษาความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี ใช้ตัวแบบส่วนกลับสมการถดถอยของกำไรต่อผลตอบแทนที่พัฒนาโดย Basu (1997) ในการทดสอบ และการศึกษาผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีที่มีต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี จะทำการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มลูกค้าของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 5 แห่ง (Big 5)* กับกลุ่มลูกค้าของสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 5 แห่ง (Non-big 5) แล้วทดสอบว่าระดับความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันหรือไม่ นอกจากนี้ ยังทำการวิเคราะห์เพิ่มเติม เพื่อทดสอบความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีตามวิธีความแตกต่างในความ

*ในปี 2546 สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่เหลือเพียง 4 แห่ง เนื่องจาก บริษัท เคพีเอ็มจี ออดิท (ประเทศไทย) จำกัด กับ บริษัท เอสจีวี ฅ กลาง จำกัด ได้รวมกิจการกันในชื่อ บริษัท เคพีเอ็มจี ฅ มิไช่ สอบบัญชี จำกัด

ต่อเนื่องของกำไรด้วย เนื่องจากการทดสอบวิธีแรกนั้นมีข้อจำกัดเกี่ยวกับความไม่สมบูรณ์ของราคาหลักทรัพย์ที่ทำให้ตัวอย่างบางส่วนถูกคัดออก การทดสอบเพิ่มเติมด้วยวิธีความแตกต่างในความต่อเนื่องของกำไรจึงถูกนำมาใช้เพื่อช่วยลดข้อจำกัดดังกล่าว

1.7 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

เนื้อหาของวิทยานิพนธ์ที่ทำการนำเสนอสรุปได้ ดังนี้

บทที่ 1 เสนอ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และวิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 เสนอ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย แนวคิด ความสัมพันธ์ระหว่างกำไรทางบัญชีและผลตอบแทนของหลักทรัพย์ และทฤษฎีประสิทธิภาพของตลาด รวมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความระมัดระวังทางการบัญชี และการพัฒนาสมมติฐานการวิจัย

บทที่ 3 เสนอ ระเบียบวิธีวิจัย ประกอบด้วย ข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล ตัวแบบที่ใช้ในการศึกษาเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย และตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

บทที่ 4 เสนอ ผลการศึกษาความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี และผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี ของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี 2542-2545

บทที่ 5 เสนอ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะกล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษาความระมัดระวังในการจัดทำบัญชี ประกอบด้วย แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างกำไรทางบัญชีกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์ และ ทฤษฎีความมีประสิทธิภาพของตลาด จากนั้นจะเป็นการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและส่วนสุดท้ายจะเป็นการพัฒนาสมมติฐานการวิจัย

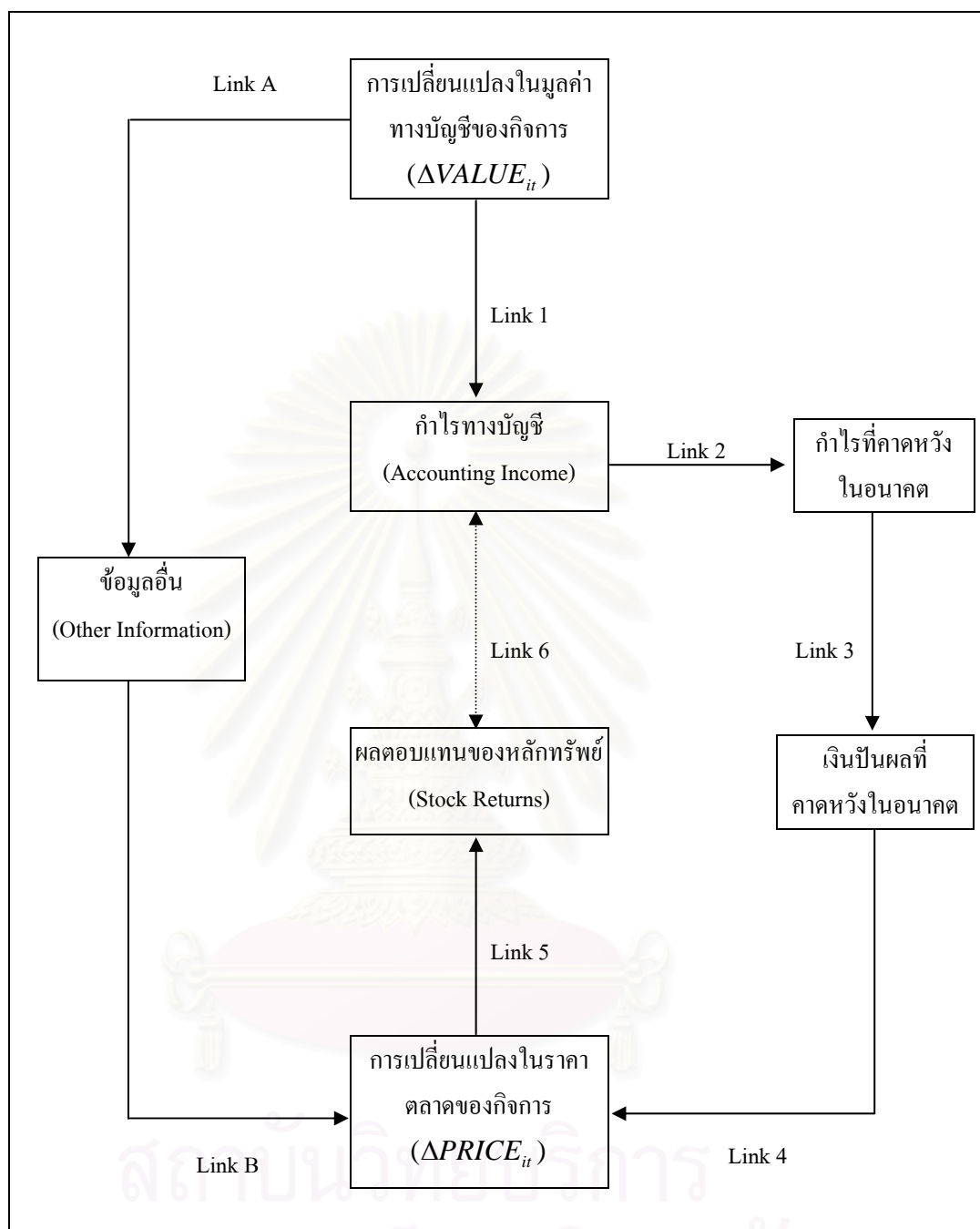
2.1 แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความระมัดระวังในการจัดทำบัญชีที่สำคัญมี ดังนี้

2.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างกำไรทางบัญชีกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์

ในการวิเคราะห์หลักทรัพย์ตามแนวความคิดการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานนั้น กำไรทางบัญชีกับอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์มีความสัมพันธ์กันเนื่องจาก ผู้วิเคราะห์จะใช้รายงานการเงินที่นักบัญชีจัดทำขึ้น และข้อมูลเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจต่าง ๆ ในการพยากรณ์กำไรและเงินปันผลเพื่อใช้ในการตัดสินใจในการซื้อหรือขายหลักทรัพย์ ซึ่งข้อมูลกำไรถือได้ว่าเป็นข้อมูลหลักที่สำคัญที่ผู้วิเคราะห์ใช้ในการวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกิจการ และใช้ในการคาดคะเนผลกำไรและเงินปันผลในอนาคต

แม้บทการบัญชี ย่อหน้า 17 กล่าวถึงความสำคัญของงบแสดงผลการดำเนินงานไว้ว่า ข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานและความแปรผันของผลการดำเนินงานของกิจการเป็นสิ่งจำเป็น และมีความสำคัญต่อการประเมินการเปลี่ยนแปลงในอนาคตที่อาจเกิดขึ้นกับทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่อยู่ในความควบคุมของกิจการ โดยเฉพาะเรื่องความสามารถในการทำกำไร ข้อมูลดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงิน ในการคาดคะเนความสามารถของกิจการในการก่อให้เกิดกระแสเงินสดจากทรัพยากรที่มีอยู่ และในการพิจารณาประสิทธิภาพของกิจการในการจัดหาทรัพยากรเพิ่มเติม

ที่มา: Dietrich, Muller และ Riedl (2003); Nichols และ Wahlen (2004)

รูปที่ 2.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกำไรทางบัญชีกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์

ตามรูปที่ 2.1 สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างกำไรทางบัญชีกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์ได้ว่า การเปลี่ยนแปลงในราคาตลาดของกิจการระหว่างงวดเวลาหนึ่งนั้น เกิดจากข้อมูล 2 แหล่ง คือ จากข้อมูลกำไรทางบัญชี (Link 2-4) และจากข้อมูลอื่น ๆ เช่น ฐานะการเงิน

สภาพคล่อง ความเสี่ยงทางธุรกิจของกิจการ และภาวะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งราคาของหลักทรัพย์ จะมีการเปลี่ยนแปลงไปเสมอ เมื่อปัจจัยพื้นฐานของหลักทรัพย์หรือข่าวที่เกี่ยวข้องกับหลักทรัพย์ นั้นเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ หากการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานคาดว่าสภาพเศรษฐกิจและ อุตสาหกรรมโดยเฉลี่ยจะเติบโตดี บริษัทจะมีผลประกอบการดี อัตราเพิ่มของกำไรของบริษัทและ อัตราเพิ่มของเงินปันผลจะสูง ราคาหลักทรัพย์ย่อมสูงขึ้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าคาดว่าโดยเฉลี่ย เศรษฐกิจจะซบเซาอุตสาหกรรมตกต่ำ บริษัทจะมีผลประกอบการที่ไม่ดี อัตราเพิ่มของกำไรของ บริษัทและอัตราเพิ่มของเงินปันผลจะต่ำ ราคาหลักทรัพย์ย่อมต่ำลงด้วย ซึ่งการประเมินราคา หลักทรัพย์จากปัจจัยพื้นฐานตามแนวคิดรูปที่ 2.1 ในทฤษฎีทางการเงินเรียกว่า การประเมินราคา หลักทรัพย์โดยวิธีคิดลดกระแสเงินปันผล

การประเมินราคาหลักทรัพย์โดยวิธีคิดลดกระแสเงินปันผล นับเป็นรากฐานของ การประเมินราคาหลักทรัพย์ เนื่องจากเงินปันผลคือกระแสเงินสดรับที่ผู้ถือหุ้นสามัญจะได้รับ โดยตรงจากกิจการ ซึ่งตัวแบบคิดลดเงินปันผลที่ใช้ในการประเมินราคาหลักทรัพย์ คือ

$$PRICE_{it} = \frac{D_1}{(1+k_s)^1} + \frac{D_2}{(1+k_s)^2} + \frac{D_3}{(1+k_s)^3} + \dots + \frac{D_\infty}{(1+k_s)^\infty}$$

$$= \sum_{t=1}^{\infty} \frac{D_t}{(1+k_s)^t} \quad (1)$$

เมื่อ $PRICE_{it}$ = ราคาตลาดของกิจการ i ณ สิ้นงวดที่ t
 D_t = เงินปันผลในงวดเวลาที่ t
 k_s = อัตราผลตอบแทนขั้นต่ำที่สอดคล้องกับความเสี่ยงของหุ้นกิจการนั้นๆ
 t = ปีที่ 1 ถึงตลอดไปคือ ∞

จากผลการประเมินข้างต้น เรียกราคาตลาดของกิจการที่คำนวณได้นี้ว่า มูลค่าที่แท้จริงของหลักทรัพย์ (Intrinsic Value) ถ้าค่าที่ประเมินได้สูงกว่าราคาตลาดที่ซื้อขายอยู่ และผู้ ประเมินคิดว่าผลการวิเคราะห์และผลการประเมินที่ได้มานั้น มีความน่าเชื่อถืออยู่ในระดับสูง แสดง ว่าหลักทรัพย์นั้นมีราคาต่ำกว่าที่ควรจะเป็น (Undervalued) ผู้ประเมินก็จะทำการซื้อ แต่ถ้าค่าที่ ประเมินได้ต่ำกว่าราคาตลาดที่ซื้อขายอยู่แสดงว่าหลักทรัพย์นั้น มีราคาสูงกว่าที่ควรจะเป็น (Overvalued) ผู้ประเมินก็จะขาย กลไกนี้จะส่งผลให้ราคาตลาดของหลักทรัพย์เข้าหามูลค่าที่แท้จริง กล่าวคือ ในกรณีที่ราคาตลาดต่ำกว่ามูลค่าที่แท้จริงและผู้ลงทุนเข้าซื้อหลักทรัพย์นั้น แรงซื้อจะ

ทำให้ราคาหลักทรัพย์สูงขึ้นจนเท่ากับมูลค่าที่แท้จริง ในกรณีที่ราคาตลาดสูงกว่ามูลค่าที่แท้จริงและผู้ลงทุนขายหลักทรัพย์นั้น แรงขายจะทำให้ราคาตลาดของหลักทรัพย์ต่ำลงจนเท่ากับมูลค่าที่แท้จริง อย่างไรก็ตามเมื่อปัจจัยพื้นฐานของหลักทรัพย์นั้นเปลี่ยนแปลงไป มูลค่าที่แท้จริงของหลักทรัพย์นั้นก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย

กล่าวโดยสรุป กำไรทางบัญชีกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์มีความสัมพันธ์กัน เนื่องจาก นักลงทุนได้ใช้ข้อมูลกำไรทั้งในอดีตและปัจจุบันในการคาดการณ์การเพิ่ม(ลด)ของกำไร และการเพิ่ม(ลด)ของเงินปันผลของกิจการในอนาคตแล้วคิดลดกระแสเงินปันผล กำหนดเป็นราคาของหลักทรัพย์ของกิจการ ณ เวลาปัจจุบันแล้วใช้ราคาที่กำหนดได้นี้ในการพิจารณาตัดสินใจเพื่อซื้อหรือขายหรือถือหลักทรัพย์นั่นเอง (Nichols และ Wahlen, 2004)

ตารางที่ 2.1 แสดงนิยามของกำไรทางบัญชีกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์

กำไรทางบัญชี	ผลตอบแทนของหลักทรัพย์
กำไรทางบัญชี (Accounting Income) หมายถึง จำนวนที่เป็นตัวเงินของสินทรัพย์สุทธิเมื่อสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีสูงกว่าจำนวนที่เป็นตัวเงินของสินทรัพย์สุทธิเมื่อเริ่มรอบระยะเวลาบัญชี จำนวนที่เพิ่มขึ้นนี้จะต้องไม่รวมรายการที่เกิดจากการแบ่งปันส่วนทุนให้กับเจ้าของ หรือ เงินทุนที่ได้รับจากเจ้าของ (แม่บทการบัญชี, ข้อหน้า 104.1) กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กำไร (จำนวนคงเหลือจากรายได้หักค่าใช้จ่าย) แสดงถึงผลตอบแทนที่เกินทุนที่ลงไป ในขณะที่ ขาดทุน (จำนวนคงเหลือเมื่อค่าใช้จ่ายสูงกว่ารายได้) แสดงถึงผลตอบแทนที่ต่ำกว่าทุนที่ลงไป ∴ กำไร=จำนวนคงเหลือจากรายได้หักค่าใช้จ่าย กำไร (ขาดทุน) = รายได้ - ค่าใช้จ่าย	ผลตอบแทน (Return) จากการลงทุนในหุ้นสามัญ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ <i>Yield</i> = กระแสเงินสดหรือรายได้ที่ผู้ลงทุนได้รับระหว่างช่วงระยะเวลาลงทุน คือ เงินปันผลที่บริษัทผู้ออกหุ้นจ่ายให้แก่ผู้ถือ <i>Capital gain (loss)</i> = กำไร (หรือขาดทุน) จากการขายหลักทรัพย์ได้ในราคาที่สูงขึ้น (หรือต่ำลง) กว่าราคาที่ซื้อไว้ หรือเรียกว่าเป็น การเปลี่ยนแปลงของราคา (Price change) ของหลักทรัพย์นั่นเอง ในกรณีที่ผู้ลงทุนอยู่ในภาวะซื้อเพื่อรอขาย (Long position) ผลตอบแทนส่วนนี้ได้แก่ ค่าความแตกต่างระหว่างราคาที่จะขายหรือราคาขายหลักทรัพย์กับราคาซื้อ ∴ ผลตอบแทนจากการลงทุนที่แสดงในรูปร้อยละ คือ $\text{อัตราผลตอบแทน} = \frac{\text{เงินปันผล} + \text{การเปลี่ยนแปลงของราคา}}{\text{ราคาต้นงวด}}$ เงินปันผล อาจมีค่าเป็น 0 หรือ + การเปลี่ยนแปลงของราคา อาจมีค่าเป็น 0 หรือ + หรือ -

กำไรสุทธิเกิดจาก รายได้ > ค่าใช้จ่าย	อัตราผลตอบแทนที่เป็นบวกเกิดจาก การเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ที่เพิ่มขึ้น ระหว่างงวด ซึ่งการเพิ่มขึ้นนี้เป็นผลมาจากการ คาดการณ์แนวโน้มผลการดำเนินงานของบริษัทจะดี และสามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดแก่ผู้ถือหุ้นค้ำกับ อัตราผลตอบแทนที่ผู้ถือหุ้นต้องการ ซึ่งจะทำให้ความ ต้องการซื้อหุ้นของบริษัทนั้นจะมากกว่าราคาหุ้นจะสูงขึ้น
ขาดทุนสุทธิเกิดจาก รายได้ < ค่าใช้จ่าย	อัตราผลตอบแทนที่เป็นลบเกิดจาก การเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ที่ลดลงระหว่าง งวด ซึ่งการลดลงนี้เกิดจากการคาดการณ์แนวโน้มผล การดำเนินงานของบริษัทจะเสื่อมลง และกระแสเงินสด ที่จะให้แก่ผู้ถือหุ้นไม่ค้ำกับอัตราผลตอบแทนที่ผู้ถือหุ้น ต้องการ ความต้องการซื้อจะน้อยและการเสนอขาย หุ้นสามัญของบริษัทนั้นจะมาก ราคาหุ้นจะต่ำลง

2.1.2 ประสิทธิภาพของตลาด (Market Efficiency)

สมมติฐานของความมีประสิทธิภาพของตลาดมีความสำคัญ ในการวิจัยทาง การบัญชีที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทางบัญชีกับราคาหลักทรัพย์ เพราะว่า ตลาดที่มี ประสิทธิภาพ ราคาของหลักทรัพย์ที่มีอยู่ในตลาดจะสะท้อนข้อมูลข่าวที่เกี่ยวข้องทั้งข้อมูลในอดีต ข้อมูล ณ ปัจจุบัน และข้อมูลที่เกิดจากการคาดการณ์ที่เกี่ยวข้องในอนาคตด้วย ทั้งนี้ข้อมูลจะเป็น ข่าวสาร (Information) ได้ก็ต่อเมื่อ เป็นสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการประเมินราคาของหลักทรัพย์ (Relevant Information) และการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ภายหลังการตอบสนองต่อ ข่าวสารนั้น จะเป็นการเปลี่ยนแปลงไปสู่คุณภาพของราคาหลักทรัพย์ใหม่ (พรอนงค์ บุษราตระกูล, 2547) ซึ่งภายใต้แนวคิดของตลาดที่มีประสิทธิภาพ มีสมมติฐานที่สำคัญ คือ

1. ตลาดประกอบไปด้วยนักลงทุนจำนวนมากที่ไม่มีอิทธิพลโดยตรง กับ การเปลี่ยนแปลงของราคา (Price Taker)
2. ข้อมูลข่าวสารเกิดขึ้นอย่างเป็นอิสระในเชิงสุ่ม
3. นักลงทุนแต่ละรายมีโอกาสได้ข้อมูลข่าวสารเท่าเทียมกัน โดยไม่มี ต้นทุนในการได้มา
4. นักลงทุนมีการตอบสนองต่อข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว

ความมีประสิทธิภาพของตลาดสามารถจำแนกได้ 3 ระดับ คือ

1. ตลาดที่มีประสิทธิภาพระดับต่ำ (Weak Form Efficiency) หมายถึง ตลาดที่ราคาหลักทรัพย์ได้สะท้อนข้อมูลข่าวสารในอดีตที่เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งสามารถเรียกข้อมูลในอดีตนั้นว่าเป็นข้อมูลตลาด (Market Information) อันหมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับราคาและปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ทางการเงินในอดีต ซึ่งการพยากรณ์ราคาของหลักทรัพย์ในอนาคตในตลาดที่มีประสิทธิภาพระดับต่ำ จะใช้การวิเคราะห์เชิงเทคนิค

2. ตลาดที่มีประสิทธิภาพระดับกลาง (Semi Strong Form Efficiency) หมายถึง ตลาดที่ราคาหลักทรัพย์ในตลาดได้สะท้อนถึงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง คือ เป็นข้อมูลตลาด และข้อมูลสาธารณะอื่น ๆ (Public Information) ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นข้อมูลใน งบการเงิน ข้อมูลปัจจุบันทางเศรษฐกิจ โดยรวมถึงข้อมูลที่เกิดขึ้นแล้ว ข้อมูลในปัจจุบัน และข้อมูลที่เกิดจากการคาดการณ์ในอนาคต ดังนั้น การนำข้อมูลเหล่านี้มาประกอบกันเพื่อการวิเคราะห์การลงทุนจึงเรียกว่า การวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน (Fundamental Analysis)

3. ตลาดที่มีประสิทธิภาพระดับสูง (Strong Form Efficiency) หมายถึง ตลาดที่ราคาของหลักทรัพย์ได้สะท้อนข้อมูลทุกประเภทไว้หมดแล้ว (All Information) โดยรวมถึงข้อมูลที่มีใช้ข้อมูลสาธารณะด้วย เช่น ข้อมูลภายใน (Insider Information) ดังนั้นถ้าตลาดมีประสิทธิภาพในระดับสูงแล้ว นักลงทุนทุกคนในตลาดจะไม่สามารถหากำไรส่วนเกินกว่าปกติได้เลย

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปในประเทศไทย

หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป (Generally Accepted Accounting Principles หรือ GAAP) เป็นแนวทางกว้าง ๆ ที่กำหนดขึ้นครอบคลุมถึงประเพณีนิยม กฎเกณฑ์ และวิธีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติทางการบัญชี ซึ่งนักบัญชีเห็นพ้องร่วมกันและกำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งถือกันว่าสิ่งใดที่เป็นมาตรฐานการบัญชี สิ่งนั้นก็จะเป็นหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปด้วย (เมธากุล เกียรติกระจายและ ศิลปพร ศรีจันเพชร, 2547) ซึ่ง หลักการบัญชี หรือ มาตรฐานการบัญชี หมายถึง แนวทางที่แนะนำให้นักบัญชีใช้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติในการรวบรวม จัดบันทึก จำแนก สรุปผล และรายงานเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับการเงิน (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชี

รับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2538: 6) และ หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป หรือ มาตรฐานการบัญชีที่รับรองทั่วไป หมายถึง แนวทางที่ได้รับการรับรองและยอมรับเป็นส่วนใหญ่จากผู้มีอำนาจหน้าที่ในวิชาชีพการบัญชี เพื่อให้นักบัญชีใช้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติในการรวบรวม จัดบันทึก จำแนก สรุปผล และจัดทำงบการเงินอย่างมีหลักเกณฑ์ มีมาตรฐาน โดยกระทำขึ้นอย่างสม่ำเสมอและสามารถเข้าใจได้ง่าย (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2538: 53) โดยมาตรฐานการบัญชีฉบับแรกของไทยคือ แถลงการณ์เกี่ยวกับมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 1 เรื่อง ข้อสมมติฐานมูลฐานของการบัญชี เริ่มถือปฏิบัติตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2522 ซึ่งก่อนที่ประเทศไทยจะประสบกับวิกฤตทางเศรษฐกิจเมื่อ 2 กรกฎาคม 2540 สมาคมฯ ได้ประกาศใช้มาตรฐานการบัญชีทั้งสิ้น 31 ฉบับ

ภายหลังจากประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ทั้งภาครัฐบาล และภาคเอกชนต่างก็มีการกล่าวถึงแนวคิดของความโปร่งใสและการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Good Corporate Governance) อย่างมาก เฉพาะในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยนั้น ความโปร่งใสในการบริหารงานและการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนๆ เป็นสิ่งที่นักลงทุนให้ความสนใจเพิ่มขึ้นมาก ซึ่งงานทางด้านบัญชีเองก็ถูกมองว่า เป็นส่วนที่สำคัญส่วนหนึ่งที่จะทำให้เกิดความโปร่งใส และการกำกับดูแลกิจการที่ดีให้เกิดขึ้นกับบริษัทจดทะเบียนๆ เช่นกัน ด้วยเหตุนี้สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย จึงทำการทบทวนมาตรฐานการบัญชีใหม่ทั้งหมดตั้งแต่ปี 2541 เป็นต้นมา

ที่ผ่านมานั้น การพัฒนามาตรฐานการบัญชีของประเทศไทยใช้การอ้างอิง มาจากมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกา (เดิมเป็น Accounting Principles Board: APB. Opinion ปัจจุบันเป็น Statement of Financial Accounting Standard: SFAS) จนกระทั่งต่อคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standard Board: IASB) ได้มีการกำหนดมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standard: IAS) ให้ประเทศสมาชิกได้ถือปฏิบัติโดยไม่มีการบังคับ จึงได้ใช้มาตรฐานการบัญชีจากทั้งสองแหล่งเป็นเกณฑ์ในการกำหนดมาตรฐานการบัญชีของไทย สำหรับแนวนโยบายการกำหนดมาตรฐานการบัญชีไทยตามประกาศของสมาคมฯ เมื่อ 22 เมษายน 2542 นั้น มีนโยบายในการกำหนดมาตรฐานการบัญชีใหม่ คือ ใช้มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศเป็นเกณฑ์ในการกำหนดมาตรฐานการบัญชีของประเทศไทย โดยมาตรฐานการบัญชีที่กำหนดขึ้นจะมีความสอดคล้องกับมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ โดยจะทำให้มีความยืดหยุ่นที่เป็นประโยชน์ คือ อาจตัดทางเลือกที่พิจารณาเห็นว่าไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ทางธุรกิจในประเทศ นอกจากนี้ หากประเทศไทยจำเป็นต้องกำหนดข้อปฏิบัติทางการบัญชี ซึ่งมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศไม่ได้กำหนดไว้ ก็สามารถนำมาตรฐาน

การบัญชีของสถาบันอื่น มาพิจารณาประกอบการกำหนดเป็นมาตรฐานการบัญชีของประเทศไทย ได้ กล่าวได้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศลำดับต้น ๆ ในการนำมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศมาถือปฏิบัติเป็นหลัก สำหรับต่างประเทศนั้นพบว่าประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรป (European Union: EU) จะถือปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศอย่างช้าในปี 2548 (Garcia Lara และ Mora, 2004)

2.2.2 แนวปฏิบัติทางการบัญชีในมาตรฐานการบัญชีไทยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดความระมัดระวังในการแสดงสินทรัพย์หรือรายได้ไม่ให้มีจำนวนที่สูงเกินไป

หลักความระมัดระวัง เป็นแนวคิดที่นำมาใช้ในกรณีที่กิจการอยู่ในสถานะที่มีความเสี่ยงหรืออยู่ในสภาพที่ไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่ากิจการได้คำนึงถึงความไม่แน่นอนหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างทันต่อเวลา ในแม่บทการบัญชี (Accounting Framework) ที่เป็นแนวความคิดพื้นฐานในการจัดทำและนำเสนองบการเงินได้กล่าวถึง ความระมัดระวังไว้ว่า หมายถึง การใช้ดุลยพินิจที่จำเป็นในการประมาณการภายใต้ความไม่แน่นอน เพื่อให้สินทรัพย์หรือรายได้แสดงจำนวนสูงเกินไป และหนี้สินหรือค่าใช้จ่ายแสดงจำนวนต่ำเกินไป ซึ่งพบว่าในมาตรฐานการบัญชีไทยทั้งก่อนและหลังการปรับปรุงในปี 2542 ต่างก็มีการประยุกต์หลักความระมัดระวังเป็นแนวทางปฏิบัติในการรับรู้และวัดค่าทางบัญชีในหลายฉบับ ซึ่งต่อไปนี้เป็นกรสรุปแนวปฏิบัติทางการบัญชีในมาตรฐานการบัญชีไทย ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดความระมัดระวังเปรียบเทียบก่อนและหลังจากมีการประยุกต์ใช้มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ

ตารางที่ 2.2 เปรียบเทียบหลักความระมัดระวังในมาตรฐานการบัญชีไทยก่อนและ
หลังการปรับปรุงมาตรฐานการบัญชีใหม่

มาตรฐานการบัญชีก่อนปี 2542	มาตรฐานการบัญชีที่สอดคล้องกับ IAS
ม.บ.ช. ฉบับที่ 1 ข้อสมมติขั้นมูลฐานของการบัญชี ย่อหน้า 9 หลักความระมัดระวัง (Conservatism) หมายถึงว่าในกรณีที่ อาจเลือกวิธีปฏิบัติทางการบัญชีได้มากกว่าหนึ่งวิธี นักบัญชีควรเลือกวิธีที่จะแสดงสินทรัพย์ และกำไรในเชิงที่ต่ำกว่าไว้ก่อน หลักโดยย่อคือ “ไม่คาดการณ์ว่าจะได้กำไร แต่จะรับรู้การขาดทุนไว้อย่างเต็มที่” ในกรณีที่สงสัยให้ตัดเป็นค่าใช้จ่ายทันที” อย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่า หลักความระมัดระวังจะเป็นเหตุผลสนับสนุนให้กิจการตั้งสำรองได้	แม่บทการบัญชี ย่อหน้า 37 ...ความระมัดระวัง (Prudence) รวมถึงการใช้ดุลพินิจที่จำเป็นในการ ประเมินการภายใต้ความไม่แน่นอน เพื่อไม่ให้สินทรัพย์หรือรายได้แสดงจำนวนสูงเกินไป และหนี้สินหรือค่าใช้จ่ายแสดงจำนวนต่ำเกินไป อย่างไรก็ตาม การใช้หลักความระมัดระวัง มิได้อนุญาตให้กิจการตั้งสำรองลับ หรือตั้งค่าเพื่อไว้สูงเกินไป การแสดงสินทรัพย์หรือรายได้ให้ต่ำเกินไปหรือแสดงหนี้สิน หรือค่าใช้จ่ายให้สูงเกินไปโดยเจตนาจะทำให้งบการเงิน ขาดความเป็นกลาง และทำให้ขาดความน่าเชื่อถือ
ม.บ.ช. ฉบับที่ 6 การรับรู้รายได้ ย่อหน้า 17 หาก ณ เวลาที่ขายหรือให้บริการ ยังไม่สามารถ ที่จะประเมินอย่างมีเหตุผลแน่ชัดได้ว่าจะสามารถเก็บเงินได้ในที่สุด ก็ไม่ควรรับรู้รายได้นั้น การรับรู้รายได้เมื่อได้รับเงิน จะเหมาะสมกว่า ย่อหน้า 18 หากมีความไม่แน่นอนในการเรียกเก็บหนี้เกิดขึ้นหลังจากวันที่ขาย หรือให้บริการแล้ว สมควรที่จะตั้งประมาณการเพื่อไว้สำหรับความไม่แน่นอนนี้ต่างหาก แทนที่จะไปปรับปรุงจำนวนรายได้เดิมที่ได้บันทึกไว้	ม.บ.ช. ฉบับที่ 37 การรับรู้รายได้ ย่อหน้า 33 กิจการจะรับรู้รายได้ก็ต่อเมื่อมีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ ที่ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ ที่เกี่ยวข้องกับรายการบัญชีจะเข้าสู่กิจการ อย่างไรก็ตาม กิจการต้องรับรู้จำนวนต่อไปนี้เป็นค่าใช้จ่าย และต้องไม่นำไปปรับปรุงกับจำนวนรายได้ที่ได้รับรู้ไปเมื่อเริ่มแรก 1. จำนวนที่เคยบันทึกเป็นรายได้แต่ต่อมาเกิดความไม่แน่นอนในการเรียกเก็บ 2. จำนวนที่ไม่สามารถเรียกเก็บได้ 3. จำนวนที่คาดว่าจะไม่ได้รับคืน เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันทำให้ ความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่จะได้รับคืนหมดไป

มาตรฐานการบัญชีก่อนปี 2542	มาตรฐานการบัญชีที่สอดคล้องกับ IAS
ม.บข. ฉบับที่ 8 การบัญชีสำหรับงานก่อสร้าง ตามสัญญา ย่อหน้า 9 ไม่ว่าจะใช้วิธีการบัญชีสำหรับงานก่อสร้างตามสัญญาด้วยวิธีใด ถ้าปรากฏว่าระหว่างการก่อสร้างมีผลขาดทุนเกิดขึ้น และ/หรือคาดหมายได้อย่างสมเหตุสมผลว่า จะเกิดขึ้นจากงานก่อสร้างส่วนที่ยังไม่เสร็จ ให้รับรู้ผลขาดทุนทั้งจำนวนทันที ย่อหน้า 27 เมื่อประมาณการรายได้และต้นทุนงานก่อสร้างแล้วปรากฏว่ามีผลขาดทุนเกิดขึ้น ให้รับรู้ทั้งจำนวนทันทีโดยไม่ต้องคำนึงว่า 1. งานก่อสร้างตามสัญญาจะได้เริ่มทำแล้วหรือไม่ 2. งานก่อสร้างตามสัญญาที่ทำไปแล้วอยู่ในขั้นใดหรือเสร็จไปเพียงใด 3. จะมีกำไรที่คาดว่าจะได้รับจากสัญญาก่อสร้างอื่นหรือไม่ ย่อหน้า 28 ในกรณีที่ผลขาดทุนซึ่งคาดว่าจะเกิดขึ้น มีความไม่แน่นอนค่อนข้างมากอาจบันทึกผลขาดทุนนั้นหรือเพียงเปิดเผยไว้ก็ได้	ม.บข. ฉบับที่ 49 สัญญาก่อสร้าง ย่อหน้า 27 ...กิจการต้องรับรู้จำนวนรายได้ค่าก่อสร้างต่อไปนี้เป็นค่าใช้จ่าย และต้องไม่นำไปปรับปรุงกับจำนวนรายได้ค่าก่อสร้าง ที่กิจการเคยรับรู้ไปแล้ว 1. รายได้ค่าก่อสร้างที่เคยบันทึกเป็นรายได้ แต่ต่อมาได้เกิดความไม่แน่นอนในการเก็บ 2. รายได้ค่าก่อสร้างที่ไม่สามารถเรียกเก็บได้ 3. รายได้ค่าก่อสร้างที่คาดว่าจะไม่ได้รับคืน เนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบัน ทำให้ความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่จะได้รับรายได้คืนนั้นหมดไป ย่อหน้า 31 เมื่อกิจการไม่สามารถประมาณผลของงานก่อสร้างได้อย่างน่าเชื่อถือ กิจการต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดทุกข้อต่อไปนี้ 1. กิจการต้องรับรู้รายได้ เป็นจำนวนไม่สูงกว่าต้นทุนการก่อสร้าง ที่เกิดขึ้นซึ่งมีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่จะได้รับคืน 2. กิจการต้องรับรู้ต้นทุนการก่อสร้าง เป็นค่าใช้จ่ายในระหว่างงวด ที่ต้นทุนนั้นเกิดขึ้น ย่อหน้า 35 เมื่อมีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่ต้นทุนการก่อสร้างทั้งสิ้น จะสูงกว่ารายได้ค่าก่อสร้างทั้งสิ้น กิจการต้องรับรู้ขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเป็นค่าใช้จ่ายทันที

มาตรฐานการบัญชีก่อนปี 2542	มาตรฐานการบัญชีที่สอดคล้องกับ IAS
ม.บช. ฉบับที่ 9 ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ ย่อหน้า 27 ส่วนที่เพิ่มขึ้นของราคาตามบัญชีของที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ อันเนื่องมาจากการปรับราคาให้สูงขึ้นตามปกติให้เครดิต บัญชีส่วนเกินทุนจากการตีราคาทรัพย์สิน โดยแสดงภายใต้หัวข้อส่วนของผู้อื้อหุ้น และจำนวนนี้ จะไม่สามารถนำไปจ่ายเป็นเงินปันผล ส่วนที่ลดลงของราคาตามบัญชี ของที่ดิน อาคารและอุปกรณ์อันเนื่องมาจากการปรับราคาให้ถือเป็นค่าใช้จ่าย เว้นแต่ว่าส่วนที่ลดลงนี้เป็นส่วนหนึ่งของ มูลค่าที่ปรับเพิ่มขึ้นในครั้งก่อน ซึ่งแสดงอยู่ในบัญชีส่วนเกินทุน จากการตีราคาทรัพย์สิน ก็ให้นำไปหักออกจากบัญชีส่วนเกินทุนนั้น	ม.บช. ฉบับที่ 32 ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ ย่อหน้า 36 กิจการต้องบันทึกราคาตามบัญชีของสินทรัพย์ที่เพิ่มขึ้น จากการตีราคาใหม่ โดยตรงไปยัง ส่วนของเจ้าของภายใต้บัญชี “ส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์”... ย่อหน้า 37 กิจการต้องบันทึกราคาตามบัญชีของสินทรัพย์ที่ลดลง จากการตีราคาใหม่เป็นค่าใช้จ่ายทันที อย่างไรก็ตาม หากสินทรัพย์นั้นเคยมีการตีราคาเพิ่มขึ้น และยังมียอดคงค้างอยู่ในส่วนของผู้เป็นเจ้าของ ส่วนที่ลดลงจากการตีราคาใหม่ต้องนำไปหักออกจาก “ส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์” ได้ไม่เกินจำนวนซึ่งเคยตีราคาเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์รายการเดียวกัน ส่วนที่เกินให้รับรู้เป็นค่าใช้จ่ายทันที ย่อหน้า 52 กิจการต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี เรื่อง การด้อยค่าของสินทรัพย์ ในการกำหนดว่ารายการที่เป็นที่ดิน อาคาร และ อุปกรณ์ด้อยค่าหรือไม่
ม.บช. ฉบับที่ 11 หนี้สงสัยจะสูญและหนี้สูญ ย่อหน้า 5 ในสภาพความเป็นจริงทางธุรกิจ แม้ลูกหนี้โดยส่วนใหญ่จะชำระหนี้ เมื่อถึงกำหนดหรือตามที่คาดหมายไว้ แต่ก็มีกรณีที่ลูกหนี้บางรายไม่ชำระหนี้ และในทางปฏิบัติจะไม่สามารถระบุแน่ชัดว่า ลูกหนี้รายใดจะไม่ชำระหนี้จนกว่าจะถึงกำหนดชำระ หรือได้มีการ	บริการ มหาวิทยาลัย

มาตรฐานการบัญชีก่อนปี 2542	มาตรฐานการบัญชีที่สอดคล้องกับ IAS
ทวงถามจนถึงที่สุดแล้ว ทำให้มูลค่าของลูกหนี้ที่จะแสดงในงบการเงิน มีจำนวนสูงกว่าความเป็นจริง ดังนั้น จึงต้องมีการประมาณจำนวนหนี้ที่คาดว่าจะเรียกเก็บไม่ได้ขึ้นจำนวนหนึ่ง กันไว้เป็นค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ซึ่งมีลักษณะเป็นบัญชีปรับมูลค่านำไปหักลดบัญชีลูกหนี้ เพื่อให้แสดงมูลค่าสุทธิ ที่ใกล้เคียงกับมูลค่าตามความเป็นจริง	
ม.บช. ฉบับที่ 12 หลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด ย่อหน้า 17 สำหรับหลักทรัพย์หุ้นทุนในความต้องการของตลาด ที่จัดประเภทเป็นสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน และผลของการเปลี่ยนแปลงในราคาได้แสดงไว้ในส่วนของผู้ถือหุ้น แทนที่จะแสดงไว้ในงบกำไรขาดทุน จะต้องพิจารณาต่อไปว่าการลดลงในราคาตลาดต่ำกว่าราคาทุน ณ วันจบดุลของหลักทรัพย์แต่ละชนิด จะเป็นการลดลงแบบชั่วคราวหรือไม่ หากการลดลงในราคาพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นการลดลงอย่างถาวรก็ให้ลดราคาทุนของหลักทรัพย์แต่ละชนิดลงให้เหลือเท่ากับราคาตลาด ซึ่งถือเป็นราคาทุนใหม่ และจำนวนที่ลดลงนั้น ให้เป็นผลขาดทุนที่เกิดขึ้นแล้วอย่างหนึ่ง เมื่อราคาตลาดฟื้นตัวในรอบระยะเวลาบัญชีต่อมา ไม่ให้ปรับราคาทุนใหม่นั้นอีก	ม.บช. ฉบับที่ 40 เงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน ย่อหน้า 33 กิจการต้องบันทึกการขาดทุนจากการด้อยค่าของตราสารหนี้ ที่จะถือจนครบกำหนด ในงบกำไรขาดทุนทันทีที่เงินลงทุนเกิดการด้อยค่าและต้องรับรู้รายได้ดอกเบี้ย ในเวลาต่อมาด้วยอัตราคิดลดที่ใช้ในการคำนวณมูลค่าปัจจุบันของตราสารหนี้ ย่อหน้า 35 กิจการต้องบันทึกการด้อยค่าของหลักทรัพย์ เพื่อขายทันทีที่มีหลักฐานสนับสนุนว่าหลักทรัพย์นั้นด้อยค่า... ย่อหน้า 37 กิจการต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี เรื่อง การด้อยค่าของสินทรัพย์ เพื่อบันทึกการด้อยค่าของเงินลงทุนทั่วไป

มาตรฐานการบัญชีก่อนปี 2542	มาตรฐานการบัญชีที่สอดคล้องกับ IAS
ม.บช. ฉบับที่ 17 เงินลงทุน ย่อหน้า 17 ปกติ เงินลงทุนระยะยาวจะแสดงไว้ในราคาทุน อย่างไรก็ตาม หากมูลค่าของเงินลงทุนระยะยาวลดลงอย่างถาวร ก็ควรบันทึกการลดมูลค่าของเงินลงทุนลง... ย่อหน้า 19 มูลค่าเงินลงทุนระยะยาวที่ลดลงอย่างถาวร ให้แสดงเป็นผลขาดทุนในงบกำไรขาดทุน... ย่อหน้า 21 มูลค่าที่เพิ่มขึ้นของเงินลงทุนระยะยาวซึ่งเกิดจากการตีราคาให้สูงขึ้น ให้บันทึกไว้เป็นส่วนเกินทุน จากการประเมินราคาเงินลงทุนระยะยาวและแสดงอยู่ภายใต้ ส่วนของผู้เป็นเจ้าของ...	
ม.บช. ฉบับที่ 14 การวิจัยและพัฒนา ย่อหน้า 16 ค่าวิจัยและพัฒนาตามย่อหน้า 15 ควรตัดไปเป็นค่าใช้จ่าย ในรอบระยะเวลาบัญชีที่เกิดขึ้น (ดูที่ย่อหน้า 15) ยกเว้นในกรณีที่บันทึกเป็นรายจ่ายรอการตัดบัญชี ตามย่อหน้าที่ 17 (ดูที่ย่อหน้า 17 รายจ่ายในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ อาจบันทึกไว้ เพื่อรอตัดบัญชีในรอบระยะเวลาบัญชีถัดไป ถ้าเข้าเกณฑ์ในย่อหน้านี้) ย่อหน้า 22 รายจ่ายการวิจัยและพัฒนาใด เมื่อตัดจ่ายไปแล้ว จะไม่นำกลับมาบันทึกเป็นรายจ่ายรอการตัดบัญชีอีก ถึงแม้ว่าความไม่แน่นอนที่เป็นสาเหตุทำให้ต้องตัดจ่ายหมดไปแล้วก็ตาม	ม.บช. ฉบับที่ 51 สินทรัพย์ไม่มีตัวตน ย่อหน้า 36 กิจการต้องไม่รับรู้ค่าความนิยมนี่เกิดขึ้นภายในเป็นสินทรัพย์ ย่อหน้า 42 กิจการต้องไม่รับรู้รายจ่ายที่เกิดจากการวิจัย หรือเกิดในขั้นตอนของการวิจัยของโครงการภายในเป็นสินทรัพย์ไม่มีตัวตน แต่ต้องรับรู้เป็นค่าใช้จ่ายเมื่อรายจ่ายนั้นเกิดขึ้น ย่อหน้า 45 กิจการจะรับรู้รายจ่ายที่เกิดจากการพัฒนา หรือเกิดในขั้นตอนการพัฒนาของโครงการภายใน เป็นสินทรัพย์ไม่มีตัวตนได้ก็ต่อเมื่อ กิจการสามารถแสดงให้เห็นว่า สินทรัพย์ไม่มีตัวตนดังกล่าวเป็นไปตามข้อกำหนด (ดูที่ย่อหน้า 45.1 – 45.6)

มาตรฐานการบัญชีก่อนปี 2542	มาตรฐานการบัญชีที่สอดคล้องกับ IAS
	ย่อหน้า 51 กิจการต้องไม่รับรู้รายการที่กิจการก่อให้เกิดขึ้นภายใน เช่น ชื่อผลิตภัณฑ์ หั้วหนังสือ ชื่อสิ่งพิมพ์ รายชื่อลูกค้า และรายการอื่นที่โดยเนื้อหาแล้วคล้ายคลึงกันเป็นสินทรัพย์ไม่มีตัวตน ย่อหน้า 76 กิจการต้องบันทึกราคาตามบัญชีของสินทรัพย์ไม่มีตัวตน ที่เพิ่มขึ้นจากการตีราคาใหม่โดยตรง ไปยังส่วนของเจ้าของภายใต้บัญชี “ส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์ไม่มีตัวตน”... ย่อหน้า 77 กิจการต้องบันทึกราคาตามบัญชีของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่ลดลงจากการตีราคาใหม่เป็นค่าใช้จ่ายทันที... ย่อหน้า 99...กิจการต้องกำหนดมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน ตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในมาตรฐานการบัญชี เรื่อง การด้อยค่าของสินทรัพย์ และต้องรับรู้รายการขาดทุนจากการด้อยค่า ที่เกิดขึ้นตามมาตรฐานการบัญชีฉบับดังกล่าว
ม.บช. ฉบับที่ 15 การตั้งต้นทุนการกู้ยืมเป็นราคาทุนของสินทรัพย์ ย่อหน้า 3 ตามปกติ ต้นทุนการกู้ยืมเพื่อนำมาใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน จะถือเป็นค่าใช้จ่ายของกิจการ เพราะเป็นต้นทุนของการใช้ประโยชน์จากเงินทูลนั้น ย่อหน้า 8 การตั้งต้นทุนการกู้ยืมเป็นราคาทุนของทรัพย์สิน มีขอบเขตในการพิจารณาถึงหลายประเด็น คือ ลักษณะของทรัพย์สินที่จะถือต้นทุนของการกู้ยืมเป็นราคาทุน ระยะเวลา	ม.บช. ฉบับที่ 33 ต้นทุนการกู้ยืม ย่อหน้า 9 ต้นทุนการกู้ยืมต้องถือเป็นค่าใช้จ่ายในงวดบัญชีที่ค่าใช้จ่ายนั้นเกิดขึ้น ยกเว้นต้นทุนการกู้ยืมที่สามารถรวมเป็น ราคาทุนของสินทรัพย์ได้ตามที่ระบุไว้ในย่อหน้าที่ 9 (ดูที่ย่อหน้า 9) ย่อหน้า 20 ต้นทุนการกู้ยืมอาจรวมเป็นส่วนหนึ่งของราคาทุนของสินทรัพย์ที่เข้าเงื่อนไขเมื่อเข้าเกณฑ์ทุกข้อดังต่อไปนี้ 1. รายจ่ายเกี่ยวกับสินทรัพย์ได้เกิดขึ้น

มาตรฐานการบัญชีก่อนปี 2542	มาตรฐานการบัญชีที่สอดคล้องกับ IAS
รวมทั้งจำนวนของต้นทุนการกู้ยืม ที่จะถือเป็นราคาทุนและการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน	2. ต้นทุนการกู้ยืมได้เกิดขึ้น 3. สินทรัพย์อยู่ระหว่างการดำเนินการที่จำเป็นในสภาพพร้อมที่จะใช้ได้ตามประสงค์หรือพร้อมที่จะขาย
ม.บข. ฉบับที่ 18 เงินลงทุนในบริษัทร่วมและบริษัทย่อย ย่อหน้า 19 ในกรณีที่มีมูลค่าของเงินลงทุนในบริษัทย่อย และบริษัทร่วมลดลงในลักษณะที่ไม่ใช่ชั่วคราว ก็ให้ปรับปรุงเพื่อรับรู้การลดลงดังกล่าว และเนื่องจากการลงทุนในบริษัทย่อยและบริษัทร่วมแต่ละแห่ง มีความสำคัญต่อกิจการที่ลงทุนดังนี้ จึงให้พิจารณามูลค่าของบัญชีเงินลงทุนในบริษัทย่อยและบริษัทร่วมเป็นราย ๆ ไป	ม.บข. ฉบับที่ 45 เงินลงทุนในบริษัทร่วม ย่อหน้า 22 ผู้ลงทุนต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในมาตรฐานการบัญชี เรื่อง การค้อยค่าของสินทรัพย์ หากมีข้อบ่งชี้ที่แสดงว่าเงินลงทุนในบริษัทร่วมอาจค้อยค่า
ม.บข. ฉบับที่ 19 งบการเงินรวม ย่อหน้า 15 ผลขาดทุนของบริษัทย่อยที่เป็นส่วนได้เสียของผู้ถือหุ้นส่วนน้อย อาจมีจำนวนเกินกว่าส่วนได้เสียของผู้ถือหุ้นส่วนน้อยนั้น ผลขาดทุนส่วนที่เกินไปนั้น และที่จะเกิดเพิ่มขึ้นต่อไปให้นำไปหักกับส่วนได้เสียของผู้ถือหุ้นของบริษัทใหญ่ยกเว้นกรณีที่ผู้ถือหุ้นส่วนน้อยมีพันธะผูกพันการรับภาระ และสามารถรับภาระผลขาดทุนนั้นได้ ถ้าไรของบริษัทย่อยทั้งหมดในเวลาต่อมา ให้ถือเป็นของบริษัทใหญ่ทั้งหมด จนกว่าจะชดเชยกับผลขาดทุนของผู้ถือหุ้นส่วนน้อย ที่ได้นำไปหักไว้แต่เดิมนั้นออกหมดแล้ว	ม.บข. ฉบับที่ 44 งบการเงินรวมและการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทย่อย ย่อหน้า 25 ผลขาดทุนที่เป็นของผู้ถือหุ้นส่วนน้อยในบริษัทย่อย ที่นำมาจัดท่างบการเงินรวม อาจมีจำนวนเกินกว่าส่วนได้เสียของผู้ถือหุ้นส่วนน้อยในส่วนของเจ้าของ ของบริษัทย่อยนั้น ผลขาดทุนส่วนเกิน ที่เป็นของผู้ถือหุ้นส่วนน้อยดังกล่าวต้องนำไปหักจาก ส่วนได้เสียของบริษัทใหญ่ เว้นแต่ผู้ถือหุ้นส่วนน้อยจะมีภาระผูกพันและมีความสามารถที่จะรับผลขาดทุนนั้น ได้ถ้าไรทั้งหมดของบริษัทย่อยที่เกิดขึ้นในเวลาต่อมา ให้ถือเป็นของบริษัทใหญ่ จนกว่าจะชดเชยกับ ผลขาดทุนของผู้ถือหุ้นส่วนน้อยทั้งหมด ที่เคยนำไปหักจากส่วนได้เสียของบริษัทใหญ่

มาตรฐานการบัญชีก่อนปี 2542	มาตรฐานการบัญชีที่สอดคล้องกับ IAS
ม.บช. ฉบับที่ 22 สินค้าคงเหลือ ย่อหน้า 21 สินค้าคงเหลือควรตีราคาต้นทุนเดิม หรือราคาตลาดแล้วแต่ราคาใดจะต่ำกว่า	ม.บช. ฉบับที่ 31 สินค้าคงเหลือ (ใช้แทน ม.บช. ฉบับที่ 22) ย่อหน้า 6 สินค้าคงเหลือควรตีตามราคาทุนหรือมูลค่าสุทธิที่จะได้รับแล้วแต่ราคาใดจะต่ำกว่า
	ม.บช. ฉบับที่ 36 การด้อยค่าของสินทรัพย์ ย่อหน้า 7 สินทรัพย์จะเกิดการด้อยค่าก็ต่อเมื่อราคาตามบัญชีของสินทรัพย์นั้น สูงกว่ามูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน กิจการต้องประมาณมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนของสินทรัพย์ ทั้งนี้ที่เห็นว่าข้อบ่งชี้ที่ระบุในย่อหน้า 9 ถึง 11 ได้เกิดขึ้น (ดูย่อหน้า 9 ถึง 11)... ย่อหน้า 58 กิจการต้องบันทึกลดราคาตามบัญชีของสินทรัพย์ ให้เท่ากับมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน หากมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนต่ำกว่าราคาตามบัญชีของสินทรัพย์นั้น ส่วนที่ลดลงคือรายการขาดทุนจากการด้อยค่า ย่อหน้า 59 กิจการต้องรับรู้รายการขาดทุนจากการด้อยค่าเป็นค่าใช้จ่าย ในงบกำไรขาดทุนทันที...

มาตรฐานการบัญชีก่อนปี 2542	มาตรฐานการบัญชีที่สอดคล้องกับ IAS
	ม.บช. ฉบับที่ 43 การรวมธุรกิจ ย่อหน้า 56 ผู้ซื้อต้องประมาณมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนของค่าความนิยม (ที่เกิดจากการซื้อธุรกิจ) ตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในมาตรฐานการบัญชี เรื่อง การค้ายค่าของสินทรัพย์ทุกสิ้นปีบัญชีเป็นอย่างน้อย แม้ว่าจะไม่มีข้อบ่งชี้ที่แสดงว่าค่าความนิยมนั้นค้ายค่า หากค่าความนิยมนั้นประมาณว่าจะมีอายุการให้ประโยชน์นานกว่า 20 ปี นับจากวันที่เริ่มรับรู้ค่าความนิยดังกล่าว
	ม.บช. ฉบับที่ 54 การดำเนินงานที่ยกเลิก ย่อหน้า 22 การอนุมัติและการประกาศแผนยกเลิกการดำเนินงาน ถือเป็นข้อบ่งชี้ว่าสินทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานที่ยกเลิก อาจเกิดการค้ายค่าหรือรายการขาดทุนจากการค้ายค่าที่รับรู้ไว้ในงวดก่อนสำหรับสินทรัพย์นั้น ต้องมีการบันทึกเพิ่มหรือกลับบัญชี ดังนั้นเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี เรื่อง การค้ายค่าของสินทรัพย์ กิจการต้องประมาณมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน ของสินทรัพย์แต่ละรายการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานที่ยกเลิก และรับรู้รายการขาดทุนจากการค้ายค่าหรือกลับบัญชีรายการขาดทุนจากการค้ายค่าที่รับรู้ไว้

หมายเหตุ: ม.บช. หมายถึง มาตรฐานการบัญชี

2.2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับหลักความระมัดระวังทางบัญชี

Basu (1997) ศึกษาผลกระทบของหลักความระมัดระวังที่มีต่อการรายงานกำไรในงบการเงินของกิจการในสหรัฐอเมริการะหว่างปี 1963 – 1990 ผู้วิจัยอธิบายว่าคุณสมบัติของหลักความระมัดระวังทางบัญชีนั้น ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของการรับรู้ข่าวดีกับข่าวร้ายในงบกำไรขาดทุน กล่าวคือ กิจการจะรับรู้ข่าวร้ายที่เป็นรายการขาดทุนในงบกำไรขาดทุนรวดเร็วกว่าข่าวดีที่เป็นรายการกำไร เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า หลักความระมัดระวังกำหนดให้กิจการ “Anticipate no profit but anticipate all losses” ในการวิจัยนี้ใช้ผลตอบแทนในหลักทรัพย์ของกิจการ (Firm’s stock returns) เป็นตัววัดข่าว โดยให้ผลตอบแทนที่เป็นลบแทน “ข่าวร้าย” และผลตอบแทนที่เป็นบวกแทน “ข่าวดี” เหตุที่ใช้อัตราผลตอบแทนเป็นตัวแทนของข่าวเพราะว่า อัตราผลตอบแทนวัดมาจากการเปลี่ยนแปลงในราคาหลักทรัพย์ของกิจการ ซึ่งราคาของหลักทรัพย์จะมีการเปลี่ยนแปลงไปเสมอ เมื่อปัจจัยพื้นฐานของหลักทรัพย์หรือข่าวที่เกี่ยวข้องกับหลักทรัพย์ทั้งข่าวดีและข่าวร้ายเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น หากอัตราผลตอบแทนน้อยกว่าศูนย์ก็หมายถึงว่า ตลาดมีการรับรู้ข่าวร้ายมากกว่าข่าวดีในกิจการนั้น คือ มีแนวโน้มว่าผลการดำเนินงานของบริษัทจะลดลง ในขณะที่หากอัตราผลตอบแทนมากกว่าศูนย์จะหมายถึง ตลาดมีการรับรู้ข่าวดีมากกว่าข่าวร้าย คือ มีแนวโน้มว่าผลการดำเนินงานของบริษัทจะสูงขึ้น ซึ่งเรียกตัวแบบในการวิจัยครั้งนี้ว่า ตัวแบบส่วนกลับสมการถดถอยของกำไรต่อผลตอบแทน (Reverse regression of earnings on returns) โดยให้กำไร (Earnings) เป็นตัวแปรตามและผลตอบแทน (Returns) เป็นตัวแปรอิสระ (อธิบายเพิ่มเติมในระเบียบวิธีวิจัย บทที่ 3) ผลการศึกษาพบว่า กำไรกับผลตอบแทนที่เป็นลบมีความสัมพันธ์กันมากกว่ากำไรกับผลตอบแทนที่เป็นบวกในช่วงระยะเวลาเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวปฏิบัติของความระมัดระวังทางบัญชีภายใต้หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป (GAAP) ที่ต้องการให้งบกำไรขาดทุนมีความทันทั่วทั้งที่ในการรับรู้รายการขาดทุนเร็วกว่ารายการกำไร และยังพบว่าในรอบ 3 ทศวรรษนี้ หลักความระมัดระวังมีอิทธิพลต่อกำไรเพิ่มขึ้นด้วย ผู้วิจัยอธิบายว่า เกิดจากการที่คณะกรรมการหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (SEC) มีความกังวลต่อกรณีของบริษัทจดทะเบียนอาจจะมีการแสดงสินทรัพย์หรือกำไรสูงเกินไป จึงส่งสัญญาณให้หน่วยงานกำหนดมาตรฐานการบัญชีต้องกำหนดมาตรฐานการบัญชีที่มีระดับความระมัดระวังเพิ่มขึ้น เช่น กำหนดให้กิจการต้องทบทวนการตัดค่าของสินทรัพย์เมื่อมีข้อบ่งชี้ แต่ไม่อนุญาตให้ตีราคาสินทรัพย์เพิ่มเป็นต้น

การศึกษาความระมัดระวังของการนำเสนอกำไรลำดับต่อมา ในสหรัฐอเมริกาของ **Givoly และ Hayn (2000)** ช่วงปี 1950 – 1998 เป็นเวลา 49 ปี พบว่าจากข้อมูล Time Series

ความสามารถในการทำกำไรกับกระแสเงินสดของกิจการ มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สัมพันธ์กัน เมื่อทดสอบด้วยตัวแบบของ Basu (1997) ก็พบว่าคุณสมบัติของความระมัดระวังของกำไรนั้นเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ยังพบว่าค่าของราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (Market to book ratios) ก็มีแนวโน้มสูงขึ้นด้วย ผู้วิจัยอธิบายว่า เป็นผลมาจากการประยุกต์ใช้หลักความระมัดระวังทางบัญชีที่เพิ่มขึ้น กล่าวคือ มาตรฐานการบัญชีมีการกำหนดให้กิจการรับรู้รายการบางประเภทเป็นค่าใช้จ่ายแทนที่จะบันทึกเป็นสินทรัพย์ เช่น เงินลงทุนในสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน ประเภทการวิจัยและพัฒนา (R&D) ทรัพยากรมนุษย์หรือเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) จึงส่งผลให้รายการเหล่านี้อยู่นอกงบการเงิน (Off-balance sheet) ซึ่งรายการเหล่านี้เองที่อธิบายถึงการเพิ่มขึ้นของราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี ในช่วงทศวรรษหลัง ๆ ในขณะเดียวกัน Pae, Tornton และ Welker (2004) ก็พบว่าช่วงปี 1970 – 2001 บริษัทในสหรัฐอเมริกามีการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวัง สอดคล้องกับผลการศึกษาก่อนหน้านี้ และพบว่าค่าของราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (Market to book ratios) มีแนวโน้มสูงขึ้นสอดคล้องกับผลของ Givoly และ Hayn (2000) เช่นกัน ซึ่งเมื่อศึกษาในเชิงความสัมพันธ์ระหว่าง ระดับความระมัดระวังในการนำเสนอกำไรกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี ก็พบว่ากลุ่มที่มีอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชีมากกว่า 1 จะมีระดับความระมัดระวังในการนำเสนอกำไรที่สูงกว่ากลุ่มที่มีอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชีน้อยกว่า 1 ผู้วิจัยอธิบายว่า โดยทั่วไปนั้นราคาตลาดของกิจการจะสูงกว่าราคาตามบัญชี เพราะว่าแนวคิดทางบัญชีนั้นมุ่งหวังให้กิจการแสดงสินทรัพย์หรือรายได้ของกิจการในเชิงที่ต่ำกว่าไว้ก่อน เช่น การบัญชีเกี่ยวกับสินค้าคงเหลือ กิจการควรติดตามราคาทุนหรือมูลค่าสุทธิที่จะได้รับแล้วแต่ราคาใดจะต่ำกว่า เป็นต้น ซึ่งหากอัตราส่วนราคาตลาดต่อราคาตามบัญชีลดลงย่อมแสดงถึงความสามารถในการดำเนินงานที่ไม่ดีของกิจการ และเมื่อใดก็ตาม ที่อัตราส่วนราคาตลาดต่อราคาตามบัญชีลดลงจนกระทั่งมูลค่าสินทรัพย์สุทธิตามบัญชีสูงกว่ามูลค่ายุติธรรม มาตรฐานการบัญชีก็ให้กิจการพิจารณาด้วยค่าของสินทรัพย์ ดังนั้น กรณีที่กิจการมีอัตราส่วนราคาตลาดต่อราคาตามบัญชีต่ำ จึงมีโอกาสนำเสนอกำไรภายใต้หลักความระมัดระวังสูงกว่ากรณีที่กิจการมีอัตราส่วนราคาตลาดต่อราคาตามบัญชีสูง

สำหรับการศึกษาความระมัดระวังของการนำเสนอกำไรในประเทศอื่นนั้น Ball และ Shivakumar (2001) พบว่าในสหราชอาณาจักรระหว่างปี 1989 – 1999 บริษัทเอกชนมีการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังต่ำกว่าบริษัทมหาชน กล่าวคือ บริษัทเอกชนมีการรับรู้รายการขาดทุนที่เกิดจากความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจต่ำกว่าบริษัทมหาชน แม้ว่าบริษัทเอกชนตามกฎหมายของสหราชอาณาจักรจะต้องถูกตรวจสอบ และปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีเช่นเดียวกับบริษัทมหาชนก็ตาม อย่างไรก็ตาม การนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังในระดับที่

ค่าของบริษัทเอกชน ไม่ได้หมายความว่า เป็นความล้มเหลวของมาตรฐานการบัญชีหรือมาตรฐานการสอบบัญชีหรือต้องกำหนดมาตรฐานการรายงานทางการเงินเป็นการเฉพาะสำหรับบริษัทเอกชน ตามที่เสนอของ Ball และ Shivakumar (2001) เห็นว่าการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังในระดับที่ต่ำของบริษัทเอกชน เป็นสิ่งสะท้อนความแตกต่างกันในอุปสงค์ (Demand) ของข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้การเงินระหว่างบริษัทเอกชนกับบริษัทมหาชน ซึ่งไม่ใช่ความล้มเหลวของฝ่ายอุปทาน (Supply) คือผู้เสนอข้อมูล กล่าวคือ โดยทั่วไป ผู้ใช้ข้อมูลทางบัญชีของบริษัทเอกชนกับบริษัทมหาชนนั้นจะมีความต้องการใช้ข้อมูลที่แตกต่างกัน ทั้งในแง่ปริมาณและความทันต่อเวลา ผู้ใช้ข้อมูลทางบัญชีของบริษัทเอกชนจะใช้ข้อมูลทางบัญชีเพื่อตัดสินใจเปลี่ยนแปลงการลงทุนไม่มากนัก ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้ใช้อุปสงค์ทางบัญชีของบริษัทมหาชนที่ต้องการข้อมูลทางบัญชีที่มีความเชื่อถือได้ และทันต่อเวลาในการตัดสินใจปรับเปลี่ยนการลงทุนเสมอ ดังนั้น ความแตกต่างกันในอุปสงค์ของข้อมูล เพื่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้การเงินระหว่าง บริษัทเอกชนกับบริษัทมหาชนนั่นเองที่ทำให้คุณภาพของการรายงานกำไรของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกัน และสำหรับการศึกษาความระมัดระวังของการนำเสนอกำไรในออสเตรเลีย Taylor และ Taylor (2003) พบว่าระหว่างปี 1993 – 2000 บริษัทในตลาดหลักทรัพย์ของออสเตรเลียก็มีการนำเสนอกำไรสอดคล้องกับหลักความระมัดระวังเช่นกัน

ในการศึกษาเปรียบเทียบความระมัดระวังของการนำเสนอกำไร Pope และ Walker (1999) ได้ทำการศึกษาความแตกต่างในการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังของบริษัทในประเทศสหรัฐอเมริกา กับสหราชอาณาจักร ระหว่างปี 1976 –1996 พวกเขาศึกษาประเด็นข้างต้นสำหรับทั้งกำไรก่อนรายการพิเศษ (กำไรจากกิจกรรมตามปกติ) และกำไรหลังรายการพิเศษ ผลการศึกษาพบว่ากำไรตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของสหรัฐอเมริกา ทั้งกำไรก่อนและหลังรายการพิเศษมีการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังไม่แตกต่างกัน ซึ่งตรงกันข้ามกับ กำไรตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของสหราชอาณาจักร ที่กำไรก่อนรายการพิเศษมีระดับการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังน้อยกว่ากำไรหลังรายการพิเศษอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเปรียบเทียบระดับการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังก่อนรายการพิเศษของ 2 ประเทศพบว่ากำไรตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของสหรัฐอเมริกา มีระดับการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังที่สูงกว่ากำไรตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของสหราชอาณาจักร อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกำไรหลังรายการพิเศษกลับพบผลที่ตรงกันข้าม คือ กำไรตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของสหราชอาณาจักร มีระดับการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังสูงกว่ากำไรตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของสหรัฐอเมริกา ที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุว่าในมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกาจะจัดประเภทรายการที่เกี่ยวข้อง การด้อยค่าของสินทรัพย์เป็นรายการจากการ

ดำเนินงานตามปกติเสมอมา ในขณะที่สหราชอาณาจักรก่อนปี 1993 รายการบัญชีที่เกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ (Write-offs) จะถูกจัดให้เป็นรายการพิเศษ (Extraordinary Items) แต่หลังจากมีการประกาศใช้ FRS No. 3 ในปี 1993 จึงจัดประเภทรายการเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์เป็นรายการจากการดำเนินงานตามปกติ

Ball, Kothari และ Robin (2000) ศึกษาความแตกต่างของการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังในประเทศต่าง ๆ 7 ประเทศ ระหว่างปี 1985 – 1995 โดยแบ่งประเทศที่ใช้ศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ถือว่ามาตรฐานการบัญชีเป็นเสมือนกฎหมายแบบจารีตประเพณี (Common law) ที่สถาบันวิชาชีพเป็นผู้กำกับดูแลกันเป็นหลัก คือ ออสเตรเลีย แคนาดา สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา อีกกลุ่มเป็นประเทศที่ถือว่ามาตรฐานการบัญชีเปรียบเสมือนกฎหมายตามบทบัญญัติ (Code law) ซึ่งอยู่ภายใต้อิทธิพลทางการเมืองสูง คือ ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่น พวกเขาใช้ตัวแบบของ Basu (1997) เพื่อทดสอบความแตกต่างในความระมัดระวังของการนำเสนอกำไรระหว่าง 2 กลุ่ม ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มการบัญชีแบบจารีตประเพณีมีการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังสูงกว่ากลุ่มการบัญชีแบบบทบัญญัติของกฎหมายอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ กลุ่มการบัญชีแบบจารีตประเพณี มีการรับรู้รายการขาดทุนที่เกิดจากความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจเร็วกว่ากลุ่มการบัญชีแบบบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งเห็นว่ามาตรฐานการบัญชีของกลุ่มการบัญชีแบบจารีตประเพณีมีอิทธิพลของความระมัดระวังมากกว่า กลุ่มการบัญชีแบบบทบัญญัติของกฎหมาย

Giner และ Rees (2001) ศึกษาความระมัดระวังของการนำเสนอกำไรในประเทศฝรั่งเศส เยอรมัน และสหราชอาณาจักร ระหว่างปี 1990 – 1998 ผลการศึกษาพบว่าทุกประเทศมีการนำเสนอกำไรสอดคล้องกับหลักความระมัดระวัง โดย เยอรมันมีความระมัดระวังในการนำเสนอกำไรต่ำกว่าประเทศอื่น ในขณะที่สหราชอาณาจักรมีการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังสูงกว่าประเทศอื่น ในประเด็นความสัมพันธ์ของ อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (Market to book ratios) กับการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังพบว่า ในเยอรมันไม่มีความแตกต่างกันในการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังของกลุ่มกิจการที่มีอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชีสูงกับต่ำ ซึ่งตรงกันข้ามกับผลของฝรั่งเศสและสหราชอาณาจักร ที่พบว่ากลุ่มกิจการที่มีอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชีต่ำ จะมีการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังสูงกว่ากลุ่มกิจการที่มีอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชีสูง ผู้วิจัยกล่าวว่า อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี เป็นดัชนีแสดงถึงระดับความระมัดระวังของการรับรู้และวัดค่ารายการในงบดุล

ชนิดหนึ่ง ซึ่งหากมีค่ามากกว่า 1 ก็จะแสดงว่ากิจการมีความระมัดระวังในการรับรู้และวัดค่ารายการในงบดุล คือ กิจการมีการบันทึกสินทรัพย์ในเชิงที่ต่ำกว่าไว้ก่อน

Ball, Robin และ Wu (2003) ศึกษาการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังใน 4 ประเทศเอเชียตะวันออก คือ ฮองกง มาเลเซีย สิงคโปร์ และไทย พวกเขาศึกษาอิทธิพลของมาตรฐานการบัญชี แรงจูงใจของผู้บริหาร และผู้สอบบัญชี ที่มีต่อการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังจากการที่ประเทศเหล่านี้มีการกำหนดมาตรฐานการบัญชี ที่ได้รับอิทธิพลจากมาตรฐานการบัญชีของ สหราชอาณาจักร หรือ สหรัฐอเมริกา หรือ มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ ที่ถูกมองว่าเป็นมาตรฐานการบัญชีที่มีคุณภาพสูง ว่ามีผลต่อความทันต่อเวลาในการรับรู้กำไรขาดทุนทางเศรษฐกิจอย่างไร ซึ่งช่วงเวลาที่ใช้ในการศึกษาอยู่ระหว่างปี 1984 - 1996 ผลการศึกษาพบว่า ฮองกงมีการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังสูงกว่าประเทศอื่น ในขณะที่ประเทศไทยนั้นมีการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังต่ำกว่าทุกประเทศในกรณีศึกษานี้ อย่างไรก็ตามทุกประเทศต่างก็ไม่ได้มีการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวัง โดยเฉพาะในประเทศไทยนั้นนำเสนอกำไรขาดทุนไม่เป็นไปตามหลักความระมัดระวังมากที่สุด ผู้วิจัยสรุปว่าการที่ประเทศต่างๆ เหล่านี้ประยุกต์ใช้มาตรฐานการบัญชีซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่ามีคุณภาพสูง ก็ไม่ได้เป็นสิ่งรับประกันเสมอไปว่ารายงานทางการเงินของประเทศนั้น ๆ จะมีคุณภาพสูงตามไปด้วย นั่นเป็นเพราะว่าแต่ละประเทศต่างก็มีปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการจัดทำและนำเสนองบการเงิน อาทิ อิทธิพลของกฎหมายและกฎระเบียบ แรงจูงใจและความโปร่งใสของผู้บริหาร ระดับของการกำกับดูแลที่ดี และคุณภาพของผู้สอบบัญชีและการตรวจสอบ เป็นต้น

Garcia Lara และ Mora (2004) ศึกษาการนำเสนอกำไรและงบดุลตามหลักความระมัดระวังของประเทศในยุโรป 8 ประเทศ คือ สหราชอาณาจักร เบลเยียม ฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี เนเธอร์แลนด์ สเปน และสวิสเซอร์แลนด์ พวกเขาพบว่าประเทศที่ศึกษานี้มีการจัดทำงบการเงินเป็นไปตามหลักความระมัดระวังทั้งในงบดุลและงบกำไรขาดทุน เมื่อเปรียบเทียบระดับความระมัดระวังของแต่ละประเทศก็พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญและพบว่าประเทศในกลุ่ม Code law มีระดับความระมัดระวังในงบดุลมากกว่าประเทศในกลุ่ม Common law และเป็นที่น่าสนใจว่า สหราชอาณาจักรมีระดับความระมัดระวังมากกว่าประเทศอื่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Giner และ Rees (2001)

Raonic, McLeay และ Asimakopoulos (2004) ศึกษาการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังของบริษัทในยุโรป 13 ประเทศ คือ เบลเยียม เดนมาร์ก ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมัน

ไอร์แลนด์ อิตาลี เนเธอร์แลนด์ นอร์เวย์ สเปน สวีเดน สวิสเซอร์แลนด์ และสหราชอาณาจักร ระหว่างปี 1987 - 1999 พวกเขาพบว่า แต่ละประเทศมีระดับการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังที่ต่างกัน เนื่องมาจากความแตกต่างในสภาพแวดล้อมของกฎระเบียบของแต่ละประเทศ ทั้งสภาพของตลาดและกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Pope และ Walker (1999) และ Giner และ Rees (2001) โดยความแตกต่างกันในกรอบปฏิบัติของหน่วยงานกำกับดูแลทางการบัญชีของแต่ละประเทศนั่นเอง ที่เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดความแตกต่างในคุณสมบัติของกำไรทางการบัญชีภายใต้หลักความระมัดระวังของแต่ละประเทศแตกต่างกัน

กรณีผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีที่มีต่อ การนำเสนอกำไรของกิจการตามหลักความระมัดระวัง Basu, Hwang และ Jan (2001) พบว่าในสหรัฐอเมริกา กิจการที่ถูกตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 8) มีการรับรู้ข่าวร้ายในกำไรสูงกว่ากิจการที่ถูกตรวจสอบโดยสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Non-Big 8) ซึ่งแสดงว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชี มีความสัมพันธ์กับการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังของกิจการ และสำหรับออสเตรเลียนั้น Ruddock, Taylor และ Taylor (2002) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีที่มีต่อ การนำเสนอกำไรของกิจการตามหลักความระมัดระวังและอิทธิพลของค่าบริการที่ไม่ใช่การตรวจสอบของผู้สอบบัญชีที่มีต่อ ความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีระหว่างปี 1993 - 1998 ก็พบว่า กำไรของกิจการที่ถูกตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 6) มีการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังสูงกว่ากิจการที่ถูกตรวจสอบโดยสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Non-big 6) ซึ่งสอดคล้องกับ Basu และคณะ (2001) สำหรับประเด็น ค่าบริการที่ไม่ใช่สอบบัญชีกับความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่พบว่า ระดับความระมัดระวังของกำไรที่ตรวจสอบนั้นไม่ได้ลดลง แต่กลับเพิ่มขึ้นตามสัดส่วนของขนาดค่าบริการที่ไม่ใช่ค่าสอบบัญชี และในสหราชอาณาจักร Beekes, Pope และ Young (2004) ก็พบว่า กิจการที่ถูกตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 5 แห่ง จะมีการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวังสูงกว่า กิจการที่ถูกตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 5 แห่ง สอดคล้องกับ Basu และคณะ (2001) และ Ruddock และคณะ (2002) เช่นกัน

2.2.4 งานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพการตรวจสอบกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชี

การวัดคุณภาพการตรวจสอบจากผลงานของผู้สอบบัญชีโดยตรงนั้น มีข้อจำกัดที่สำคัญคือ การเข้าถึงข้อมูลเป็นไปได้ยากเนื่องจากปัญหาเรื่องข้อมูลเป็นความลับ หรือไม่มีสิทธิ์ในการใช้ข้อมูล จึงทำให้การวัดคุณภาพการตรวจสอบโดยตรงทำได้ยาก ในขณะที่การวัดคุณภาพการตรวจสอบของผู้สอบบัญชีทางอ้อมนั้นทำได้ง่ายกว่าเนื่องจากข้อมูลต่าง ๆ สามารถหาได้ง่ายและมีการใช้กันอย่างแพร่หลาย ซึ่งการวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพการตรวจสอบของผู้สอบบัญชีทางอ้อมจะเป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของคุณภาพงานสอบบัญชีกับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี ระยะเวลาของสำนักงานสอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้า ความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษของสำนักงานสอบบัญชีในอุตสาหกรรมของบริษัทลูกค้า เป็นต้น ซึ่งงานวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชีที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

Lennox (1999) ศึกษาความถูกต้องของการออกรายงานของผู้สอบบัญชีในการคาดการณ์การล้มละลายของบริษัทจดทะเบียนในสหราชอาณาจักรระหว่างปี 1987 - 1994 พบว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 6) มีความถูกต้องในการแสดงความเห็นต่อลูกค้าที่ประสบปัญหาทางการเงิน (Financial Distress) คือต้องประสบกับการล้มละลายมากกว่าสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Non-big 6) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีความถูกต้องในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความไม่แน่นอนของกิจการในอนาคตมากกว่า สำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่

วชิระ บุญยเนตร (2546) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายงานแบบมีเงื่อนไขของผู้สอบบัญชีกับบริษัทที่ถูกเพิกถอนจากการเป็น บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยระหว่างปี 2537 - 2543 พบว่าก่อนวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ผู้สอบบัญชีมีการออกรายงานแบบมีเงื่อนไขไม่มากนัก (37 บริษัท) ในขณะที่หลังวิกฤตเศรษฐกิจ ผู้สอบบัญชีมีการออกรายงานแบบมีเงื่อนไขเพิ่มขึ้นมาก (340 บริษัท) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยไม่พบความแตกต่างในความสามารถของผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 5) กับสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Non-big 5) ในการให้ข้อมูลเพื่อระบุบริษัทที่อาจถูกเพิกถอนจากการเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้วิจัยอธิบายผลนี้ว่า เป็นเพราะรายงานแบบมีเงื่อนไขของผู้สอบบัญชานั้นเป็นการแสดงความเห็นที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาวิปฏิบัติทางการบัญชีของกิจการเป็นหลัก แต่ก็ไม่ได้ชี้ให้เห็นถึงโอกาสที่กิจการจะถูกเพิกถอนจากการเป็นบริษัทจดทะเบียนฯ โดยตรง ดังนั้น จึงไม่พบความแตกต่างในความสามารถของผู้สอบบัญชีทั้งสองกลุ่มในการให้ข้อมูลเพื่อระบุบริษัทที่อาจถูกเพิกถอนจากการเป็นบริษัทจดทะเบียนฯ ดังกล่าว

2.2.5 งานวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อคุณภาพข้อมูลทางบัญชีของบริษัทลูกค้า

การศึกษาผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อคุณภาพข้อมูลทางบัญชีของบริษัทลูกค้าในอดีตที่ผ่านมา ผู้วิจัยจะออกแบบการวิจัยด้วยการเปรียบเทียบคุณภาพของข้อมูลทางบัญชีระหว่างสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big firm) กับสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก (Small firm) ดังนี้

Davidson และ Neu (1993) ศึกษาผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์กำไรในประเทศแคนาดาระหว่างปี 1983 - 1987 ผลการศึกษาพบว่าความคลาดเคลื่อนการพยากรณ์กำไรในกลุ่มลูกค้าของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 8) มีมากกว่ากลุ่มลูกค้าของสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Non-big 8) ผู้วิจัยอธิบายว่า มีความเป็นไปได้ที่ลูกค้าของสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กจะทำการจัดการกำไรที่รายงานให้แตกต่างเพียงเล็กน้อยกับกำไรที่มีการพยากรณ์ไว้ มากกว่าลูกค้าของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ กล่าวอีกนัยหนึ่งลูกค้าของสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กอาจจะมีการจัดการกำไรมากกว่า ลูกค้าของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่

Lam และ Chang (1994) ศึกษาผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์กำไร ของบริษัทที่เสนอหุ้นในตลาดหลักทรัพย์เริ่มแรก (IPO) ในสิงคโปร์ ระหว่างปี 1975 - 1988 พบว่าความคลาดเคลื่อนการพยากรณ์กำไรในกลุ่มลูกค้าของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 6) กับลูกค้าของสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Non-big 6) ไม่มีความแตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีไม่มีผลกระทบต่อคุณภาพข้อมูลกำไรของบริษัทที่เสนอหุ้นในตลาดหลักทรัพย์เริ่มแรกในสิงคโปร์ ซึ่งต่างจากผลการศึกษาของ Davidson และ Neu (1993)

Becker และคณะ (1998) ศึกษาผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อการจัดการกำไรในสหรัฐอเมริกาช่วงปี 1989 - 1992 ทดสอบความแตกต่างในการจัดการกำไรระหว่างลูกค้าของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 6) กับลูกค้าของสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Non-big 6) พบว่า กลุ่มลูกค้าของสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีระดับการจัดการกำไรมากกว่ากลุ่มลูกค้าของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ ซึ่งให้เห็นว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีผลกระทบต่อการจัดการกำไรในสหรัฐอเมริกา

Jeong และ Rho (2004) ศึกษาผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อการจัดการกำไรในเกาหลีใต้ ระหว่างปี 1994 - 1998 พบว่าลูกค้าของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 6) กับลูกค้าของสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Non-big 6) มีการจัดการกำไรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีไม่มีผลกระทบต่อการจัดการกำไรของบริษัทในเกาหลีใต้ ซึ่งต่างจากผลการศึกษาของ Becker และคณะ (1998)

2.3 การพัฒนาสมมติฐานการวิจัย

2.3.1 ความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

หลักความระมัดระวัง เป็นหลักการบัญชีหนึ่งที่สำคัญต่อการรับรู้และวัดค่าทางบัญชีตลอดมา โดยหลักความระมัดระวังจะใช้ในกรณีที่ กิจการอาจเลือกวิธีปฏิบัติทางการบัญชีได้มากกว่าหนึ่งวิธี นักบัญชีควรเลือกวิธีที่จะแสดงสินทรัพย์และกำไรในเชิงที่ต่ำกว่าไว้ก่อน ในมาตรฐานการบัญชีไทยหลักความระมัดระวัง หมายถึง การใช้ดุลยพินิจที่จำเป็นในการประมาณการภายใต้ความไม่แน่นอน เพื่อไม่ให้สินทรัพย์หรือรายได้แสดงจำนวนสูงเกินไปและหนี้สินหรือค่าใช้จ่ายแสดงจำนวนต่ำเกินไป (แม่บทการบัญชี, ย่อหน้า 37) ซึ่ง Watts (2003a) กล่าวถึงประโยชน์ที่ผู้ใช้งบการเงินจะได้รับจากการที่กิจการประยุกต์ใช้หลักความระมัดระวัง คือ (1) หลักความระมัดระวัง ช่วยลดโอกาสของผู้บริหารที่จะคาดการณ์มูลค่าปัจจุบันของกิจการสูงขึ้นจากการแสดงกำไรและสินทรัพย์เกินจริง อันจะส่งผลเสียเมื่อใช้ข้อมูลนั้นในการจ่ายเงินปันผลอย่างไม่เหมาะสม (2) หลักความระมัดระวังช่วยลดโอกาสของผู้บริหารในการใช้อำนาจในการแสดงสินทรัพย์สุทธิและกำไรสะสมสูงเกินไป ซึ่งส่งผลต่อการประมาณมูลค่าปัจจุบันสุทธิของกิจการเพิ่มขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ในการกำหนดผลตอบแทนของตน และ (3) หลักความระมัดระวังเป็นการให้สัญญาณความทันต่อเวลา สำหรับข้อมูลการคาดการณ์มูลค่าปัจจุบันสุทธิของกิจการในเชิงลบ ซึ่งเป็นสิ่งที่เหมาะสมในการป้องกันผู้ถือหุ้น จากการตัดสินใจจากทางเลือกทางเศรษฐกิจที่ไม่เหมาะสม

งานวิจัยในอดีตชี้ให้เห็นว่า ในตลาดหลักทรัพย์ของประเทศที่พัฒนาแล้ว บริษัทจดทะเบียนจะมีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวัง โดย Basu (1997) พบว่าในสหรัฐอเมริกา กิจการมีการรับรู้ข่าวร้ายในงบกำไรขาดทุนอย่างทันท่วงทีเร็วกว่าข่าวดี สอดคล้องกับหลักความระมัดระวัง และพบว่าระดับความระมัดระวังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนี้ Pae และ

คณะ (2004) ยังพบว่ากิจการในกลุ่มที่มีอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชีมากกว่า 1 นั้นจะมีการนำเสนอถ้าไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวังสูงกว่า กลุ่มกิจการที่มีอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชีน้อยกว่า 1 ในขณะที่เดียวกัน Pope และ Walker (1999) พบว่ากิจการในสหราชอาณาจักร มีการนำเสนอถ้าไรตามหลักความระมัดระวังสูงกว่ากิจการในสหรัฐอเมริกา ซึ่งในสหราชอาณาจักรส่วนใหญ่มักจัดประเภทว่าร้ายไว้ในรายการพิเศษ ส่วน Ball และคณะ (2000) ที่ศึกษาความระมัดระวังทางการบัญชีใน 7 ประเทศ ก็พบว่ากลุ่มประเทศที่ถือว่าการบัญชีเป็นแนวปฏิบัติแบบจารีตประเพณี (Common law) จะมีการนำเสนอถ้าไรตามหลักความระมัดระวังสูงกว่า กลุ่มประเทศที่ถือว่าการบัญชีเป็นบทบัญญัติตามกฎหมาย (Code law) ขณะที่ Giner และ Rees (2001) พบว่าในสหราชอาณาจักรมีการนำเสนอถ้าไรตามหลักความระมัดระวังที่สูงกว่า ฝรั่งเศส และเยอรมัน สอดคล้องกับ Ball และคณะ (2000) ส่วน Ball และ Shivakumar (2001) พบว่าในสหราชอาณาจักร บริษัทเอกชนมีการนำเสนอถ้าไรตามหลักความระมัดระวังต่ำกว่าบริษัทมหาชน และเมื่อเปรียบเทียบการนำเสนอถ้าไรตามหลักความระมัดระวังในกลุ่มสหภาพยุโรป Garcia Lara และ Mora (2004) และ Raonic และคณะ (2004) พบว่า แต่ละประเทศมีระดับของการนำเสนอถ้าไรตามหลักความระมัดระวังที่ต่างกัน เนื่องมาจากความแตกต่างในสภาพแวดล้อมของกฎระเบียบของแต่ละประเทศ สำหรับออสเตรเลียนั้น Taylor และ Taylor (2003) พบว่ามีการนำเสนอถ้าไร สอดคล้องกับหลักความระมัดระวังเช่นกัน ซึ่งสภาพแวดล้อมการกำกับดูแล กฎระเบียบ และลักษณะหน่วยงานวิชาชีพบัญชี มีอิทธิพลต่อการนำเสนอถ้าไรที่ทำให้ระดับความระมัดระวังของแต่ละประเทศแตกต่างกัน (Ball และคณะ, 2000; Ball และคณะ, 2003; Garcia Lara และ Mora, 2004; Raonic และคณะ, 2004) อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสนใจสำหรับผลการศึกษาของ Ball และคณะ (2003) ที่พบว่าการนำเสนอถ้าไรของประเทศ ฮองกง มาเลเซีย สิงคโปร์ และไทย ระหว่างปี 2527 – 2539 ไม่เป็นไปตามหลักความระมัดระวัง ถึงแม้จะพบว่าฮองกงมีระดับที่ดีกว่าประเทศอื่นก็ตาม และที่น่าสนใจเป็นพิเศษคือ ประเทศไทยมีการนำเสนอถ้าไรที่มีความระมัดระวังต่ำที่สุดจาก 4 ประเทศในกรณีศึกษา

มาตรฐานการบัญชีของประเทศไทยนับตั้งแต่ปี 2522-2540 สมาคมฯ ได้กำหนดมาตรฐานการบัญชีให้ถือปฏิบัติทั้งสิ้น 31 ฉบับ ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลทั้งจากมาตรฐานการบัญชีของ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (Narktabtee, 2000) ซึ่งมาตรฐานการบัญชีของประเทศไทยในช่วงเวลานี้ถูกมองว่า มีการกำหนดออกมาได้อย่างล่าช้า และไม่ทันกับสภาพธุรกิจที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เป็นเหตุให้งบการเงินที่จัดทำขึ้นไม่ได้สะท้อนภาพที่แท้จริงของกิจการและไม่ได้ส่งสัญญาณเตือนภัยให้นักลงทุนตามที่ควร (เสาวนีย์ สีชมวัฒน์,

2543) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในช่วงเวลาเดียวกันที่ว่าประเทศไทยนั้นมีการนำเสนอกำไรไม่สอดคล้องกับหลักความระมัดระวังทางการเงิน (Ball และคณะ, 2003)

Ball และคณะ (2000) กล่าวว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำเสนอรายงานการเงินให้มีคุณภาพนั้นประกอบด้วย ข้อกำหนดและความเข้มงวดในการบังคับใช้มาตรฐานการบัญชี กฎหมายและหน่วยงานเพื่อความคุ้มครองนักลงทุน อิทธิพลการควบคุมสำหรับกิจการครอบครัว และแรงจูงใจของผู้บริหาร ดังนั้น การที่ประเทศไทยพยายามสร้างความความมั่นใจแก่นักลงทุน โดยการปรับปรุงองค์รววิชาชีบบัญชี การปรับปรุงมาตรฐานการบัญชีใหม่ และการกำหนดกฎเกณฑ์ในการกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ตั้งแต่ปี 2542 เพื่อหวังให้ข้อมูลทางการเงินของประเทศไทยเป็นที่น่าเชื่อถือและเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ จึงเป็นโอกาสที่จะศึกษาถึงควมมีคุณภาพและความโปร่งใสของข้อมูลทางบัญชี โดยเฉพาะการทดสอบความระมัดระวังของการนำเสนอกำไรของกิจการในประเทศไทย จึงกำหนดเป็นสมมติฐานการวิจัย คือ

H1: ระหว่างปี 2542 - 2545 บริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวัง

2.3.2 ผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

รายงานการเงินที่ถูกตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีภายนอก เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ใช้งบการเงินเกิดความเชื่อมั่นในรายงานการเงินนั้น ทั้งนี้เพราะผู้สอบบัญชีมีความเป็นอิสระจากบริษัทที่ตรวจสอบและปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานวิชาชีพที่ได้รับการยอมรับ ซึ่งคุณภาพการตรวจสอบ หมายถึง ความน่าจะเป็นที่ผู้สอบบัญชีให้ระดับความเชื่อมั่นว่างบการเงินมีความถูกต้องตามควรและสามารถป้องกันการรายงานข้อมูลทางบัญชีที่ผิดพลาดได้ (Watts และ Zimmerman, 1983; DeAngelo, 1981)

DeAngelo (1981) ได้เสนอทฤษฎีความแตกต่างระหว่างขนาดของสำนักงานสอบบัญชีกับคุณภาพการตรวจสอบว่า ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีผลต่อความแตกต่างกันในคุณภาพการตรวจสอบ (ความแตกต่างในความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี) กล่าวคือ โดยทั่วไปสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กจะมีลูกค้าขนาดใหญ่ น้อยราย ซึ่งเป็นที่มาของรายได้จำนวนมากของกิจการ จึงมีเหตุผลที่เป็นไปได้ที่สำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กจะพยายามรักษาค่าที่สำคัญนี้ไว้

จนเป็นเหตุให้ผู้สอบบัญชีลดระดับความความเป็นอิสระของตน ด้วยการคล้อยตามการชี้แนะของลูกค้าและอาจเกิดกรณีการออกรายงานที่ผิดพลาด มากกว่าที่จะยื่นหยัดในข้อเท็จจริงและอาจถอนตัวจากการตรวจสอบ ในทางตรงกันข้าม สำหรับสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ นั้น ไม่ได้มีลูกค้าที่สำคัญเพียงรายเดียวแต่มีลูกค้าขนาดใหญ่หลายราย จึงลดความกดดันที่ผู้สอบบัญชีจะลดระดับความความเป็นอิสระของตนเพื่อเอาใจลูกค้าเพียงรายเดียวด้วยการคล้อยตามการชี้แนะของลูกค้า ซึ่งหากพวกเขาออกรายงานผิดพลาดสำนักงานสอบบัญชีย่อมเสียหายอย่างมาก จนไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้ และการเป็นสำนักงานที่มีชื่อเสียงก็ทำให้พวกเขามีแรงจูงใจในการปกป้องชื่อเสียงของสำนักงานไว้ โดยให้คุณภาพการตรวจสอบที่สูงแก่ลูกค้าของพวกเขา (Simunic , 1980; Francis และ Wilson, 1988)

สำหรับคำอธิบายอื่นที่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ มีคุณภาพในการตรวจสอบสูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก คือ การที่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีความรู้ความชำนาญในอุตสาหกรรมใด ๆ ยาวนานเป็นพิเศษ และ/หรือมีลูกค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมนั้นมาก ทำให้สามารถสร้างบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านให้เกิดขึ้น และพัฒนาการให้บริการด้านเทคโนโลยีทางการบัญชีและการสอบบัญชีโดยเฉพาะให้แตกต่างจากผู้สอบบัญชีอื่น (Craswell และคณะ, 1995; Francis, 2004)

งานวิจัยเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการตรวจสอบกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชีในอดีตนั้นยังพบหลักฐานที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างประเทศตะวันตก กับประเทศในเอเชีย โดย Lennox (1999) พบว่าในสหราชอาณาจักร สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีความถูกต้องในการแสดงความเห็นต่องบการเงินของลูกค้าที่ประสบปัญหาทางการเงิน (Financial Distress) คือต้องประสบกับการล้มละลายมากกว่าสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ ในขณะที่ประเทศไทยนั้น วชิระ บุญเนตร (2546) ไม่พบว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่กับสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ มีความสามารถในการให้ข้อมูลเพื่อระบุบริษัทที่อาจถูกเพิกถอนจากการเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยไม่แตกต่างกัน สำหรับการศึกษผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชี ต่อคุณภาพข้อมูลทางบัญชีของบริษัทลูกค้านั้น Davidson และ Neu (1993) พบว่าในแคนาดา ความคลาดเคลื่อนการพยากรณ์กำไรในกลุ่มลูกค้าของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ จะมีมากกว่ากลุ่มลูกค้าของสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ และ Becker และคณะ (1998) พบว่าในสหรัฐอเมริกาพบว่า กลุ่มลูกค้าของสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ มีระดับการจัดการกำไรมากกว่ากลุ่มลูกค้าของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตาม สำหรับผลการศึกษาในเอเชีย เช่น สิงคโปร์ และเกาหลีใต้ กลับไม่พบผลกระทบของ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อคุณภาพข้อมูลทางบัญชีของบริษัทลูกค้า

กล่าวคือ Lam และ Chang (1994) พบว่าในสิงคโปร์ ความคลาดเคลื่อนการพยากรณ์กำไรในกลุ่มลูกค้านักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ กับลูกค้านักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ ไม่มีความแตกต่างกัน และ Jeong และ Rho (2004) พบว่าในเกาหลีใต้ คุณภาพกำไรระหว่างลูกค้านักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ กับลูกค้านักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ ไม่มีความแตกต่างกัน

สำหรับการศึกษา ผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความระมัดระวังของการนำเสนอกำไรทางบัญชีในประเทศที่พัฒนาแล้ว ต่างก็ชี้ให้เห็นว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีนั้นมีผลกระทบต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี โดยกิจการที่ถูกตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ จะมีการนำเสนอกำไรตามหลักความระมัดระวัง สูงกว่ากิจการที่ถูกตรวจสอบโดยสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Basu และคณะ, 2001; Ruddock และคณะ, 2002; Beekes และคณะ, 2004) ดังนั้น จากแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างขนาดสำนักงานสอบบัญชีกับคุณภาพการตรวจสอบ และผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อคุณภาพข้อมูลทางบัญชีของบริษัทลูกค้านักงานข้างต้นจึงกำหนดเป็นสมมติฐานที่สอง คือ

H2: ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีผลกระทบต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การออกแบบระเบียบวิธีวิจัย เพื่อทดสอบความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีใน
บทนี้กล่าวถึง ข้อมูลและแหล่งที่มาของข้อมูล เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ตัวแบบที่ใช้
ในการวิจัย ตัวแปรและการวัดค่าตัวแปร

3.1 ข้อมูลและแหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี และผลกระทบของ
ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียน ที่ไม่ใช่
กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ภายหลังการประกาศใช้มาตรฐานการ
บัญชีใหม่ตั้งแต่ปี 2542 เป็นข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่ง
เป็นแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ประกอบด้วยข้อมูลกำไร ราคาหุ้น และชื่อสำนัก
งานสอบบัญชีที่ทำการตรวจสอบบริษัทนั้นๆ ข้อมูลเหล่านี้สามารถเก็บรวบรวมได้จากระบบ
สารสนเทศของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยใน I-SIM CD-ROMs (Integrated-SET
Information Management System) ข้อมูลที่จัดเก็บอยู่ระหว่างปี 2542 - 2545 ซึ่งมีจำนวนบริษัท
จดทะเบียน ดังนี้

ปี พ.ศ.	จำนวนบริษัทจดทะเบียน (บริษัท)
2542	392
2543	381
2544	382
2545	389

3.2 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีหลักเกณฑ์ในการจัดเก็บข้อมูล ดังนี้

1. เป็นบริษัทที่มีรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุด 31 ธันวาคม เพื่อให้การวัดค่าตัวแปรมีความต่อเนื่องและเปรียบเทียบกันได้ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน
2. ไม่เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน กองทุนรวม บริษัทที่อยู่ในระหว่างการฟื้นฟูกิจการ และบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ MAI เพราะเป็นกลุ่มบริษัทที่มีข้อบังคับในการจัดทำและนำเสนองบการเงินที่แตกต่างจากบริษัทอื่น ๆ ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
3. เป็นบริษัทที่มีข้อมูลสำหรับใช้ในการวิเคราะห์ครบถ้วน กล่าวคือ ในกรณีที่ตัวอย่างใดขาดข้อมูลกำไร หรือ ราคาหลักทรัพย์ หรือ สำนักงานที่ทำการสอบบัญชี จะไม่รวมเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์

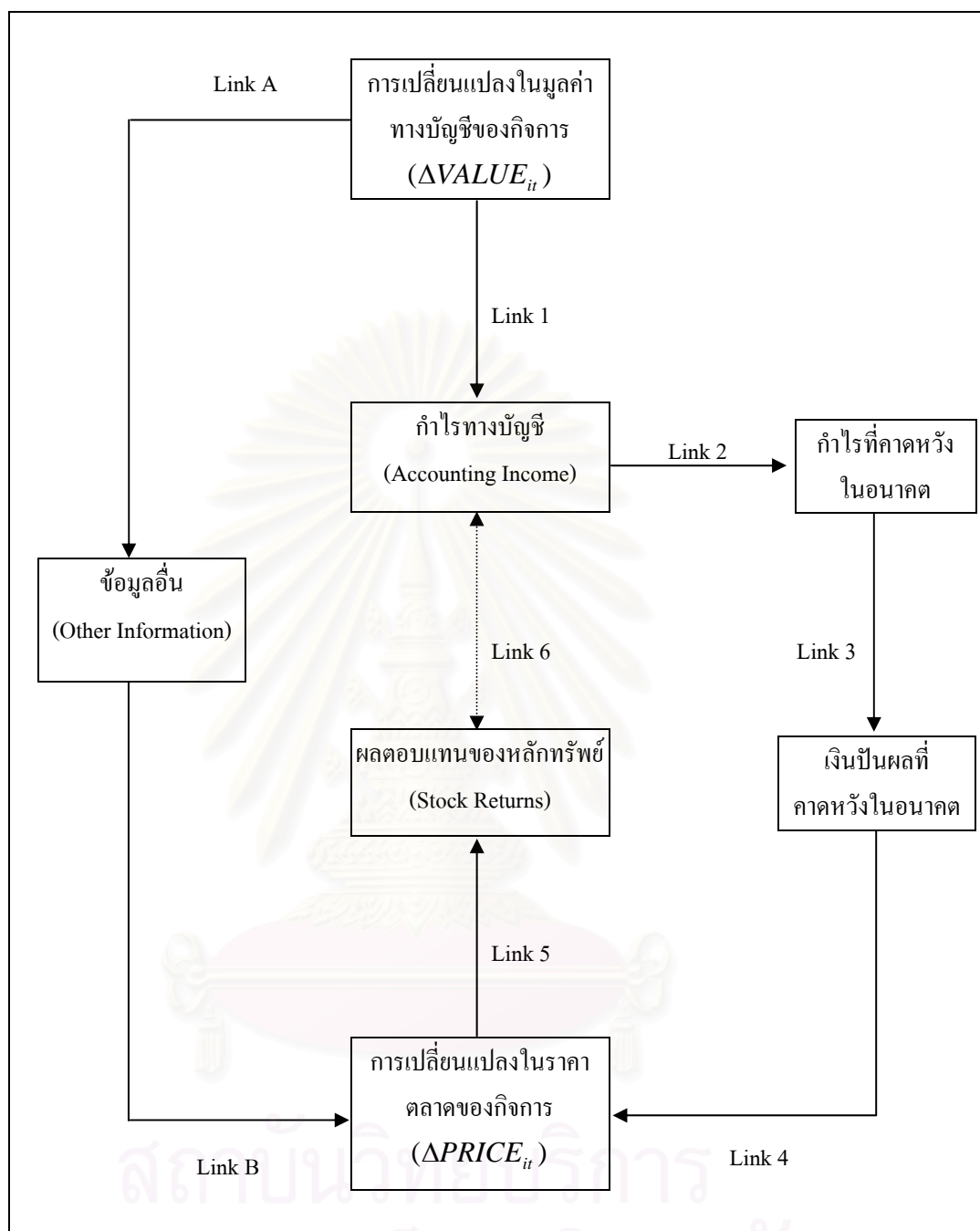
จากการจัดเก็บตัวอย่างที่เป็นไปตามเกณฑ์ข้างต้น ที่สามารถใช้ในการวิเคราะห์ได้ระหว่างปี 2542-2545 คือ 251 243 240 และ 238 ตามลำดับ รวมทั้งสิ้นเป็น 972 ตัวอย่าง

3.3 ตัวแบบที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 ตัวแบบเพื่อศึกษาความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การศึกษาคความระมัดระวังของการนำเสนอกำไรทางการบัญชี ใช้ตัวแบบของ Basu (1997) ที่พัฒนาจากทฤษฎี ความสัมพันธ์ระหว่างกำไรทางบัญชีกับผลตอบแทนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในราคาตลาดของกิจการ ดังนี้

กำไรทางบัญชี (Accounting Income) คือ จำนวนที่เป็นตัวเงินของสินทรัพย์สุทธิเมื่อสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีสูงกว่าจำนวนที่เป็นตัวเงินของสินทรัพย์สุทธิเมื่อเริ่มรอบระยะเวลาบัญชี จำนวนที่เพิ่มขึ้นนี้จะไม่รวมรายการที่เกิดจากการแบ่งปันส่วนทุนให้กับเจ้าของ หรือ เงินทุนที่ได้รับจากเจ้าของ (แม่บทการบัญชี, ย่อหน้า 104.1) ดังนั้น กำไรทางบัญชีจึงเป็นผลสรุปจากการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในมูลค่าของกิจการ ($\Delta VALUE_{it}$) นั่นเอง (Link 1)

ที่มา: Dietrich, Muller และ Riedl (2003); Nichols และ Wahlen (2004)

โดยทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับกำไรเป็นข้อมูลทางบัญชีที่ผู้ใช้งบการเงินให้ความสนใจ และต้องการทราบ เพื่อใช้ในการตัดสินใจลงทุนในทางเศรษฐกิจ คือ ใช้ประกอบการตัดสินใจลงทุนเสมอ อย่างไรก็ตาม กำไรทางบัญชีก็ไม่ใช่ข้อมูลประเภทเดียวกันที่นักลงทุนใช้ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ กล่าวคือ มีข้อมูลอื่นที่นักลงทุนใช้ประกอบการตัดสินใจด้วย เช่น ความสามารถในการแข่งขันของบริษัท แนวโน้มอัตราดอกเบี้ย ภาวะเศรษฐกิจของประเทศ แนวโน้มราคาน้ำมัน เป็นต้น (Link A)

แม้กระนั้นข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานคือ กำไรของกิจการ ก็เป็นข้อมูลที่สำคัญที่ผู้ถือหุ้นสามารถใช้ร่วมกับข้อมูลอื่นในการประเมินการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ที่อาจเกิดขึ้นกับทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่อยู่ในความควบคุมของกิจการได้ โดยเฉพาะเรื่องความสามารถในการทำกำไรในอนาคต ดังนั้น กำไรทางบัญชีจึงให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำคัญ 2 ประการ คือ (1) กำไรของงวดปัจจุบันแสดงให้เห็นถึง ความสามารถของกิจการในการก่อให้เกิดกระแสเงินสดจากทรัพยากรที่มีอยู่ (2) ข้อมูลกำไรสำหรับงวดและงบการเงินที่เกี่ยวข้องได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้ใช้งบการเงินในการคาดคะเนผลกำไรในอนาคต (Link 2) ซึ่งความสามารถในการทำกำไรของงวดปัจจุบันและกำไรที่คาดการณ์ในอนาคตนี้ เป็นข้อมูลที่สำคัญที่ช่วยให้ผู้ถือหุ้นสามารถประเมินความสามารถของกิจการในการจ่ายเงินปันผลที่ตนพึงได้รับในอนาคตได้ (Link 3) ดังนั้น ในท้ายที่สุดราคาหุ้นของกิจการ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง จึงเป็นสิ่งสะท้อนถึงความคาดหวังในผลตอบแทน (คือ เงินปันผล) ที่นักลงทุนคาดว่าจะได้รับ (Link 4) นั่นเอง

จอร์จ สังก์แก้ว (2546) กล่าวว่า ราคาตลาดของหุ้น หมายถึง ราคาที่ตกลงซื้อขายหุ้นกัน ราคาตลาดของหุ้นเปลี่ยนแปลงขึ้นลงตามความต้องการซื้อและการเสนอขาย ความต้องการดังกล่าวขึ้นอยู่กับการคาดการณ์แนวโน้มการดำเนินงานของบริษัท ถ้ามีแนวโน้มว่าผลการดำเนินงานของบริษัทจะดี (คือ กำไร) และสามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดแก่ผู้ถือหุ้นคุ้มกับอัตราผลตอบแทน (คือ เงินปันผลและส่วนที่เพิ่มขึ้นของราคาหุ้นสามัญ) ที่ผู้ถือหุ้นต้องการ ความต้องการซื้อหุ้นสามัญของบริษัทนั้นจะมาก ราคาหุ้นจะสูงขึ้น แต่ถ้ามีแนวโน้มว่าผลการดำเนินงานของบริษัทจะเสื่อมลง และกระแสเงินสดที่จะให้แก่ผู้ถือหุ้นไม่คุ้มกับอัตราผลตอบแทนที่ผู้ถือหุ้นต้องการ ความต้องการซื้อจะน้อยและการเสนอขายหุ้นสามัญของบริษัทนั้นจะมาก ส่งผลให้ราคาหุ้นอาจตกต่ำลงได้

จากความหมายของราคาตลาดของหุ้นข้างต้นจะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงในราคาตลาดของกิจการ ($\Delta PRICE_{it}$) เป็นผลมาจากการคาดการณ์แนวโน้มผลการดำเนินงานของบริษัทในอนาคต ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการการคาดการณ์นั้นคือ ข้อมูลกำไรของบริษัท (Link 4) และข้อมูลอื่น (Link B) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในราคาตลาดของกิจการในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ จึงหมายถึงผลตอบแทนที่ผู้ถือหุ้นได้รับซึ่งมีองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ ผู้ถือหุ้นจะได้รับผลประโยชน์ผ่านการเพิ่มขึ้น (ลดลง) ของราคาตลาดของหุ้นสามัญ และเงินสดปันผลที่บริษัทผู้ออกหุ้นจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้น (Link 5)

ดังนั้น กำไรทางบัญชีกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์ จึงมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่ว่าทั้งข่าวดีและข่าวร้ายจะสะท้อนในผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในตลาดทันที ตามหลัก

ความมีประสิทธิภาพของตลาด ในขณะที่กำไรทางบัญชีภายใต้หลักความระมัดระวังนั้นจะสะท้อน (รับรู้) ข่าวร้ายทันต่อเวลารวดเร็วกว่าข่าวดี (Link 6) กล่าวคือ ตลาดที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ราคาของหลักทรัพย์จะสะท้อนข้อมูลข่าวสารทุกประเภทอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และทั่วถึง โดยผ่านการรับรู้ของผู้ลงทุนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในตลาด ซึ่งผลตอบแทนที่ผู้ถือหุ้นได้รับก็เป็นผลมาจากการคาดการณ์ผลการดำเนินงานจากข่าวสารทุกชิ้นที่เกิดขึ้นนั่นเอง ซึ่งข่าวดีและข่าวร้ายในที่นี้ ศุภชัย ศรีสุชาติ (2546) กล่าวว่า หมายถึงเฉพาะข่าวที่เป็นสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการประเมินราคาของหลักทรัพย์ (Relevant Information) เท่านั้น กล่าวคือ ในบางครั้งข้อมูลชุดหนึ่งอาจมีสาระสำคัญอย่างมากต่อการประเมินราคาหลักทรัพย์ของกลุ่มอุตสาหกรรมหนึ่ง แต่ในขณะที่เดียวกัน ข้อมูลชุดนั้นกลับแทบจะไม่มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมอื่น หรืออาจมีผลกระทบแต่เป็นไปในทิศทางที่ตรงกันข้าม นอกจากนี้ ยังอาจมีความแตกต่างกันในขนาดของผลกระทบด้วย ตัวอย่างเช่น ข่าวที่เกี่ยวกับดินฟ้าอากาศว่าจะมีพายุเกิดขึ้นในอีก 2 วันข้างหน้าในท้องที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนืออาจก่อให้เกิดอุทกภัย เมื่อมีข้อมูลข่าวสารนี้ออกไปในตลาด ผู้ที่ลงทุนและผู้ที่เกี่ยวข้องในกลุ่มอุตสาหกรรมโรงสีข้าวย่อมต้องวิตกกังวล ข้อมูลข่าวสารชุดนั้นมีผลต่อโรงสีเพราะจะส่งผลให้ราคาข้าวซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญมีการปรับตัวสูงขึ้น ทั้งนี้ถ้ามีอุทกภัยดังคาดจริง อุทกภัยย่อมสร้างความเสียหายให้แก่ผลผลิตที่กำลังจะเก็บเกี่ยว ซึ่งส่งผลให้เกิดต้นทุนราคาข้าวสูงขึ้น หรือไม่มีข้าวที่จะสี โรงสีเกิดขาดทุน ข่าวสารข้อมูลนี้จะสะท้อนให้ราคาหลักทรัพย์ของกลุ่มอุตสาหกรรมการเกษตรให้มีการปรับตัวลดลงตามการคาดการณ์ของตลาด (จากข่าวร้าย) ในขณะเดียวกัน ผู้ลงทุนที่สนใจกลุ่มอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์กลับแทบจะไม่ได้รับผลกระทบต่อข้อมูลข่าวสารนี้เลย และอาจมีบางอุตสาหกรรมพึงพอใจกับข้อมูลที่ได้รับนี้ เพราะจะทำให้ยอดขายที่คาดไว้สูงขึ้น เช่น อุตสาหกรรมเวชภัณฑ์ที่จะสามารถสร้างยอดขายได้เพิ่มขึ้น จากการที่มีโรคระบาดภายหลังจากการเกิดอุทกภัย ดังนั้น ผลกระทบต่อราคาของหลักทรัพย์ในกลุ่มอุตสาหกรรมนั้นจึงมีทิศทางที่เพิ่มขึ้น (จากข่าวดี) หรือแม้แต่ในกลุ่มอุตสาหกรรมเดียวกัน ขนาดของการปรับตัวยังอาจจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความเป็นสาระสำคัญของข้อมูลต่อแต่ละหลักทรัพย์

กล่าวโดยสรุป ข่าวดี คือ ข่าวสารที่ทำให้ผู้ลงทุนคาดการณ์แนวโน้มผลการดำเนินงานของบริษัทว่าจะดี เช่น สำหรับบริษัทก่อสร้าง ข่าวดี คือ บริษัทชนะการประมูลงานก่อสร้างเส้นทางเชื่อมต่อของรถไฟฟ้าใต้ดินสายใหม่จากภาครัฐ เป็นต้น ในขณะที่ ข่าวร้าย คือ ข่าวสารที่ทำให้ผู้ลงทุนคาดการณ์แนวโน้มผลการดำเนินงานของบริษัทว่าจะเสื่อมลง เช่น สำหรับบริษัทก่อสร้าง ข่าวร้าย คือ บริษัทไม่สามารถก่อสร้างสนามบินได้ทันตามกำหนดทำให้ต้องเสียค่าปรับจำนวนมาก เป็นต้น

สำหรับกำไรทางบัญชีนั้น รายการทางเศรษฐกิจที่เป็นข่าวดีกับข่าวร้ายจะมีความไม่เท่าเทียมกันในการบันทึกบัญชี คือ กรณีที่ผู้บริหารได้รับรู้ข้อเท็จจริงและสถานการณ์ที่เป็นไปได้ว่าจะส่งผลให้กระแสเงินสดในอนาคตของกิจการลดลง หลักความระมัดระวังกำหนดให้ผู้บริหารต้องรับรู้สิ่งที่คาดการณ์เชิงลบนั้นในงบกำไรขาดทุนทันที (เช่น การด้อยค่าของสินทรัพย์) แต่ถ้าผู้บริหารรับรู้ข้อเท็จจริงและสถานการณ์ที่เป็นไปได้ว่า จะส่งผลให้กระแสเงินสดของกิจการเพิ่มขึ้น (เช่น บริษัทคาดว่ามีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่จะชนะคดีที่บริษัทฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายกรณีที่ถูกค้าละเมิดสัญญา) หลักความระมัดระวังกำหนดให้ผู้บริหารชะลอการรับรู้กำไร ไปยังงวดซึ่งรายการนั้นได้เพิ่มกระแสเงินสดในอนาคตของกิจการที่มีความแน่นอนมากกว่า ดังนั้นจะพบว่าข่าวร้ายจะสะท้อนอย่างทันทีทั้งในกำไรและผลตอบแทน ในขณะที่ข่าวดีจะสะท้อนทันทีเฉพาะในผลตอบแทนแต่จะถูกชะลอการรับรู้ในกำไร ผลก็คือความสัมพันธ์ระหว่างกำไรและผลตอบแทนที่เป็นลบจะมีระดับที่สูงกว่าความสัมพันธ์ระหว่างกำไรและผลตอบแทนที่เป็นบวก จากแนวคิดนี้ Basu (1997) จึงวัดค่าความระมัดระวังทางการบัญชีด้วยส่วนกลับสมการถดถอยของกำไรต่อผลตอบแทน โดยให้กำไรเป็นตัวแปรตามและผลตอบแทนเป็นตัวแปรอิสระ ซึ่งการวิจัยในภายหลังต่างก็อยู่บนแนวคิดนี้ เช่น Pope และ Walker (1999), Ball และคณะ (2000), Givoly และ Hayn (2000), Ball และคณะ (2003), Pae และคณะ (2004), Shroff และคณะ (2004) เป็นต้น ซึ่งความสัมพันธ์ขั้นต้นระหว่างกำไรกับผลตอบแทนสามารถแสดงด้วยตัวแบบสมการถดถอยได้เป็น

$$E_{it} / P_{it-1} = \alpha_0 + \lambda_0 R_{it} + \varepsilon_{it} \quad ; R_{it} < 0 \quad (2a)$$

$$E_{it} / P_{it-1} = \alpha_1 + \lambda_1 R_{it} + \varepsilon_{it} \quad ; R_{it} \geq 0 \quad (2b)$$

เมื่อ

E_{it} = กำไรต่อหุ้นก่อนรายการพิเศษของกิจการ i ในปีบัญชี t

P_{it-1} = ราคาหลักทรัพย์ต่อหุ้นของกิจการ i ณ สิ้นปีบัญชี $t-1$

R_{it} = อัตราผลตอบแทนต่อหุ้นของกิจการ i ในช่วงสิ้นปีบัญชี $t-1$ ถึง สิ้นปีบัญชี t

ตัวแบบ (2a) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกำไรทางบัญชีกับอัตราผลตอบแทนที่น้อยกว่าศูนย์ ซึ่งเป็นตัวแทนของข่าวร้าย และตัวแบบ (2b) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกำไรทางบัญชีกับอัตราผลตอบแทนที่มากกว่าหรือเท่ากับศูนย์ ซึ่งเป็นตัวแทนของข่าวดี เหตุที่ใช้อัตราผลตอบแทนเป็นตัวแทนของข่าวเพราะว่า อัตราผลตอบแทนวัดมาจากการเปลี่ยนแปลงในราคาหลักทรัพย์ของกิจการ ซึ่งการที่ราคาหลักทรัพย์เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นก็เป็ผลมาจากข่าวสารทุกประเภททั้งข่าวร้ายและข่าวดีที่เกี่ยวข้องกับการประเมินราคาของหลักทรัพย์ ดังนั้น หากอัตราผลตอบแทนน้อยกว่าศูนย์ก็หมายถึงว่า ตลาดมีการรับรู้ข่าวร้ายมากกว่าข่าวดีในกิจการนั้น คือ

มีแนวโน้มว่าผลการดำเนินงานของบริษัทจะลดลง ในขณะที่หากอัตราผลตอบแทนมากกว่าหรือเท่ากับศูนย์จะหมายถึง ตลาดมีการรับรู้ข่าวดีกับข่าวร้ายเท่ากันหรือรับรู้ข่าวดีมากกว่าข่าวร้าย คือ มีแนวโน้มว่าผลการดำเนินงานของบริษัทไม่น้อยกว่าเดิม หรือบริษัทมีความสามารถในการดำเนินงานที่ดีขึ้น ซึ่ง Basu (1997) กล่าวว่า ตามสมมติฐานของหลักความระมัดระวังจะคาดการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างกำไรทางบัญชีกับอัตราผลตอบแทนที่น้อยกว่าศูนย์ (ตัวแบบ 2a) สูงกว่าความสัมพันธ์ระหว่างกำไรทางบัญชีกับอัตราผลตอบแทนที่มากกว่าหรือเท่ากับศูนย์ (ตัวแบบ 2b) โดย λ_0 ในตัวแบบ (2a) กับ λ_1 ในตัวแบบ (2b) คือ ค่าที่แสดงความสัมพันธ์หากมีค่ามากย่อมแสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันมากนั่นเอง ซึ่งการสร้างตัวแบบการวิจัยเพื่อวัดความแตกต่างระหว่างความสัมพันธ์ 2 กลุ่มข้างต้น คือ

$$E_{it} / P_{it-1} = \beta_0 + \beta_1 DR_{it} + \beta_2 R_{it} + \beta_3 R_{it} * DR_{it} + \varepsilon_{it} \quad (3)$$

เมื่อ

$$DR_{it} = \text{ตัวแปรหุ่น เป็น 1 ถ้า } R_{it} < 0 \text{ และเป็น 0 ถ้า } R_{it} \geq 0$$

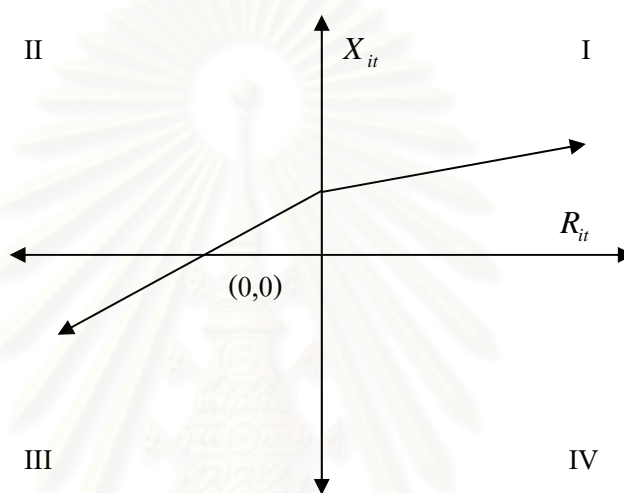
ตามตัวแบบ (3) β_0 มีค่าเท่ากับ α_1 ในตัวแบบ (2b) β_1 คือ สัมประสิทธิ์ที่แสดงผลต่างระหว่าง α_0 ในตัวแบบ (2a) กับ α_1 ในตัวแบบ (2b) β_2 มีค่าเท่ากับ λ_1 ในตัวแบบ (2b) และ β_3 คือ สัมประสิทธิ์แสดงผลต่างระหว่าง λ_0 ในตัวแบบ (2a) กับ λ_1 ในตัวแบบ (2b)

สำหรับการวิจัยนี้กำหนดคำนิยามของอัตราผลตอบแทน (R_{it}) ที่ใช้เป็นตัวแทนของข่าวใน 2 ความหมาย คือ Buy-and-Hold Return และ Annual Return ซึ่งการวิจัยของ Ball, Robin และ Wu (2003) ก่อนหน้านี้คำนวณอัตราผลตอบแทนในความหมายเดียวคือ Annual Return

โดย Annual Return นี้ เป็นอัตราผลตอบแทนที่วัดค่าจากการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ ณ วันต้นปีบัญชี กับ สิ้นปีบัญชี $[(P_{it} + D_{it} - P_{it-1}) / P_{it-1}]$ ซึ่งมีข้อสังเกตคือ การเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ระหว่างปีนั้นจะไม่มีผลต่อการคำนวณอัตราผลตอบแทนเลย ซึ่งก็เป็นข้อจำกัดของการคำนวณอัตราผลตอบแทนของวิธีนี้ ในขณะที่ Buy-and-Hold Return ที่คำนวณการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์โดยใช้ราคาหลักทรัพย์ระหว่างปีนั้น น่าจะสามารถสะท้อนถึงการเป็นตัวแทนของกำไรเชิงเศรษฐกิจได้ดีกว่า ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงใช้ทั้ง Buy-and-Hold Return และ Annual Return เป็นตัวแทนของข่าว

ดังที่กล่าวข้างต้นว่า ความระมัดระวัง คือ ความไม่เท่าเทียมกันของความสัมพันธ์ระหว่างกำไรและอัตราผลตอบแทนที่เป็นลบ กับ กำไรและอัตราผลตอบแทนที่เป็นบวก ดังนั้น

หากบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการใช้หลักความระมัดระวังในการบันทึกบัญชีแล้ว ค่าสัมประสิทธิ์ β_3 ที่เป็นผลกระทบร่วมระหว่างอัตราผลตอบแทนกับตัวแปรหุ่นอัตราผลตอบแทนที่เป็นลบ ($R_{it} * DR_{it}$) ก็จะมีนัยสำคัญเป็นบวก ซึ่งแสดงถึง ความสัมพันธ์ระหว่างกำไรและอัตราผลตอบแทนที่เป็นลบจะมีระดับที่สูงกว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกำไรและอัตราผลตอบแทนที่เป็นบวก ซึ่งสามารถแสดงด้วยความสัมพันธ์เชิงเส้น ดังนี้

ที่มา: Basu (1997)

รูปที่ 3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างกำไรและอัตราผลตอบแทนภายใต้สมมติฐานของหลักความระมัดระวัง

จากรูปที่ 3.2 เป็นกราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างกำไรและอัตราผลตอบแทนภายใต้สมมติฐานของหลักความระมัดระวัง จากการประมาณค่าพารามิเตอร์ตามตัวแบบ (3) จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างกำไรกับอัตราผลตอบแทน เป็นความสัมพันธ์เชิงบวก (เป็นไปในทิศทางเดียวกัน) กล่าวคือ เมื่ออัตราผลตอบแทนเพิ่มขึ้นจะสัมพันธ์กับกำไรที่เพิ่มขึ้นในทางตรงกันข้ามเมื่ออัตราผลตอบแทนลดลงหรือเป็นลบ ก็มีความสัมพันธ์กับกำไรที่ลดลงหรือขาดทุน เนื่องจากตามหลักความระมัดระวังรายการขาดทุน (ข่าวร้าย) จะถูกรับรู้ในงบกำไรขาดทุนเร็วกว่ารายการกำไร (ข่าวดี) ซึ่งจะมีบางรายการของกำไรงวดปัจจุบันที่หลักการบัญชีไม่อนุญาตให้รับรู้ในงบกำไรขาดทุน แต่จะถูกรับรู้ในงวดที่มีความแน่นอนว่าจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจมากกว่า ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นงวดถัดไป ดังนั้น จึงทำให้ค่าความชันของสัมประสิทธิ์สำหรับอัตราผลตอบแทนที่เป็นลบ (ในกราฟส่วนที่ 2 และ 3) มากกว่าค่าความชันของสัมประสิทธิ์สำหรับอัตราผลตอบแทนที่เป็นบวก (ในกราฟส่วนที่ 1)

จากตัวแบบข้างต้น เพื่อทดสอบสมมติฐาน 1 : ระหว่างปี 2542 - 2545 บริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวัง กำหนดเป็นสมมติฐานทางสถิติได้เป็น

$$H1: \beta_3 > 0$$

∴ หากบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวัง ค่าสัมประสิทธิ์ β_3 จะมีนัยสำคัญเป็นบวก

3.3.2 ตัวแบบเพื่อศึกษาผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี ของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สำหรับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา ผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี ของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในการวิจัยนี้จะประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยของ Ruddock และคณะ (2002) และ Beekes และคณะ (2004) โดยรวมตัวแปรหุ่น $DB5_{it}$ เข้าไปในตัวแบบ (4) ดังนี้

$$E_{it} / P_{it-1} = \theta_0 + \theta_1 DR_{it} + \theta_2 R_{it} + \theta_3 R_{it} * DR_{it} + \theta_4 DB5_{it} + \theta_5 DR_{it} * DB5_{it} + \theta_6 R_{it} * DB5_{it} + \theta_7 R_{it} * DR_{it} * DB5_{it} + \varepsilon_{it} \quad (4)$$

เมื่อ

$DB5_{it}$ = ตัวแปรหุ่น เป็น 1 ถ้ากิจการ i ถูกตรวจสอบโดยหนึ่งในสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 5 แห่ง และเป็น 0 ถ้าถูกตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีอื่น

ตามที่ได้อธิบายก่อนหน้านี้นี้ว่า ค่าสัมประสิทธิ์ β_3 ที่เป็นผลกระทบร่วมระหว่างผลตอบแทนกับตัวแปรหุ่นผลตอบแทนที่เป็นลบ ($R_{it} * DR_{it}$) นั้น ใช้วัดความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี ซึ่งหากค่าสัมประสิทธิ์ β_3 มีนัยสำคัญเป็นบวกก็จะแสดงว่า บริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวัง ดังนั้น การเพิ่มตัวแปร $DB5_{it}$ เข้าไปตามตัวแบบ (3) ค่าสัมประสิทธิ์ θ_7 ที่เป็นผลกระทบร่วมระหว่าง $R_{it} * DR_{it} * DB5_{it}$ จึงใช้วัดผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีที่มีต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี ของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินใน

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กล่าวคือ หากกิจการที่ถูกรตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 5 แห่ง (Big 5) มีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวังสูงกว่า กิจการที่ถูกรตรวจสอบโดยสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 5 แห่ง (Non-big 5) ค่าสัมประสิทธิ์ θ_7 จะมีนัยสำคัญทางสถิติมากกว่าศูนย์ ในทางกลับกัน หากกิจการที่ถูกรตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 5 แห่ง (Big 5) มีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวังต่ำกว่า กิจการที่ถูกรตรวจสอบโดยสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 5 แห่ง (Non-big 5) ค่าสัมประสิทธิ์ θ_7 จะมีนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่าศูนย์

ดังนั้น จากสมมติฐาน 2 : ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีผลกระทบต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียน ที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กำหนดเป็นสมมติฐานทางสถิติได้เป็น

$$H2: \theta_7 \neq 0$$

∴ หากค่าสัมประสิทธิ์ θ_7 มีนัยสำคัญทางสถิติไม่เท่ากับศูนย์ จะแสดงว่าขนาดสำนักงานสอบบัญชีมีผลกระทบต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียน ที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

3.3.3 การวิเคราะห์เพิ่มเติม

การทดสอบความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีด้วยตัวแบบ (3) ที่ใช้อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์เป็นตัวแทนของกำไร(ขาดทุน)เชิงเศรษฐกิจนั้น Ball และคณะ (2003) ให้ข้อสังเกตว่าประเทศในเอเชียที่เขาศึกษา (ไทย สิงคโปร์ ฮองกง และมาเลเซีย) ราคาหลักทรัพย์อาจไม่ได้สะท้อนข้อมูลทางเศรษฐกิจอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากสภาพคล่องของตลาด (ความถี่ในการซื้อขายหลักทรัพย์) ระดับการเปิดเผยข้อมูล และความเคลื่อนไหวของข้อมูลต่อนักลงทุนของประเทศเหล่านี้ต่ำกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังนั้น Ball และคณะ (2003) จึงทดสอบหลักความระมัดระวังอีกวิธีหนึ่ง คือ วิธีความแตกต่างในความต่อเนื่องของกำไร (Persistence of Earnings) ซึ่งคล้ายกับวิธีของ Basu (1997) และ Watts (1993) ที่ว่าหากมีการใช้หลักความระมัดระวังในการบันทึกบัญชีแล้ว ขาดทุนที่ไม่ปกติ (Negative earnings surprises) ก็จะมีมีความต่อเนื่องน้อยกว่ากำไรที่ไม่ปกติ (Positive earnings surprises) โดย ตัวแบบเบื้องต้นที่ทดสอบว่ารายการบัญชี (กำไรขาดทุน) มีความต่อเนื่องหรือไม่ คือ

$$\Delta X_{it} = \alpha_0 + \beta_0 \Delta X_{it-1} + \varepsilon_{it} \quad ; \Delta X_{it-1} < 0 \quad (5a)$$

$$\Delta X_{it} = \alpha_1 + \beta_1 \Delta X_{it-1} + \varepsilon_{it} \quad ; \Delta X_{it-1} \geq 0 \quad (5b)$$

เมื่อ

ΔX_{it} = การเปลี่ยนแปลงในกำไรต่อหุ้นของกิจการ i สำหรับ ปีบัญชี t กับปีบัญชี $t-1$
หารด้วยสินทรัพย์รวมต่อหุ้นของกิจการ i สิ้นปีบัญชี $t-1$

ΔX_{it-1} = การเปลี่ยนแปลงในกำไรต่อหุ้นของกิจการ i สำหรับปีบัญชี $t-1$ กับปีบัญชี $t-2$
หารด้วยสินทรัพย์รวมต่อหุ้นของกิจการ i สิ้นปีบัญชี $t-2$

ตัวแบบ (5a) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงของกำไรงวดปัจจุบัน (ΔX_{it}) กับการเปลี่ยนแปลงของกำไรในงวดก่อน ($\Delta X_{it-1} < 0$) และตัวแบบ (5b) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงของกำไรงวดปัจจุบัน (ΔX_{it}) กับการเปลี่ยนแปลงของกำไรในงวดก่อน ($\Delta X_{it-1} \geq 0$)

Burgstahler, Jiambalvo และ Shevlin (2002) กล่าวว่า หากการเปลี่ยนแปลงของกำไรในงวดปัจจุบัน (ΔX_{it}) กับการเปลี่ยนแปลงของกำไรในงวดก่อน (ΔX_{it-1}) มีสหสัมพันธ์กันค่าสัมประสิทธิ์ γ_1 จะมีนัยสำคัญแตกต่างจากศูนย์ ซึ่งมีความหมายว่า กำไรขาดทุนทางบัญชีมีความต่อเนื่อง โดยที่ ความต่อเนื่องน้อย (Less persistence) หมายความว่ารายการกำไรหรือขาดทุนนั้นมีลักษณะเป็นรายการชั่วคราว (Transitory) ในขณะที่ ความต่อเนื่องมาก (More persistence) หมายความว่า รายการกำไรหรือขาดทุนนั้นมีลักษณะเป็นรายการถาวร (Permanent) ซึ่ง Ramakrishnan และ Thomas (1998) ได้ให้คำจำกัดความของ Permanent Earnings และ Transitory Earnings ไว้ว่า

“Permanent earnings คือ องค์ประกอบของกำไรขาดทุนปัจจุบันที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและสะท้อนถึงกำไรที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

Transitory earnings คือ องค์ประกอบของกำไรขาดทุนที่เกิดขึ้นเฉพาะงวดปัจจุบันและมีโอกาสเพียงเล็กน้อยที่คาดว่าจะเกิดอีกในอนาคต”

หลักความระมัดระวังที่มุ่งหวัง “ไม่ให้สินทรัพย์หรือรายได้แสดงจำนวนสูงเกินไป และหนี้สินหรือค่าใช้จ่ายแสดงจำนวนต่ำเกินไป” นั้น ส่งผลต่อการรับรู้รายได้และค่าใช้จ่าย คือ การรับรู้รายได้ตามแบบทการบัญชี ย่อหน้า 93 กล่าวว่า รายได้จะรับรู้ต่อเมื่อเกิดขึ้นแล้ว ขึ้นตอนดังกล่าวกำหนดให้ กิจการรับรู้รายได้เฉพาะรายการที่มีความแน่นอนเพียงพอที่จะเกิดขึ้นและ

สามารถวัดค่าได้อย่างน่าเชื่อถือ ส่วนการรับรู้ค่าใช้จ่ายตามแม่บทการบัญชี ย่อหน้า 97 กล่าวว่า กิจการควรรับรู้ค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุนทันที ที่รายจ่ายนั้นไม่ก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคต หรือเมื่อประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตส่วนนั้นไม่เข้าเกณฑ์การรับรู้เป็นสินทรัพย์ในงบดุลอีกต่อไป ซึ่งการกำหนดให้กิจการรับรู้ค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุนทันทีข้างต้นก็เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า กิจการได้คำนึงถึงความเสี่ยงหรือความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นจากสถานะที่มีความเสี่ยงหรือความไม่แน่นอนจากสภาพเศรษฐกิจนั่นเอง ดังนั้น Basu (1997) และ Ball และ Shivakumar (2001) จึงอธิบายว่า การที่กิจการจะต้องรับรู้ค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุนทันทีในงวดปัจจุบันตามหลักความระมัดระวังนั้น จะทำให้กำไรขาดทุนต่อเนื่อง กล่าวคือ ในปีที่กิจการต้องรับรู้ค่าใช้จ่ายตามหลักความระมัดระวังอย่างมากจะทำให้กำไรของปีนี้ต่ำกว่าปีก่อน ส่วนกำไรที่รายงานในงวดต่อมานั้นจะถูกกระทบจากภาวะความไม่แน่นอนของงวดก่อนเพียงเล็กน้อย ดังนั้น จึงมีความเป็นไปได้มากที่กำไรของงวดถัดไปจะสูงกว่าปีที่ผ่านมา

หลักความระมัดระวังตามแนวคิดนี้สามารถอธิบายด้วยตัวอย่างของ การรับรู้การด้อยค่าของสินทรัพย์ คือ ในการรับรู้และวัดค่าของสินทรัพย์ถาวรนั้น “ข่าวดี” คือ กรณีที่สินทรัพย์มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจะไม่ถูกรับรู้เป็นกำไรทำให้การคิดค่าเสื่อมราคามีความสม่ำเสมอ ดังนั้น การเพิ่มขึ้นของกำไรในปัจจุบันจึงไม่ถูกรบกวนมากนัก ในทางตรงกันข้าม “ข่าวร้าย” คือ กรณีที่สินทรัพย์ของกิจการเกิดการด้อยค่า กิจการต้องรับรู้รายการขาดทุนจากการด้อยค่าเป็นค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุนทันทีซึ่งจะส่งผลให้กำไรในปีปัจจุบันลดลง แต่ผลต่อกำไรในปีถัดไปก็คือได้รับผลกระทบจากข่าวร้ายเพียงเล็กน้อย และค่าเสื่อมราคาที่เกิดใหม่จากมูลค่าสุทธิของสินทรัพย์ในปีถัดไปก็จะน้อยกว่าปีปัจจุบันด้วย จึงมีความเป็นไปได้มากที่กำไรในปีถัดไปจะสูงกว่าปีปัจจุบันที่ได้รับผลกระทบจากการด้อยค่าของสินทรัพย์

ตามแนวคิดข้างต้นสามารถสร้างตัวแบบการวิจัย คือ

$$\Delta X_{it} = \gamma_0 + \gamma_1 D + \gamma_2 \Delta X_{it-1} + \gamma_3 \Delta X_{it-1} * D + \varepsilon_{it} \quad (6)$$

เมื่อ

$$D = \text{ตัวแปรหุ่น เป็น 1 ถ้า } \Delta X_{it-1} < 0 \text{ และเป็น 0 ถ้า } \Delta X_{it-1} \geq 0$$

ตามตัวแบบ (6) γ_0 มีค่าเท่ากับ α_1 ในตัวแบบ (5b) γ_1 คือ สัมประสิทธิ์ที่แสดงผลต่างระหว่าง α_0 ในตัวแบบ (5a) กับ α_1 ในตัวแบบ (5b) γ_2 มีค่าเท่ากับ β_1 ในตัวแบบ (5b) และ γ_3 คือ สัมประสิทธิ์แสดงผลต่างระหว่าง β_0 ในตัวแบบ (5a) กับ β_1 ในตัวแบบ (5b)

ตัวแบบที่ใช้ในงานวิจัยนี้พัฒนาเพิ่มเติมจากตัวแบบของ Basu (1997) ซึ่งแต่เดิมนั้นค่าที่ใช้ถ่วงน้ำหนักตัวแปรการเปลี่ยนแปลงกำไร ($E_{it} - E_{it-1}$) จะใช้ราคาหลักทรัพย์ของกิจการ ณ วันสิ้นปีก่อน (P_{it-1}) ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ตัวแบบเดิมก็คือ ตัวอย่างที่ข้อมูลเกี่ยวกับราคาหลักทรัพย์ไม่สมบูรณ์ มีการซื้อขายหรือปริมาณการซื้อขายต่ำจะไม่สามารถรวมเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ได้ ซึ่งจะทำให้ผลการวิเคราะห์คลาดเคลื่อนได้หากตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์มีตัวอย่างที่ข้อมูลเกี่ยวกับราคาหลักทรัพย์ไม่สมบูรณ์จำนวนมาก ดังนั้น สำหรับการวิจัยนี้เพื่อจัดปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงเปลี่ยนค่าที่ใช้ถ่วงน้ำหนักตัวแปรการเปลี่ยนแปลงกำไร ($E_{it} - E_{it-1}$) จากที่ใช้ราคาหลักทรัพย์ของกิจการ ณ วันสิ้นปีก่อน (P_{it-1}) เป็น สินทรัพย์รวมต่อหุ้นของกิจการ ณ วันสิ้นปีก่อน (A_{it-1}) แทน ซึ่งคล้ายกับวิธีของ Ball และ Shivakumar (2001)

การทดสอบความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีคาดการณ์ค่าสัมประสิทธิ์ γ_3 ที่เป็นผลกระทบร่วมระหว่าง การเปลี่ยนแปลงของกำไรกับตัวแปรหุ่นการเปลี่ยนแปลงของกำไรในเชิงลบ ($\Delta X_{it-1} * D$) ว่ามีนัยสำคัญเป็นลบ นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงของกำไรในเชิงลบมีความต่อเนื่องน้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงของกำไรในเชิงบวก

ดังนั้น หากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา มีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวังค่าสัมประสิทธิ์ γ_3 ก็จะมีนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่าศูนย์

3.4 ตัวแปรและการวัดค่าของตัวแปร

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

ตัวแปรตามที่ใช้ในการศึกษาของตัวแบบที่ (3) และ (4) คือ

$$E_{it} = \text{กำไรต่อหุ้นก่อนรายการพิเศษของกิจการ } i \text{ สำหรับปี } t$$

กำไรก่อนรายการพิเศษวัดค่าเป็นต่อหุ้นแล้วหารด้วยราคาหลักทรัพย์ของกิจการ ณ วันสิ้นปีบัญชีก่อน (P_{it-1}) เพื่อควบคุมปัญหาความไม่คงที่ของค่าความแปรปรวนความคลาดเคลื่อน (Heteroskedasticity) (Christie, 1987; Basu, 1997)

ตัวแปรตามในตัวแบบที่ (5) และ (6) วัดค่าโดย

$$\Delta X_{it} = \frac{E_{it} - E_{it-1}}{A_{it-1}}$$

เมื่อ E_{it-1} = กำไรต่อหุ้นก่อนรายการพิเศษของกิจการ i ณ สิ้นปี $t-1$
 A_{it-1} = สินทรัพย์รวมต่อหุ้นของกิจการ i ณ สิ้นปี $t-1$

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)

ตัวแปรอิสระสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

• อัตราผลตอบแทน (Rate of Return) คือ อัตราผลตอบแทนต่อหุ้นของรอบระยะเวลาบัญชี t ใน 2 ความหมาย คือ

1. Buy-and-Hold Return (BHR)

วัดค่าโดย $BHR_{it} = \prod_{t=1}^T (1 + r_{it}) - 1$

เมื่อ BHR_{it} = ผลตอบแทนจากการซื้อและถือหลักทรัพย์ i ตั้งแต่เดือนที่ 1 ถึงเดือนที่ T โดยที่ $T = 12$ นับจากเดือนมกราคม ถึง ธันวาคม

$$\prod_{t=1}^T (1 + r_{it}) = (1 + r_{i1})(1 + r_{i2})(1 + r_{i3}) \dots (1 + r_{i12})$$

$$r_{it} = (p_{it} + d_{it} - p_{it-1}) / p_{it-1}$$

$$p_{it} = \text{ราคาหลักทรัพย์ต่อหุ้นของกิจการ } i \text{ ณ สิ้นเดือน } t$$

$$p_{it-1} = \text{ราคาหลักทรัพย์ต่อหุ้นของกิจการ } i \text{ ณ สิ้นเดือน } t-1$$

$$d_{it} = \text{เงินปันผลต่อหุ้นของกิจการ } i \text{ สำหรับเดือน } t$$

2. Annual Return (R)

วัดค่าโดย $R_{it} = \frac{P_{it} + D_{it} - P_{it-1}}{P_{it-1}}$

เมื่อ P_{it} = ราคาหลักทรัพย์ต่อหุ้นของกิจการ i ณ สิ้นปี t

P_{it-1} = ราคาหลักทรัพย์ต่อหุ้นของกิจการ i ณ สิ้นปี $t-1$

D_{it-1} = เงินปันผลต่อหุ้นของกิจการ i สำหรับปี t

กรณีที่กิจการมีการแบ่งแยกหุ้น (Stock Splits) ระหว่างปีจะทำการปรับหน่วยของตัวแปรให้มีค่าเดียวกันก่อนการคำนวณ

- การเปลี่ยนแปลงในกำไรต่อหุ้น (ΔX_{it-1})

$$\text{วัดค่าโดย } \Delta X_{it-1} = \frac{E_{it-1} - E_{it-2}}{A_{it-2}}$$

เมื่อ E_{it-2} = กำไรต่อหุ้นก่อนรายการพิเศษของกิจการ i ณ สิ้นปี $t-2$
 A_{it-2} = สินทรัพย์รวมต่อหุ้นของกิจการ i ณ สิ้นปี $t-2$

- สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 5 แห่ง ประกอบด้วย

1. บริษัท ไพรซ์วอเตอร์เฮาส์ เอบีเอส จำกัด
(PricewaterhouseCoopers)
2. บริษัท สำนักงาน เอ็นส์ท แอนด์ ยัง จำกัด (Ernst & Young)
3. บริษัท เคพีเอ็มจี ออดิท (ประเทศไทย) จำกัด (KPMG Peat
Marwick)
4. บริษัท ดีลอยท์ ทูช ไร้มัทส โซยยส จำกัด (Deloitte & Touche)
5. บริษัท เอสจีวี ฌ กลาง จำกัด (Arthur Andersen)

โดย กำหนดเป็นตัวแปรหุ่น $DB5_{it}$ มีค่าเท่ากับ 1 ถ้ากิจการ i ถูกตรวจสอบโดย หนึ่งในสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 5 แห่ง และเป็น 0 ถ้าถูกตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีอื่น

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เนื้อหาในบทนี้จะนำเสนอ ผลการศึกษาตามระเบียบวิธีที่ได้อธิบายไว้ในบทก่อน ประกอบด้วย ข้อมูลเชิงพรรณนาของตัวอย่าง ผลการศึกษาความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี และผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี ของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี 2542 - 2545 และส่วนสุดท้ายเป็นการวิเคราะห์เพิ่มเติม

4.1 ข้อมูลเบื้องต้นของตัวอย่างและแนวทางในการวิเคราะห์การถดถอย

4.1.1 จำนวนตัวอย่าง

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

ปี พ.ศ.	จำนวนบริษัทจดทะเบียน	จำนวนตัวอย่างที่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด	ร้อยละ
2542	392	251	64.03
2543	381	243	63.78
2544	382	240	62.83
2545	389	238	61.18
รวม	1,544	972	62.95

ผลจากตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนตัวอย่างที่เป็นไปตามเกณฑ์การคัดเลือกที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 ระหว่างปี 2542 ถึง 2545 คือ 251 243 240 และ 238 ตามลำดับ รวมเป็น 972 ตัวอย่าง ซึ่งแต่ละปีมีตัวอย่างมากกว่าปีละ 200 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 63 จากประชากรโดยประมาณ

4.1.2 การวิเคราะห์การถดถอย

การทดสอบสมมติฐานการวิจัยทั้ง 2 ประเด็นนั้น ใช้ตัวแบบสมการถดถอยเชิงพหุ ในการทดสอบ สิ่งที่ต้องพิจารณาเพื่อให้การประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยสมการถดถอยมีความน่าเชื่อถือ คือ ประการแรกพิจารณาผลกระทบของค่าตัวอย่างที่ผิดปกติ (Outliers) และค่าที่มีอิทธิพล (High Influence Points) โดยทั้งสองค่าจะส่งผลให้สมการถดถอยเบี่ยงเบนไปจากกรณีปกติ นอกจากนี้การระบุค่าผิดปกติและค่าที่มีอิทธิพล ยังช่วยลดปัญหาที่เงื่อนไขของสมการถดถอยไม่เป็นจริงด้วย การระบุค่าผิดปกติจะพิจารณาจากค่า R-Student หากค่าสังเกตที่ i มีค่า R-Student มากกว่า 3 จะถือว่าเป็นค่าผิดปกติ (ทรงศิริ แต่สมบัติ, 2541)

สำหรับการพิจารณาค่าที่มีอิทธิพลที่เกิดจาก x (ตัวแปรอิสระ) และ y (ตัวแปรตาม) นั้น จะใช้ค่าสถิติ DFITS และ Cook's D ในการตัดสินใจ โดยเกณฑ์การพิจารณาว่าค่าสังเกตที่ i เป็นค่าที่มีอิทธิพลหรือไม่เมื่อใช้ค่า DFITS คือ ถ้าค่า DFITS มากกว่า $2 * \sqrt{\frac{k+1}{n}}$ (k หมายถึง จำนวนตัวแปรอิสระ และ n หมายถึง จำนวนตัวอย่าง) จะถือว่าค่าสังเกตที่ i เป็นค่าที่มีอิทธิพล และการพิจารณาค่า Cook's D จะถือว่าค่าสังเกตที่ i เป็นค่าที่มีอิทธิพลเมื่อ Cook's D มากกว่า 1 โดยค่าสังเกตที่ระบุว่าเป็นค่าผิดปกติและค่าที่มีอิทธิพลจะไม่นำมารวมในการประมวลผล (ทรงศิริ แต่สมบัติ, 2541)

จากนั้นจะทำการตรวจสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอย ดังนี้

1. ค่าเฉลี่ยของค่าความคลาดเคลื่อนเป็นศูนย์ ตรวจสอบโดย $\frac{\sum e_i}{n}$ (e_i คือ ค่าความคลาดเคลื่อนของแต่ละตัวอย่าง และ n คือ จำนวนตัวอย่าง) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2545)
2. ค่าความคลาดเคลื่อนมีการแจกแจงแบบปกติ ตามสมมติฐานนี้ สำหรับตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่จะไม่มีผลมากนักเพราะว่า การแจกแจงของตัวอย่างในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยจะมีการแจกแจงใกล้เคียงแบบปกติเมื่อตัวอย่างมีขนาดใหญ่ ซึ่งการที่ตัวอย่างมีขนาดใหญ่ตามทฤษฎีขีดจำกัดเข้าสู่ส่วนกลาง (Central Limit Theorem) นั้น จะถือว่าค่าเฉลี่ยของตัวอย่างมีการแจกแจงแบบปกติโดยประมาณ (Dielman, 1996) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ในแต่ละปีมีขนาดตัวอย่างมากกว่า 200 ตัวอย่าง ซึ่งถือว่ามากตามนัยนี้

3. ค่าความคลาดเคลื่อนมีการแจกแจงเป็นอิสระกัน การทดสอบจะใช้ค่าสถิติของ Durbin-Watson จะตัดสินใจว่าความคลาดเคลื่อนไม่มีปัญหาสหสัมพันธ์กันเมื่อ Durbin-Watson มีค่าเข้าใกล้ 2 อีกนัยหนึ่ง Durbin-Watson มีค่าในช่วง 1.5–2.5 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2545)

4. ตัวแปรอิสระแต่ละตัวเป็นอิสระกัน ตัวแปรอิสระสำหรับการวิจัยครั้งนี้ในแต่ละตัวแบบจะเป็นตัวแปรเชิงปริมาณและตัวแปรหุน การพิจารณาว่าเกิดปัญหาตัวแปรไม่เป็นอิสระต่อกันหรือไม่นั้น ดูได้จากค่า VIF (Variance Influence Factor) หาก VIF มากกว่า 10 แสดงว่าเกิดปัญหาอึดอัดสัมพันธ์ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2545)

5. ค่าแปรปรวนของค่าคลาดเคลื่อนคงที่ทุกค่าของตัวแปรอิสระ การเกิดปัญหานี้จะส่งผลให้การหาช่วงความเชื่อมั่นและการทดสอบสมมติฐานทำได้ไม่ถูกต้อง สำหรับการวิจัยครั้งนี้ป้องกันการเกิดปัญหาความแปรปรวนของค่าความคลาดเคลื่อนไม่คงที่ โดยการหารค่าตัวแปรเชิงปริมาณทุกตัวด้วยราคาหลักทรัพย์ต้นปี (Christie, 1987 และ Basu, 1997) การทดสอบว่าเกิดปัญหานี้หรือไม่นั้น ทดสอบตามวิธีของ White (1980)

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลตัวอย่างสุทธิตำหรับใช้ในการวิเคราะห์

ปี พ.ศ.	จำนวนตัวอย่างเบื้องต้น	ตัวอย่างที่ถูกคัดออก	ตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์
2542	251	7	244
2543	243	3	240
2544	240	4	236
2545	238	4	234
รวม	972	18	954

จากการพิจารณาค่าที่ผิดปกติและค่าที่มีอิทธิพลมีตัวอย่างที่ถูกคัดออกรวม 18 ตัวอย่าง คือ 7 3 4 และ 4 ตัวอย่าง ตามลำดับตั้งแต่ปี 2542 – 2545 ซึ่งคงเหลือตัวอย่างสุทธิเพื่อการวิเคราะห์ 954 ตัวอย่าง คือ 244 240 236 และ 234 ตามลำดับตั้งแต่ปี 2542 – 2545

4.2 ความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียน ที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

4.2.1 สถิติเชิงพรรณนา

ตารางที่ 4.3 สถิติเชิงพรรณนาสำหรับตัวอย่างระหว่างปี 2542 – 2545

ปี พ.ศ.	% loss firms	ตัวแปร	จำนวน ที่เป็น ลบ ^a	ค่าเฉลี่ย	ค่ามัธยฐาน	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ต่ำสุด	สูงสุด
2542	46.31	E_{it} / P_{it-1}	113	-0.5546	0.0279	1.5148	-8.3957	0.8954
		Buy-and-Hold Return	54	0.5959	0.4415	0.7440	-0.4861	3.4000
		Annual Return	53	0.5865	0.4355	0.7363	-0.4861	3.4000
		Price to Book Ratio ^b	13	1.5808	0.7150	4.2683	-4.0500	44.3700
		Market Cap. (ล้านบาท) ^c	0	4770.48	577.50	15055.96	5.5200	121500
2543	35.00	E_{it} / P_{it-1}	84	-0.1122	0.0706	0.7179	-2.9984	2.2214
		Buy-and-Hold Return	168	-0.1529	-0.2214	0.4608	-0.8559	2.0090
		Annual Return	167	-0.1568	-0.2214	0.4410	-0.8559	1.8222
		Price to Book Ratio	9	1.0236	0.6100	3.1293	-2.8500	45.9300
		Market Cap. (ล้านบาท)	0	3238.47	571.88	9881.12	24.2000	97200
2544	24.58	E_{it} / P_{it-1}	58	0.0027	0.1376	0.8232	-5.1026	2.3200
		Buy-and-Hold Return	51	0.5256	0.3243	0.9137	-0.7165	6.9130
		Annual Return	51	0.5067	0.3113	0.8881	-0.7165	6.9130
		Price to Book Ratio	6	0.9827	0.7650	1.2508	-5.4000	14.2700
		Market Cap. (ล้านบาท)	0	3832.72	855.00	11321.62	48.6000	119601
2545	18.80	E_{it} / P_{it-1}	44	0.0892	0.1166	0.4412	-2.0700	1.9614
		Buy-and-Hold Return	69	0.4659	0.2665	0.9111	-0.5490	8.2244
		Annual Return	70	0.4610	0.2665	0.9002	-0.5490	8.0780
		Price to Book Ratio	3	1.2907	0.9250	1.2592	-1.9300	7.2600
		Market Cap. (ล้านบาท)	0	5338.21	1154.94	16157.07	42.9400	140640
รวม	31.34	E_{it} / P_{it-1}	299	-0.1475	0.0941	0.9955	-8.3957	2.3200
		Buy-and-Hold Return	342	0.3583	0.1884	0.8326	-0.8559	8.2244
		Annual Return	341	0.3489	0.1827	0.8172	-0.8559	8.0780
		Price to Book Ratio	31	1.2215	0.7600	2.8166	-5.4000	45.9300
		Market Cap. (ล้านบาท)	0	4292.34	756.20	13355.81	5.5200	140640

^a แสดงจำนวนของตัวแปรที่มีค่าเป็นลบ^b คือ อัตราส่วนราคาตลาดต่อราคาตามบัญชี ณ วันสิ้นปี^c คือ มูลค่าตลาดของกิจการ ณ วันสิ้นปี

สถิติเชิงพรรณนาของแต่ละตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาสำหรับช่วงปี 2542 – 2545 แสดงในตารางที่ 4.3 นำเสนอค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีต ค่าของกำไรต่อหุ้นหารด้วยราคาหลักทรัพย์ต้นปี (E_{it} / P_{it-1}) มีการแจกแจงแบบเบ้ซ้าย (Negative skew: ค่ามัธยฐานมีค่ามากกว่าค่าเฉลี่ย) โดยปี 2542 และ 2543 ค่าเฉลี่ยของ E_{it} / P_{it-1} มีค่าเป็นลบ ซึ่ง 2 ปีนี้มีร้อยละของตัวอย่างที่ขาดทุนมากเป็น 46.31 และ 35.00 ตามลำดับ ส่วนปี 2544 และ 2545 ค่าเฉลี่ยของ E_{it} / P_{it-1} มีค่าเป็นบวก โดย 2 ปีนี้มีร้อยละของตัวอย่างที่ขาดทุนลดลงเป็นร้อยละ 24.58 และ 18.80 ตามลำดับ สำหรับผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในรอบปีบัญชี ทั้ง Buy-and-Hold Return และ Annual Return ต่างก็พบว่าการแจกแจงแบบเบ้ขวา (Positive skew: ค่าเฉลี่ยมีค่ามากกว่าค่ามัธยฐาน) ซึ่งตรงกันข้ามกับตัวแปร E_{it} / P_{it-1} และจากอัตราส่วนราคาตลาดต่อราคาตามบัญชี (Price to Book Ratio) ของทั้ง 4 ปี ที่แสดงค่ามัธยฐานเท่ากับ 0.76 ก็ชี้ว่าในช่วงระยะเวลาที่ใช้ศึกษานี้โดยทั่วไปนักลงทุนประเมินราคาหลักทรัพย์ของกิจการต่ำกว่ามูลค่าตามบัญชี และขนาดกิจการโดยเฉลี่ยของตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้จากมูลค่าตลาดของกิจการ คือ 4,292.34 ล้านบาท

4.2.2 การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานแรกที่ว่า ระหว่างปี 2542 - 2545 บริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวังใช้ตัวแบบในการทดสอบ คือ

$$E_{it} / P_{it-1} = \beta_0 + \beta_1 DR_{it} + \beta_2 R_{it} + \beta_3 R_{it} * DR_{it} + \varepsilon_{it}$$

กรณีที่ 1 เมื่ออัตราผลตอบแทน (R_{it}) คือ Buy-and-Hold Return

จากตารางที่ 4.4 แสดงผลของการทดสอบความระมัดระวังในการนำเสนอกำไร เมื่ออัตราผลตอบแทน (R_{it}) คือ Buy-and-Hold Return ค่า F-statistics ของตัวแบบปี 2542 คือ 1.485 ซึ่งไม่มีนัยสำคัญ ($p > 0.10$) หมายถึงว่า อัตราผลตอบแทน (R_{it}) กับ กำไร (E_{it} / P_{it-1}) ในปีนี้ไม่มีความสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (Adjusted R^2) มีค่าเพียงร้อยละ 0.60 ในขณะที่ค่า F-statistics ของตัวแบบปี 2543 2544 และ 2545 นั้น ต่างก็มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ซึ่งหมายถึงว่า อัตราผลตอบแทน (R_{it}) กับ กำไร (E_{it} / P_{it-1}) ใน 3 ปีนี้มีความสัมพันธ์กัน โดยค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (Adjusted R^2) มีค่าร้อยละ 20.22 6.07 และ 24.63 ตามลำดับ สำหรับ Pooled Regression ค่า F-statistics ก็มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 เช่นกัน และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (Adjusted R^2) ก็มีค่าเท่ากับ 1.50

ตารางที่ 4.4 ความระมัดระวังของกำไรทางการบัญชีระหว่างปี 2542 – 2545

เมื่อผลตอบแทน คือ Buy-and-Hold Return

$$X_{it} = \beta_0 + \beta_1 DR_{it} + \beta_2 R_{it} + \beta_3 R_{it} * DR_{it} + \varepsilon_{it} \quad (3)$$

ปี พ.ศ.	N	Constant (?)	DR (?)	R (+)	R*DR (+)	Adj. R ² (%)	F-value
2542	244	-0.439 (-2.496)** ^a 0.013 ^b	0.174 (0.383) 0.702	-0.235 (-1.426) 0.155	0.265 (0.179) 0.858	0.60	1.485 0.219
2543	240	0.060 (0.601) 0.549	0.115 (0.822) 0.412	0.459 (2.617)* 0.009	0.687 (2.430)** 0.016	20.22	21.189 0.000
2544	236	-0.099 (-1.313) 0.190	-0.012 (-0.053) 0.957	0.224 (3.494)* 0.001	0.243 (0.361) 0.718	6.07	6.063 0.001
2545	234	0.070 (1.839)** ^a 0.067	-0.009 (-0.100) 0.920	0.165 (5.270)* 0.000	0.934 (2.738)* 0.007	24.63	26.386 0.000
Pooled regression	954	-0.146 (-2.736)* 0.006	0.177 (1.607) 0.108	0.067 (1.373) 0.170	0.814 (3.046)* 0.002	1.50	5.837 0.001
Fama&MacBeth (1973) annual regression^c	954	-0.102 (-0.858)	0.067 (1.446)	0.153 (1.063)	0.532 (3.160)*	12.88	

* ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 ** ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 *** ระดับนัยสำคัญที่ 0.10

^a ค่า *t*-statistics ^b ค่า *p*-value

^c ใช้สถิติของ Fama and MacBeth (1973) เกลี่ยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเพื่อลดอิทธิพลของปัจจัยทาง

เศรษฐกิจของแต่ละปี คำนวณค่าสัมประสิทธิ์ด้วยค่าเฉลี่ยเลขคณิตอย่างง่าย (\bar{b}) สำหรับค่า *t*-statistics คำนวณ

โดย $\frac{\bar{b}}{(s(\hat{b})/\sqrt{y})}$ เมื่อ $s(\hat{b})$ คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์ และ *y* คือ จำนวนปี และคำนวณ

Adj. R² ด้วยค่าเฉลี่ยเลขคณิตอย่างง่าย

การทดสอบว่า การนำเสนอกำไรของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยระหว่างปี 2542 - 2545 เป็นไปตามหลักความระมัดระวังหรือไม่นั้น จะพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ของผลกระทบร่วมระหว่างอัตราผลตอบแทนกับตัวแปรหุ่นอัตราผลตอบแทนที่เป็นลบ (R^*DR) ซึ่งหากมีนัยสำคัญเป็นบวกก็จะแสดงว่าในภาวะที่มีความเสี่ยงหรือความไม่แน่นอนจากการดำเนินงาน บริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการรับรู้ข่าวร้ายในกำไรเร็วกว่าข่าวดี สอดคล้องกับหลักความระมัดระวังทางการบัญชี

จากผลการทดสอบในตารางที่ 4.4 พบว่า ปี 2542 และ 2544 ค่าสัมประสิทธิ์ของผลกระทบร่วมระหว่างอัตราผลตอบแทนกับตัวแปรหุ่นอัตราผลตอบแทนที่เป็นลบ (R^*DR) ถึงแม้จะมีค่าเป็นบวกคือ 0.265 และ 0.243 แต่ก็ไม่มีนัยสำคัญ ($t= 0.179$ และ 0.361 ตามลำดับ) อย่างไรก็ตามในปี 2543 และ 2545 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของผลกระทบร่วมระหว่างอัตราผลตอบแทนกับตัวแปรหุ่นอัตราผลตอบแทนที่เป็นลบ (R^*DR) มีค่าเป็นบวกคือ 0.687 และ 0.934 ซึ่งมีนัยสำคัญ ($t= 2.430$ และ 2.738 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณา Pooled Regression และ Fama&MacBeth (1973) annual regression ก็พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของผลกระทบร่วมระหว่าง อัตราผลตอบแทนกับตัวแปรหุ่นอัตราผลตอบแทนที่เป็นลบ (R^*DR) มีค่าเป็นบวกคือ 0.814 และ 0.532 ซึ่งมีนัยสำคัญ ($t= 3.046$ และ 3.160 ตามลำดับ) ให้ความหมายว่า โดยเฉลี่ยกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี 2542 – 2545 มีการนำเสนอเป็นไปตามหลักความระมัดระวัง

กรณีที่ 2 เมื่ออัตราผลตอบแทน (R_{it}) คือ Annual Return

จากตารางที่ 4.5 แสดงผลของการทดสอบความระมัดระวังในการนำเสนอกำไรเมื่ออัตราผลตอบแทน (R_{it}) คือ Annual Return ค่า F-statistics ของตัวแบบปี 2542 คือ 1.660 ซึ่งไม่มีนัยสำคัญ ($p > 0.10$) หมายถึงว่า อัตราผลตอบแทน (R_{it}) กับ กำไร ($E_{it}/P_{i,t-1}$) ในปีนี้ไม่มีความสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (Adjusted R^2) มีค่าเพียงร้อยละ 0.81 ในขณะที่ค่า F-statistics ของตัวแบบปี 2543 2544 และ 2545 นั้น ต่างก็มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ซึ่งหมายถึงว่า อัตราผลตอบแทน (R_{it}) กับ กำไร ($E_{it}/P_{i,t-1}$) ใน 3 ปีนี้มีความสัมพันธ์กัน โดยค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (Adjusted R^2) มีค่าร้อยละ 20.84 5.99 และ 25.09 ตามลำดับ สำหรับ Pooled Regression ค่า F-statistics ก็มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 เช่นกัน และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (Adjusted R^2) ก็มีค่าเท่ากับ 1.50 ซึ่งผลโดยทั่วไปคล้ายกับกรณีที่ 1

ตารางที่ 4.5 ความระมัดระวังของกำไรทางการบัญชีระหว่างปี 2542 – 2545

เมื่อผลตอบแทน คือ Annual Return

$$X_{it} = \beta_0 + \beta_1 DR_{it} + \beta_2 R_{it} + \beta_3 R_{it} * DR_{it} + \varepsilon_{it} \quad (3)$$

ปี พ.ศ.	N	Constant (?)	DR (?)	R (+)	R*DR (+)	Adj. R ² (%)	F-value
2542	244	-0.407 (-2.343)** ^a 0.020 ^b	0.118 (0.254) 0.800	-0.273 (-1.655)** ^a 0.099	0.238 (0.156) 0.876	0.81	1.660 0.176
2543	240	0.044 (0.435) 0.664	0.135 (0.962) 0.337	0.537 (2.792)** ^a 0.006	0.628 (2.138)** 0.034	20.84	21.976 0.000
2544	236	-0.097 (-1.284) 0.200	-0.011 (-0.051) 0.959	0.228 (3.459)* 0.001	0.254 (0.377) 0.707	5.99	5.990 0.001
2545	234	0.070 (1.840)** ^a 0.067	-0.002 (-0.020) 0.984	0.167 (5.281)* 0.000	1.001 (2.972)* 0.003	25.09	27.015 0.000
Pooled regression	954	-0.138 (-2.583)* 0.010	0.170 (1.550) 0.121	0.057 (1.153) 0.249	0.841 (3.140)* 0.002	1.50	5.827 0.001
Fama&MacBeth (1973) annual regression^c	954	-0.098 (-0.890)	0.060 (1.555)	0.165 (0.987)	0.530 (2.930)*	13.18	

* ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 ** ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 *** ระดับนัยสำคัญที่ 0.10

^a ค่า *t*-statistics ^b ค่า *p*-value

^c ใช้สถิติของ Fama and MacBeth (1973) เกลี่ยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเพื่อลดอิทธิพลของปัจจัยทาง

เศรษฐกิจของแต่ละปี คำนวณค่าสัมประสิทธิ์ด้วยค่าเฉลี่ยเลขคณิตอย่างง่าย (\bar{b}) สำหรับค่า *t*-statistics คำนวณ

โดย $\frac{\bar{b}}{(s(\hat{b})/\sqrt{y})}$ เมื่อ $s(\hat{b})$ คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์ และ *y* คือ จำนวนปี และคำนวณ

Adj. R² ด้วยค่าเฉลี่ยเลขคณิตอย่างง่าย

ผลจากการทดสอบพบว่าปี 2542 และ 2544 ค่าสัมประสิทธิ์ของผลกระทบร่วมระหว่างอัตราผลตอบแทนกับตัวแปรหุ่นอัตราผลตอบแทนที่เป็นลบ ($R * DR$) ถึงแม้จะมีค่าเป็นบวกคือ 0.238 และ 0.254 แต่ก็ไม่มีนัยสำคัญ ($t = 0.156$ และ 0.377 ตามลำดับ) อย่างไรก็ตามในปี 2543 และ 2545 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของผลกระทบร่วมระหว่างอัตราผลตอบแทนกับตัวแปรหุ่นอัตราผลตอบแทนที่เป็นลบ ($R * DR$) มีค่าเป็นบวกคือ 0.628 และ 1.001 ซึ่งมีนัยสำคัญ ($t = 2.138$ และ 2.972 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณา Pooled Regression และ Fama&MacBeth (1973) annual regression ก็พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของผลกระทบร่วมระหว่าง อัตราผลตอบแทนกับตัวแปรหุ่นอัตราผลตอบแทนที่เป็นลบ ($R * DR$) มีค่าเป็นบวกคือ 0.841 และ 0.530 ซึ่งมีนัยสำคัญ ($t = 3.140$ และ 2.930 ตามลำดับ) ให้ความหมายว่า โดยเฉลี่ยกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยระหว่างปี 2542 – 2545 มีการนำเสนอเป็นไปตามหลักความระมัดระวัง ตรงกับผลของกรณีที่ 1 และสอดคล้องกับสมมติฐาน 1 ที่ว่าระหว่างปี 2542 - 2545 บริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวัง

ตารางที่ 4.6 ความระมัดระวังของกำไรทางการบัญชีระหว่างปี 2542 – 2545 เปรียบเทียบกับผลการศึกษาของ Ball, Robin และ Wu (2003) ระหว่างปี 2527-2539

	N	Constant (?)	DR (?)	R (+)	R*DR (+)	Adj. R ² (%)
ผลการศึกษานี้ระหว่างปี 2542-2545 เมื่อ R คือ						
Buy-and-Hold Returns	954	-.146 (-2.736)* ^a	0.177 (1.607)	0.067 (1.373)	.814 (3.046)*	1.50
Annual Returns	954	-0.138 (-2.583)*	0.170 (1.550)	0.057 (1.153)	0.841 (3.140)*	1.50
ผลการศึกษาของ Ball, Robin และ Wu (2003) ระหว่างปี 2527-2539	476	ไม่รายงาน	ไม่รายงาน	0.02 (1.71)***	-0.01 (-0.70)	0.96

* ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 ** ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 *** ระดับนัยสำคัญที่ 0.10

^a ค่า t-statistics

การเปรียบเทียบผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้กับ ผลการศึกษาของ Ball, Robin และ Wu (2003) แสดงในตารางที่ 4.6 ซึ่งผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า บริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวัง สอดคล้องกับแนวคิดทางการบัญชีมากขึ้น เมื่อเทียบกับช่วงปี 2527 – 2539 ตามผลการศึกษาของ Ball, Robin และ Wu (2003)

4.3 ผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของ บริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

4.3.1 สถิติเชิงพรรณนา

ผลจากตารางที่ 4.7 แสดงสถิติเชิงพรรณนาของแต่ละตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา สำหรับกลุ่มสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 5 แห่ง (Big 5) และ กลุ่มสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 5 แห่ง (Non-big 5) จำนวนตัวอย่างคือ 604 และ 350 ตัวอย่างตามลำดับ รวมเป็น 973 ตัวอย่าง การเปรียบเทียบตัวแปรของ 2 กลุ่ม ใช้สถิติ t -test เปรียบเทียบความแตกต่างในค่าเฉลี่ย และใช้สถิติทดสอบที่ไม่ใช้พารามิเตอร์ คือ Wilcoxon rank sum test เปรียบเทียบความแตกต่างในค่ามัธยฐาน

ค่าเฉลี่ยของกำไรต่อหุ้นหารด้วยราคาหลักทรัพย์ต้นปี (E_{it}/P_{it-1}) ของทั้ง 2 กลุ่ม ไม่ต่างกันแต่ค่ามัธยฐานของกลุ่ม Big 5 (0.0794) น้อยกว่ากลุ่ม Non-big 5 (0.1173) อย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับร้อยละของกิจการที่ขาดทุนของกลุ่ม Big 5 ที่ตรวจสอบกิจการที่ขาดทุน มากกว่ากลุ่ม Non-big 5 (ร้อยละ 33.62 กับ 29.14 ตามลำดับ) สำหรับตัวแปรผลตอบแทน (R) กรณี Buy-and-hold Return กลุ่ม Big 5 จะน้อยกว่ากลุ่ม Non-big 5 อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งค่าเฉลี่ยและค่ามัธยฐาน ที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ ทำนองเดียวกันสำหรับ Annual Return กลุ่ม Big 5 จะน้อยกว่ากลุ่ม Non-big 5 อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งค่าเฉลี่ยและค่ามัธยฐาน ที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

สถิติเชิงพรรณนาชี้ว่ากำไรต่อหุ้นหารด้วยราคาหลักทรัพย์ต้นปี (E_{it}/P_{it-1}) ทั้งกลุ่ม Big 5 และ กลุ่ม Non-big 5 ต่างก็มีการแจกแจงแบบเบ้ซ้าย (Negative skew: ค่ามัธยฐานมีค่ามากกว่าค่าเฉลี่ย) ในทางตรงกันข้ามผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในรอบปีบัญชี (R) มีการแจกแจงแบบเบ้ขวา (Positive skew: ค่าเฉลี่ยมีค่ามากกว่าค่ามัธยฐาน) ทั้ง Buy-and-hold Return และ Annual Return สอดคล้องกับผลก่อนหน้า

ตารางที่ 4.7 สถิติเชิงพรรณนาตัวแปรของกลุ่ม Big 5 และ Non-big 5

ตัวแปร	ค่าสถิติ	รวม	กลุ่มสำนักงานสอบบัญชี		p-Value for difference
			BIG 5	NON-BIG 5	
E_{it} / P_{it-1}	Mean	-0.1475	-0.1553	-0.1342	0.378 ^a
	Median	0.0941	0.0794	0.1173	0.030^b
	Std. dev.	0.9955	0.9549	1.0632	
	Min.	-8.3957	-6.3553	-8.3957	
	Max.	2.3200	2.3200	1.9614	
Buy-and-hold Return	Mean	0.3583	0.2999	0.4589	0.034
	Median	0.1884	0.1552	0.2735	0.009
	Std. dev.	0.8326	0.7578	0.9406	
	Min.	-0.8559	-0.8559	-0.7931	
	Max.	8.2244	6.9130	8.2244	
Annual Return	Mean	0.3489	0.2934	0.4449	0.046
	Median	0.1827	0.1530	0.2609	0.010
	Std. dev.	0.8172	0.7480	0.9176	
	Min.	-0.8559	-0.8559	-0.7931	
	Max.	8.0780	6.9130	8.0780	
Price to Book Ratio ^c	Mean	1.2215	1.3153	1.0597	0.491
	Median	0.7600	0.8450	0.6250	0.000
	Std. dev.	2.8166	2.87049	2.71744	
	Min.	-5.4000	-5.4000	-4.0500	
	Max.	45.9300	44.3700	45.9300	
Market Cap. (ล้านบาท) ^d	Mean	4292.34	5097.41	2903.01	0.008
	Median	756.20	1126.88	381.50	0.000
	Std. dev.	13355.81	14145.50	11760.43	
	Min.	5.52	33.00	5.52	
	Max.	140640.00	140640.00	118183.63	
จำนวนตัวอย่างรวม		954	604	350	

^a การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกลุ่ม Big 5 กับ Non-big 5 ใช้ t-test

^b การเปรียบเทียบค่ามัธยฐานกลุ่ม Big 5 กับ Non-big 5 ใช้ wilcoxon rank sum test

^c อัตราส่วนราคาตลาดต่อราคาตามบัญชี ณ วันสิ้นปี

^d มูลค่าตลาดของกิจการ ณ วันสิ้นปี

สำหรับค่าเฉลี่ยอัตราส่วนราคาตลาดต่อราคาตามบัญชี (Price to Book ratio) ของ ทั้ง 2 กลุ่มไม่ต่างกันแต่ค่ามัธยฐานของกลุ่ม Big 5 (0.8450) มากกว่ากลุ่ม Non-big 5 (0.6250) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และเมื่อเปรียบเทียบขนาดของกิจการของลูกค้ำกลุ่มกลุ่ม Big 5 กับ กลุ่ม Non-big 5 พบว่าลูกค้ำกลุ่มกลุ่ม Big 5 มีมูลค่าตลาดของกิจการ ณ วันสิ้นปีมากกว่ากลุ่ม Non-big 5 อย่างมีนัยสำคัญทั้งค่าเฉลี่ย (Big 5 = 5,097.41, Non-big 5 = 2,903.01) และค่ามัธยฐาน (Big 5 = 1,126.88, Non-big 5 = 381.50)

4.3.2 การทดสอบสมมติฐาน

จากสมมติฐานที่ว่า ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีผลกระทบต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงิน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจะทดสอบโดยตัวแบบ (4) ซึ่งรวมประเภทกลุ่มสำนักงานสอบบัญชี (Big 5 กับ Non-big 5) เข้าในตัวแบบการทดสอบความระมัดระวัง ซึ่งตามผลของตารางที่ 4.8 แสดงผลของการทดสอบ โดยกิจการที่ถูกตรวจสอบทั้งในกลุ่ม Big 5 และ Non-big 5 ต่างมีการนำเสนอกำไรสอดคล้องกับหลักความระมัดระวังเหมือนกัน กล่าวคือ ค่าสัมประสิทธิ์ของผลกระทบร่วมระหว่างอัตราผลตอบแทนกับตัวแปรหุ่นอัตราผลตอบแทนที่เป็นลบ (R^*DR) มีค่าเป็นบวกและมีนัยสำคัญทั้งกรณีที่ อัตราผลตอบแทน (R_{it}) คือ Buy-and-Hold Return และ Annual Return อย่างไรก็ตามพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ R^*DR ของกลุ่ม Big 5 จะน้อยกว่ากลุ่ม Non-big 5 ทั้งกรณีที่อัตราผลตอบแทน (R_{it}) คือ Buy-and-Hold Return และ Annual Return ซึ่งให้ความหมายว่ากลุ่ม Big 5 มีการนำเสนอกำไรสอดคล้องกับหลักความระมัดระวังน้อยกว่ากลุ่ม Non-big 5

การทดสอบว่า ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีผลกระทบต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหรือไม่นั้น จะพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ของผลกระทบร่วมระหว่าง อัตราผลตอบแทนกับตัวแปรหุ่นอัตราผลตอบแทนที่เป็นลบและกลุ่มสำนักงานสอบบัญชี ($R^*DR*DB5$) ซึ่งหากมีนัยสำคัญก็จะแสดงว่า ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีผลกระทบต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

จากผลของ Pooled regression ค่าสัมประสิทธิ์ของผลกระทบร่วมระหว่างอัตราผลตอบแทนกับตัวแปรหุ่นอัตราผลตอบแทนที่เป็นลบและกลุ่มสำนักงานสอบบัญชี ($R^*DR*DB5$) ในกรณีที่อัตราผลตอบแทน (R_{it}) คือ Buy-and-Hold Return เท่ากับ -0.596 ซึ่งไม่มีนัยสำคัญ ($t = -1.048$) และกรณีที่อัตราผลตอบแทน (R_{it}) คือ Annual Return มีค่าเท่ากับ -0.574 ซึ่งไม่มี

ตารางที่ 4.8 ผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

$$E_{it} / P_{it-1} = \theta_0 + \theta_1 DR_{it} + \theta_2 R_{it} + \theta_3 R_{it} * DR_{it} + \theta_4 DB5_{it} + \theta_5 DR_{it} * DB5_{it} + \theta_6 R_{it} * DB5_{it} + \theta_7 R_{it} * DR_{it} * DB5_{it} + \varepsilon_{it} \quad (4)$$

ตัวแปร (Predicted Sign)	BIG 5		NON-BIG 5		Pooled Regression	
	BH Ret.	Annual Ret.	BH Ret.	Annual Ret.	BH Ret.	Annual Ret.
Constant (?)	-0.211 (3.133)*	-0.203 (-3.032)*	-0.071 (-0.799)	-0.060 (-0.678)	-0.071 (-0.854)	-0.060 (-0.724)
<i>DR</i> (?)	0.215 (1.605)	0.212 (1.594)	0.153 (0.797)	0.139 (0.720)	0.153 (0.852)	0.139 (0.769)
<i>R</i> (+)	0.151 (2.224)**	0.143 (2.082)**	-0.011 (-0.153)	-0.025 (-0.332)	-0.011 (-0.164)	-0.025 (-0.355)
<i>R*DR</i> (+)	0.595 (1.880)***	0.629 (1.985)**	1.191 (2.409)**	1.202 (2.427)**	1.191 (2.574)*	1.202 (2.593)*
<i>DB5</i> (?)					-0.139 (-1.275)	-0.143 (-1.313)
<i>DR*DB5</i> (?)					0.061 (0.269)	0.073 (0.321)
<i>R*DB5</i> (+)					0.162 (1.655)***	0.167 (1.681)***
<i>R*DR*DB5</i> (+)					-0.596 (-1.048)	-0.574 (-1.008)
F-value	4.385	4.324	2.600	2.647	3.012	3.011
p-value	0.005	0.005	0.052	0.049	0.004	0.004
Adj. R ² (%)	1.66%	1.63%	1.36%	1.40%	1.46%	1.45%
n	604	604	350	350	954	954

* ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

** ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

*** ระดับนัยสำคัญที่ 0.10

ตารางที่ 4.9 ผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความระมัดระวังของ
 กำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเมื่อเพิ่มตัวแปรควบคุม

ตัวแปร (Predicted Sign)	Pooled Regression					
	Buy-and-Hold Return			Annual Return		
	สัมประสิทธิ์	t-statistics	p-value	สัมประสิทธิ์	t-statistics	p-value
Constant (?)	-3.361	-8.298*	0.000	-3.350	-8.273*	0.000
DR (?)	0.112	0.665	0.506	0.079	0.467	0.641
R (+)	-0.031	-0.488	0.626	-0.045	-0.696	0.487
R*DR (+)	1.191	2.695*	0.007	1.165	2.631*	0.009
DB5 (?)	-0.288	-2.766*	0.006	-0.295	-2.848*	0.005
DR*DB5 (?)	0.019	0.087	0.931	0.052	0.241	0.809
R*DB5 (+)	0.214	2.328**	0.020	0.222	2.366**	0.018
R*DR*DB5 (+)	-0.519	-0.971	0.332	-0.461	-0.860	0.390
YR43	0.672	7.160*	0.000	0.671	7.148*	0.000
YR44	0.554	6.501*	0.000	0.553	6.495*	0.000
YR45	0.602	6.998*	0.000	0.599	6.960*	0.000
SIZE	0.332	7.208*	0.000	0.332	7.215*	0.000
PB	-0.006	-0.550	0.582	-0.006	-0.527	0.598
F-value	13.176			13.151		
p-value	0.000			0.000		
Adj. R ² (%)	13.29%			13.27%		
n	954			954		

* ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

** ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

*** ระดับนัยสำคัญที่ 0.10

YR คือ ตัวแปรหุ่นสำหรับปี 43 44 และ 45

SIZE คือ ค่า log ของมูลค่าตลาดของกิจการ ณ วันสิ้นปี

PB คือ อัตราส่วนราคาตลาดต่อราคาตามบัญชี ณ วันสิ้นปี

นัยสำคัญ ($t = -1.008$) เช่นกัน ซึ่งให้เห็นว่า ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีไม่มีผลกระทบต่อความระมัดระวังของการนำเสนอกำไรในงบการเงินของบริษัทจดทะเบียน ที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน 2 ที่ว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีผลกระทบต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียน ที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

เนื่องจากการ Pooled Regression เป็นการรวมตัวอย่าง 4 ปีเข้าในการคำนวณ ซึ่งความแตกต่างของแต่ละปีและลักษณะเฉพาะของแต่ละกิจการ อาจมีผลกระทบต่อการประมวลผลได้ ดังนั้น เพื่อควบคุมอิทธิพลดังกล่าว จึงเพิ่มตัวแปรควบคุมเข้าไปในการคำนวณคือ ตัวแปรหุ่นของปี (YR: กำหนดให้ปี 42 เป็นปีฐาน) ขนาดของกิจการ (SIZE: log ของมูลค่าตลาดของกิจการ ณ วันสิ้นปี) และ อัตราส่วนราคาตลาดต่อราคาตามบัญชี ณ วันสิ้นปี (PB: Price to Book Ratio) (Basu และคณะ, 2001; Beekes และคณะ, 2004; Krishnan, 2005) ผลการทดสอบภายหลังการเพิ่มตัวแปรควบคุมแสดงในตารางที่ 4.9 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของผลกระทบร่วมระหว่างอัตราผลตอบแทนกับตัวแปรหุ่นอัตราผลตอบแทนที่เป็นลบและกลุ่มสำนักงานสอบบัญชี ($R * DR * DB5$) ในกรณีที่อัตราผลตอบแทน (R_{it}) คือ Buy-and-Hold Return เท่ากับ -0.006 ซึ่งไม่มีนัยสำคัญ ($t = -0.550$) และกรณีที่อัตราผลตอบแทน (R_{it}) คือ Annual Return มีค่าเท่ากับ -0.006 ซึ่งไม่มีนัยสำคัญ ($t = -0.527$) เช่นกัน ซึ่งให้เห็นว่า ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีไม่มีผลกระทบต่อความระมัดระวังของการนำเสนอกำไรในงบการเงินของบริษัทจดทะเบียน ที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งผลก่อนและหลังเพิ่มตัวแปรควบคุมเข้าไปในตัวแบบต่างก็ให้ผลที่เหมือนกัน

4.4 การวิเคราะห์เพิ่มเติม

4.4.1 สถิติเชิงพรรณนา

สถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรระหว่างปี 2542 – 2545 เพื่อใช้ในการทดสอบความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี ตามวิธีความแตกต่างกันของความต่อเนื่องของกำไรแสดงในตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ยของตัวแปรการเปลี่ยนแปลงในกำไรปี t (ΔX_{it}) ช่วง 4 ปี คือ 0.0148 และค่าเฉลี่ยของตัวแปรการเปลี่ยนแปลงในกำไรปี $t-1$ (ΔX_{it-1}) คือ 0.0153 สำหรับจำนวนที่เป็นลบของตัวแปร ΔX_{it} คือ 429 ตัวอย่าง และตัวแปร ΔX_{it-1} คือ 450 ตัวอย่าง

ตารางที่ 4.10 สถิติเชิงพรรณนาของการเปลี่ยนแปลงในกำไร

ปี พ.ศ.	จำนวน ตัวอย่าง	ตัวแปร	จำนวนที่ เป็นลบ	ค่าเฉลี่ย	ค่ามัธยฐาน	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ต่ำสุด	สูงสุด
2542	249	ΔX_{it}	160	-0.0397	-0.0341	0.1332	-0.3700	0.6400
		ΔX_{it-1}	119	0.0237	0.0019	0.1579	-0.5300	1.1500
2543	249	ΔX_{it}	88	0.0426	0.0177	0.1525	-0.3800	1.2900
		ΔX_{it-1}	160	-0.0397	-0.0341	0.1332	-0.3700	0.6400
2544	249	ΔX_{it}	83	0.0347	0.0164	0.1194	-0.4100	0.6000
		ΔX_{it-1}	88	0.0426	0.0177	0.1525	-0.3800	1.2900
2545	249	ΔX_{it}	98	0.0215	0.0157	0.1193	-0.5500	0.8700
		ΔX_{it-1}	83	0.0347	0.0164	0.1194	-0.4100	0.6000
รวม	996	ΔX_{it}	429	0.0148	0.0089	0.1355	-0.5500	1.2900
		ΔX_{it-1}	450	0.0153	0.0061	0.1451	-0.5300	1.2900

4.4.2 การทดสอบความแตกต่างในความต่อเนื่องของกำไร

การออกแบบการวิจัยตามตัวแบบ (3) ที่ใช้อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์เป็นตัวแทนของกำไร(ขาดทุน)เชิงเศรษฐกิจนั้น มีสิ่งที่พึงพิจารณา คือ ลักษณะเชิงคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูลในตลาดหลักทรัพย์ของไทยซึ่งถือว่าเป็นตลาดหลักทรัพย์ที่เกิดขึ้นใหม่ (Emerging market) อาจต่ำกว่าตลาดหลักทรัพย์ของประเทศที่พัฒนาแล้ว ประกอบกับสภาพของตลาดที่มีความคล่องตัวต่ำ (มีความถี่ในการซื้อขายหลักทรัพย์ต่ำ) ราคาหลักทรัพย์อาจไม่ได้สะท้อนข้อมูลทางเศรษฐกิจอย่างแท้จริง ดังนั้น จึงทดสอบความระมัดระวังเพิ่มเติมอีกวิธีคือ วิธีความแตกต่างในความต่อเนื่องของกำไร ตามตัวแบบ

$$\Delta X_{it} = \gamma_0 + \gamma_1 D + \gamma_2 \Delta X_{it-1} + \gamma_3 \Delta X_{it-1} * D + \varepsilon_{it} \quad (6)$$

ภายใต้หลักความระมัดระวังคาดการณ์ว่า การเปลี่ยนแปลงของกำไรในเชิงลบ (Negative earnings changes) มีความต่อเนื่องน้อยกว่า การเปลี่ยนแปลงของกำไรในเชิงบวก (Positive earnings changes) ซึ่งความต่อเนื่องน้อย (Less persistence) หมายความว่ารายการกำไรหรือขาดทุนนั้นมีลักษณะเป็นรายการชั่วคราว หรือเป็นรายการที่มีความเกี่ยวข้องกับการกำหนด

ราคาหลักทรัพย์ต่ำ ซึ่งตามหลักความระมัดระวังที่กำหนดให้กิจการต้องรับรู้รายการขาดทุนทันทีแต่ชะลอการรับรู้รายการกำไรนั้น รายการขาดทุนส่วนมากมักจะเป็นรายการชั่วคราว ในทางตรงกันข้ามความต่อเนื่องมาก (More persistence) หมายความว่า รายการกำไรหรือขาดทุนนั้นมีลักษณะเป็นรายการถาวร (Permanent) หรือเป็นรายการที่มีความเกี่ยวข้องกับการกำหนดราคาหลักทรัพย์สูง

ผลของการทดสอบความระมัดระวังในการนำเสนอกำไร ด้วยวิธีความแตกต่างในความต่อเนื่องของกำไรแสดงในตารางที่ 4.11 ซึ่งค่า F-statistics ของทุกปีต่างก็มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 หมายถึงว่า การเปลี่ยนแปลงของกำไรในงวดปัจจุบัน (ΔX_{it}) กับการเปลี่ยนแปลงของกำไรในงวดก่อน (ΔX_{it-1}) มีสหสัมพันธ์กัน สำหรับค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (Adjusted R²) ของตัวแบบปี 2542 – 2545 มีค่าร้อยละ 30.18 11.08 8.05 และ 19.11 ตามลำดับ สำหรับ Pooled Regression ค่า F-statistics ก็มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 เช่นกัน และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (Adjusted R²) ก็มีค่าเท่ากับ 14.06

การทดสอบว่า ระหว่างปี 2542 - 2545 บริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวังหรือไม่นั้น จะพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ $\Delta X_{t-1} * D$ ซึ่งหากมีนัยสำคัญเป็นลบก็จะแสดงว่าบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวัง

ผลจากการทดสอบพบว่าปี 2542 2543 2544 และ 2545 ค่าสัมประสิทธิ์ $\Delta X_{t-1} * D$ ต่างก็มีค่าเป็นลบคือ -0.497 -0.549 -0.733 และ -1.233 ตามลำดับ และมีนัยสำคัญทุกปี ($t = -3.310$ -2.769 -3.692 และ -7.169 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณา Pooled Regression และ Fama&MacBeth (1973) annual regression ก็พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ $\Delta X_{t-1} * D$ ก็มีค่าเป็นลบคือ -0.632 และ -0.753 ซึ่งมีนัยสำคัญเช่นเดียวกัน ($t = -7.619$ และ -4.487 ตามลำดับ) ให้ความหมายว่า โดยเฉลี่ยกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี 2542 – 2545 มีการนำเสนอเป็นไปตามหลักความระมัดระวัง สอดคล้องกับสมมติฐาน 1 ที่ว่าระหว่างปี 2542 - 2545 บริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวัง และเมื่อเปรียบเทียบกับผลการศึกษาคั้งนี้กับผลการศึกษาของ Ball, Robin และ Wu (2003) ก็ชี้ให้เห็นว่า บริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวังสอดคล้องกับแนวคิดทางการบัญชีมากขึ้น เมื่อเทียบกับช่วงปี 2527 – 2539 ตามผลการศึกษาของ Ball, Robin และ Wu (2003)

ตารางที่ 4.11 ความแตกต่างในความต่อเนื่องของกำไรระหว่างปี 2542 – 2545

$$\Delta X_{it} = \gamma_0 + \gamma_1 D + \gamma_2 \Delta X_{it-1} + \gamma_3 \Delta X_{it-1} * D + \varepsilon_{it} \quad (6)$$

ปี พ.ศ.	N	Constant (?)	D (?)	ΔX_{t-1} (?)	$\Delta X_{it-1} * D$ (-)	Adj.R ² (%)	F-value
2542	249	-0.064 (-5.276)* ^a 0.000 ^b	0.025 (1.319) 0.188	-0.250 (-3.983)* 0.000	-0.497 (-3.310)* 0.001	30.18	36.730 0.000
2543	249	0.012 (0.570) 0.569	-0.017 (-0.632) 0.528	-0.080 (-0.532) 0.595	-0.549 (-2.769)* 0.006	11.08	11.299 0.000
2544	249	0.021 (1.919)*** 0.056	-0.003 (-0.167) 0.868	-0.019 (-0.331) 0.741	-0.733 (-3.692)* 0.000	8.05	8.241 0.000
2545	249	0.011 (1.039) 0.300	-0.044 (-2.456)** 0.015	0.047 (0.617) 0.538	-1.233 (-7.169)* 0.000	19.11	20.524 0.000
Pooled regression	996	-0.001 (-0.135) 0.893	-0.014 (-1.298) 0.195	-0.112 (-2.824)* 0.005	-0.632 (-7.619)* 0.000	14.06	55.242 0.000
Fama&MacBeth (1973) annual reg.^c	996	-0.005 (-0.253)	-0.010 (-0.678)	-0.076 (-1.186)	-0.753 (-4.487)*	17.11	
ผลของ Ball, Robin และWu (2003)	107	ไม่รายงาน	ไม่รายงาน	-2.53 (-4.57)*	0.48 (3.44)*	17.00	

* ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 ** ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ^a ค่า t-statistics ^b ค่า p-value

^c ใช้สถิติของ Fama and MacBeth (1973) เกลี่ยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเพื่อลดอิทธิพลของปัจจัยทาง

เศรษฐกิจของแต่ละปี คำนวณค่าสัมประสิทธิ์ด้วยค่าเฉลี่ยเลขคณิตอย่างง่าย (\bar{b}) สำหรับค่า t-statistics คำนวณ

โดย $\frac{\bar{b}}{(s(\hat{b})/\sqrt{y})}$ เมื่อ $s(\hat{b})$ คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์ และ y คือ จำนวนปี และคำนวณ

Adj. R² ด้วยค่าเฉลี่ยเลขคณิตอย่างง่าย

4.5 สรุป

ผลของการศึกษาการทดสอบความระมัดระวังตามวิธี ความไม่เท่าเทียมกันของการรับรู้ข่าวในกำไร พบว่าช่วงปี 2542 – 2545 โดยเฉลี่ยแล้วทั้งจากค่าสถิติของ Pooled regression และ Fama and MacBeth (1973) ต่างก็ชี้ว่า บริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวัง กล่าวคือ ภายใต้อาชีพที่มีความเสี่ยงหรือความไม่แน่นอนจากการดำเนินงาน บริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีการรับรู้ข่าวร้ายในกำไรเร็วกว่าข่าวดี สอดคล้องกับหลักความระมัดระวังทางการบัญชี และเมื่อวิเคราะห์เพิ่มเติมด้วยวิธีความแตกต่างในความต่อเนื่องของกำไร ผลการทดสอบก็ยังคงให้ผลเหมือนกับวิธีแรก สำหรับการศึกษผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียน ที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยพบว่า ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีไม่มีผลกระทบต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียน ที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กิจการที่ถูกตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 5 แห่ง (Big 5) กับ กิจการที่ถูกตรวจสอบโดยสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 5 แห่ง (Non-big 5) มีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวังไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

เนื้อหาในบทนี้ประกอบด้วย สรุปและอภิปรายผลการวิจัย ประโยชน์จากงานวิจัย
ข้อจำกัดของการวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

5.1 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

หลักความระมัดระวัง (Conservatism) มีความสำคัญต่อแนวทางปฏิบัติทางการบัญชีมาเป็นเวลานาน โดยเฉพาะวิธีปฏิบัติในการรับรู้และวัดค่าของกำไรและสินทรัพย์ (Givoly และ Hayn, 2000) ซึ่งหลักความระมัดระวังนี้ประสงค์ให้นักบัญชีใช้ดุลยพินิจที่จำเป็นในการประมาณการภายใต้ความไม่แน่นอน เพื่อมิให้สินทรัพย์หรือรายได้แสดงจำนวนสูงเกินไป และหนี้สินหรือค่าใช้จ่ายแสดงจำนวนต่ำเกินไป (แม่บทการบัญชี, ย่อหน้า 37) ฉะนั้น หากกิจการมีการจัดทำบัญชีที่ขาดความระมัดระวังแล้ว รายงานทางการเงินที่กิจการจัดทำขึ้นย่อมขาดความเชื่อถือตามไปด้วย กล่าวคือ ในกรณีที่กิจการประสบกับความไม่แน่นอนเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น เช่น ไม่สามารถจัดเก็บหนี้จากลูกหนี้ได้ หรือเมื่อราคตลาดของสินทรัพย์ลดลงอย่างเป็นสาระสำคัญในระหว่างงวด โดยจำนวนที่ลดลงนั้นสูงกว่าจำนวนที่คาดว่าจะลดลงตามเวลาที่ผ่านไป หรือจากการใช้งานตามปกติ หากกิจการเพิกเฉยแสดงรายได้และสินทรัพย์ของกิจการสูงเกินไปและไม่คำนึงถึงเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอนเหล่านี้โดยเจตนา ก็จะทำให้งบการเงินขาดความระมัดระวังจนทำให้ขาดความน่าเชื่อถือได้

ประเด็นที่สนใจสำหรับการวิจัยนี้คือ การที่สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย ทำการปรับปรุงมาตรฐานการบัญชีใหม่ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมา เพื่อมุ่งหวังที่จะให้การจัดทำและนำเสนอรายงานทางการเงินของไทยเป็นที่น่าเชื่อถือ สามารถตอบสนองต่อสภาพแวดล้อม และพัฒนาการทางเศรษฐกิจของโลกยุคโลกาภิวัตน์นั้น ยังคงมีการศึกษาเพียงเล็กน้อยที่ศึกษาว่าเมื่อประเทศไทยใช้มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศเป็นเกณฑ์ในการจัดทำ และนำเสนองบการเงินแล้ว รายงานทางการเงินของกิจการในประเทศไทยมีความน่าเชื่อถือมากขึ้นหรือไม่ เพราะจากงานวิจัยก่อนหน้านี้นี้

ชี้ว่า ช่วงระยะเวลาก่อนการปรับปรุงมาตรฐานการบัญชีระหว่างปี 2527 - 2539 การจัดทำบัญชีและนำเสนอข้อมูลทางการเงินของประเทศไทยไม่เป็นไปตามหลักความระมัดระวัง อีกทั้งความโปร่งใสและคุณภาพของการรายงานทางการเงินก็อยู่ในระดับต่ำ (Ball และคณะ, 2003) ดังนั้นการวิจัยนี้จึงพยายามที่จะ (1) ศึกษาความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ (2) ศึกษาผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี ของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี 2542 - 2545

การศึกษาคความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ใช้ตัวอย่างที่จัดเก็บจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ช่วงระยะเวลาที่ใช้ศึกษาอยู่ระหว่างปี 2542 - 2545 จากผลการวิจัยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

ความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สมมติฐานแรกคาดการณ์ว่า ระหว่างปี 2542 - 2545 บริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวัง การทดสอบใช้ตัวแบบส่วนกลับสมการถดถอยของกำไรต่อผลตอบแทนที่พัฒนาโดย Basu (1997) (ตัวแบบ 3) ซึ่งการวิจัยนี้กำหนดค่านิยามของอัตราผลตอบแทน (R_{it}) ที่ใช้เป็นตัวแทนของข่าวใน 2 ความหมาย คือ Buy-and-Hold Return และ Annual Return ผลการศึกษาชี้ว่าโดยเฉลี่ยทั้งจากค่าของ Pooled regression และค่าตามวิธีของ Fama and MacBeth (1973) ภายหลังจากที่ประเทศไทยปรับปรุงมาตรฐานการบัญชีใหม่ตั้งแต่ปี 2542 ถึง 2545 บริษัท จดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงิน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวัง กล่าวคือ ภายใต้อาหาระที่มีความเสี่ยงหรือความไม่แน่นอนจากการดำเนินงาน บริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการรับรู้ข่าวร้ายในกำไรเร็วกว่าข่าวดี ตามแนวคิดของความระมัดระวังทางการบัญชี ซึ่งสอดคล้องตามสมมติฐาน H1 และเมื่อเปรียบเทียบผลการศึกษารั้งนี้กับ ผลการศึกษาของ Ball, Robin และ Wu (2003) ก็แสดงให้เห็นว่าบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการจัดทำและนำเสนอข้อมูลทางการเงินเป็นไปตามหลักความระมัดระวัง สอดคล้องกับแนวคิดทางการบัญชีมากขึ้น เมื่อเทียบกับช่วงปี 2527 - 2539 ตามผลการศึกษาของ Ball, Robin และ Wu (2003)

อย่างไรก็ตาม เมื่อแยกทดสอบเป็นรายปี สำหรับปี 2542 และ 2544 นั้นไม่พบหลักฐานว่า บริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการจัดทำและนำเสนอข้อมูลทางการเงินเป็นไปตามหลักความระมัดระวัง เฉพาะปี 2543 และ 2545 เท่านั้น ที่พบหลักฐานว่าบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการจัดทำและนำเสนอข้อมูลทางการเงินเป็นไปตามหลักความระมัดระวัง โดยอาจเป็นไปได้ว่าเกิดจากข้อจำกัดเกี่ยวกับความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลราคาหลักทรัพย์ เนื่องจากช่วงระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษานี้ มีหลักทรัพย์ที่ไม่มีการซื้อขายหรือมีปริมาณการซื้อขายต่ำ คือ คิดเป็นร้อยละ 6 โดยประมาณของตัวอย่างรวม ที่ไม่สามารถรวมเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ได้ ดังนั้น จึงใช้การวิเคราะห์เพิ่มเติม เพื่อทดสอบความระมัดระวังด้วยวิธีความแตกต่างในความต่อเนื่องของกำไร (ตัวแบบ 6) ซึ่งจะช่วยให้สามารถเข้าใจและอธิบายผลการทดสอบได้มากขึ้น โดยการวิเคราะห์เพิ่มเติมวิธีความแตกต่างในความต่อเนื่องของกำไรพบว่าปี 2542 2543 2544 และ 2545 ต่างก็ให้หลักฐานที่ชี้ว่า บริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวัง สำหรับค่าของ Pooled Regression และค่าตามวิธีของ Fama and MacBeth (1973) ก็พบหลักฐานที่สอดคล้องกันว่า บริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวังเช่นกัน

ผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การศึกษาผลกระทบของ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียน ที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีสมมติฐานที่ต้องการทดสอบคือ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีผลกระทบต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียน ที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหรือไม่ การทดสอบใช้ตัวแบบ (4) ซึ่งผลการทดสอบพบว่า ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีไม่มีผลกระทบต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียน ที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กล่าวคือ กิจการที่ถูกตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 5 แห่ง (Big 5) กับ กิจการที่ถูกตรวจสอบโดยสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 5 แห่ง (Non-big 5) มีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวังไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน H2

มีเหตุผล 2 ประการ ที่สามารถอธิบายผลข้างต้น คือ **ประการแรก** จากผลการวิจัยก่อนหน้านี้นี้สำหรับประเทศในเอเชีย จะไม่พบความแตกต่างในคุณภาพการตรวจสอบระหว่างสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่กับสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ อาจเป็นเพราะว่าสภาพเศรษฐกิจและหน่วยงานกำกับดูแล (Economic and Institutional Environments) ของประเทศเหล่านี้แตกต่างจากประเทศตะวันตก (Lam และ Chang, 1994; Jeong และ Rho, 2004) คือ ระบบเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ส่วนใหญ่ถูกควบคุมโดยกลุ่มบุคคล ครอบครัว และกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งต่างกับประเทศที่พัฒนาแล้ว (Claessens และคณะ, 2000) ลักษณะของธุรกิจและอุตสาหกรรมที่ต้องการความรู้ความชำนาญหรือเทคโนโลยีในการตรวจสอบเฉพาะมีน้อย การบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองนักลงทุนยังไม่เคร่งครัดเพียงพอ และพัฒนาการด้านการกำกับดูแลที่ดียังมีน้อยหรือเพิ่งเริ่มต้น (Ball และคณะ, 2003) **ประการที่สอง** กฎหมายที่จะเอาผิดต่อผู้สอบบัญชี ที่เสนอรายงานการตรวจสอบที่ผิดพลาดของประเทศในเอเชีย (ไทย) ไม่มีความรุนแรงเท่ากับประเทศที่พัฒนาแล้ว ทำให้โอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะถูกฟ้องร้องเพื่อได้รับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสียมีน้อยราย (Favere-Marchesi, 2000) ปัจจัยเหล่านี้จึงอาจทำให้ผู้สอบบัญชีแต่ละขนาดไม่มีแรงจูงใจที่จะให้บริการการตรวจสอบที่สูงหรือต่ำแตกต่างกัน

5.2 ประโยชน์จากงานวิจัย

ผลการศึกษาความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีในประเทศไทยนี้ ให้หลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยทางการบัญชีในประเทศไทยเกี่ยวกับ คุณสมบัติของกำไรตามหลักความระมัดระวังภายหลังจากที่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงมาตรฐานการบัญชีใหม่ตั้งแต่ปี 2542 และผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชี ของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

คุณสมบัติของหลักความระมัดระวังทางบัญชี มีความสำคัญทั้งกับผู้ใช้การเงิน ผู้สอบบัญชีและหน่วยงานกำกับดูแลฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งจากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงมาตรฐานการบัญชีใหม่ในปี 2542 บริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีการนำเสนอกำไรเป็นไปตามหลักความระมัดระวัง ดังนั้น ผู้ใช้ข้อมูลกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทั้ง นักลงทุน นักวิเคราะห์ ผู้ถือหุ้น เจ้าหนี้ และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ จึงสามารถที่จะเชื่อถือในข้อมูลกำไรทางบัญชีของกิจการเหล่านี้ได้ในระดับหนึ่งว่า กิจการได้คำนึงถึงสถานะความเสี่ยงหรือความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจในงบกำไรขาดทุนอย่างทันทั่วถึง ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้ใช้การเงินควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับ

การบัญชีภายใต้หลักความระมัดระวัง คือ หลักความระมัดระวังช่วยลดต้นทุนความเสี่ยงจากการคาดการณ์มูลค่าของกิจการในปัจจุบัน เพราะว่าผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้ใช้งบการเงินจะมีความเสี่ยงสูงในกรณีที่กำไรหรือสินทรัพย์แสดงมูลค่าสูงเกินไป มากกว่าที่กำไรหรือสินทรัพย์จะแสดงมูลค่าต่ำเกินไป เช่น กรณีการประเมินราคาหลักทรัพย์นั้น นักลงทุนจะดูค่าของอัตราส่วน P/E (Price-to-Earnings Ratio) และ P/B (Price-to-Book Ratio) เพื่อพิจารณาว่าราคาหลักทรัพย์นั้น เหมาะสม ต่ำ หรือ สูงไป หากกิจการนั้นไม่ได้นำเสนองบการเงินเป็นไปตามหลักความระมัดระวังทั้ง กำไร และ สินทรัพย์จะแสดงสูงเกินไปซึ่งจะทำให้ให้นักลงทุนประเมินราคาหลักทรัพย์ผิดพลาดได้ นอกจากนี้หลักความระมัดระวังยังช่วยลดโอกาสของผู้บริหาร ที่จะคาดการณ์มูลค่าปัจจุบันของกิจการสูงขึ้นจากการแสดงกำไรและสินทรัพย์เกินจริง อันจะส่งผลเสียเมื่อใช้ข้อมูลนั้นในการจ่ายเงินปันผลและกำหนดผลตอบแทนของคนอย่างไม่เหมาะสม (Watts, 2003a)

สำหรับผลการวิจัยที่ว่า ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีไม่มีผลกระทบต่อความระมัดระวังของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียน ที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยนั้นก็สามารถสร้างความมั่นใจแก่ผู้ใช้ข้อมูลกำไรของบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ว่า บริษัทจดทะเบียนฯ ไม่ว่าจะถูกตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก ต่างก็ตระหนักในความระมัดระวังเหมือนกัน คือ มีความระมัดระวังในการจัดทำบัญชีใกล้เคียงกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาก่อนหน้านี้ของ วชิระ บุญเนตร (2546) ที่พบว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่กับสำนักงานที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ในประเทศไทยนั้น มีความสามารถในการให้ข้อมูลเพื่อระบุบริษัทที่อาจถูกฟ้องจากการเป็นบริษัทจดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยไม่แตกต่างกัน

อนึ่ง ผลการวิจัยนี้ยังให้คำตอบที่สำคัญทั้งแก่คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีและตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทราบว่า ภายหลังจากที่ประเทศไทยมีการปรับปรุงมาตรฐานการบัญชีใหม่ตั้งแต่ปี 2542 บริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัททางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความระมัดระวังในการจัดทำบัญชี ซึ่งแสดงถึงความเชื่อถือได้ตามลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงินในแม่บทการบัญชี อีกทั้งผลการศึกษาวิจัยนี้ ยังช่วยให้คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาเพื่อพัฒนามาตรฐานการบัญชีในอนาคตด้วย เพราะการประยุกต์ใช้แนวคิดความระมัดระวังในมาตรฐานการบัญชี จะช่วยป้องกันไม่ให้กำไรหรือสินทรัพย์ของกิจการแสดงจำนวนที่สูงเกินไป และหนี้สินหรือค่าใช้จ่ายแสดงจำนวนต่ำเกินไปได้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการป้องกันไม่ให้ผู้ใช้งบการเงินตัดสินใจจากทางเลือกทางเศรษฐกิจที่ไม่เหมาะสม

5.3 ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดเกี่ยวกับ ความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลราคาหลักทรัพย์ เนื่องจากช่วงระยะเวลาที่ใช้ศึกษานี้ มีหลักทรัพย์ที่ไม่มีการซื้อขายหรือมีปริมาณการซื้อขายต่ำส่วนหนึ่ง (ปี 2542 ถึง 2545 คือ 19 11 16 และ 19 ตัวอย่างตามลำดับ รวมเป็น 65 ตัวอย่าง) ที่ไม่สามารถรวมเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ได้ อย่างไรก็ตาม ขนาดตัวอย่างก็มากพอสำหรับใช้ในการวิเคราะห์ (แต่ละปีมีตัวอย่างมากกว่า 200 ตัวอย่าง)

5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

การวิจัยครั้งนี้เน้นการศึกษาความระมัดระวังทางการบัญชีของกำไร สำหรับการวิจัยในอนาคตอาจให้ความสนใจศึกษาความระมัดระวังทางการบัญชีของงบดุล ซึ่งสามารถวัดความระมัดระวังทางการบัญชีของงบดุลได้จากตัวแบบของ Beaver และ Ryan (2000) โดยค่าพารามิเตอร์ของตัวแบบนี้จะสะท้อนระดับของความแตกต่างระหว่าง มูลค่าตลาดกับมูลค่าทางบัญชีของกิจการ ซึ่งหากมีค่าแตกต่างกันมากก็จะแสดงว่ามีระดับความระมัดระวังของงบดุลที่มาก

การศึกษาผลกระทบของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อ คุณภาพข้อมูลทางบัญชีในอนาคต ควรที่จะศึกษาว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีผลกระทบต่อการจัดการกำไรของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหรือไม่ เพื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยในครั้งนี้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กัลยา วานิชย์บัญชา. การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซี เค แอนด์ เอส โฟโต้สตูดิโอ, 2545.

เกษรี ณรงค์เดช. รายงานการเงิน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.

จิรัตน์ สังข์แก้ว. การลงทุน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. กลไกตลาดการเงินในระบบเศรษฐกิจไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2546.

ทรงศิริ เต็มสมบัติ. การวิเคราะห์การถดถอย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541.

นักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, สมาคม. มาตรฐานการบัญชีรวมเล่ม ฉบับที่ 1-30. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เอ. ลิฟวิ้ง จำกัด, 2539.

นักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, สมาคม. มาตรฐานการบัญชีของไทยฉบับรวมเล่ม พ.ศ. 2544 เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เอ. ลิฟวิ้ง จำกัด, 2544.

นักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, สมาคม. มาตรฐานการบัญชีของไทยฉบับรวมเล่ม พ.ศ. 2544 เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เอ. ลิฟวิ้ง จำกัด, 2544.

นักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, สมาคม. ศัพท์บัญชี. พิมพ์ครั้งที่ 6.

กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เอ. ลิฟวิ้ง จำกัด, 2538.

พรสรัญ รุ่งเจริญกิจกุล. ผลกระทบต่อธุรกิจจากมาตรฐานใหม่. วารสารการเงินธนาคาร ปีที่ 18 ฉบับที่ 209 (กันยายน 2542) : 119-121.

พรอนงค์ บุษราตระกูล. การลงทุน : พื้นฐานและการประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

เมธากุล เกียรติกระจาย และ ศิลปพร ศรีจันเพชร. ทฤษฎีการบัญชี. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เทค แอนด์ เจอนอล พับบลิกเคชั่น จำกัด, 2547.

วชิระ บุญยเนตร. The association of audit qualifications with respect to delisting: before and after Thai financial crisis. วารสารจุฬาลงกรณ์ปริทัศน์ ปีที่ 25 ฉบับที่ 97 (กรกฎาคม-กันยายน 2546) : 64-94.

สมพงษ์ พรอุปถัมภ์. Episode I: กำไรขาดทุนนั้นสำคัญไฉน. วารสารจุฬาลงกรณ์ปริทัศน์ ปีที่ 26 ฉบับที่ 99 (มกราคม-มีนาคม 2547) : 14-19.

สุพล คุรงค์วัฒนา. การวิเคราะห์เชิงสถิติ การวิเคราะห์การถดถอย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

เสาวนีย์ ลิขิตวัฒน์. คุณภาพของมาตรฐานการบัญชี. วารสารนักบัญชี ปีที่ 46 ฉบับที่ 3 (เมษายน –
กรกฎาคม 2543): 7–14.

ภาษาอังกฤษ

Ball, R., S.P. Kothari, and A. Robin. 2000. The effect of international institutional factors on
properties of accounting earnings. Journal of Accounting & Economics 29: 1-51.

Ball, R., A. Robin and J.S. Wu. 2003. Incentives versus standards: properties of accounting
income in four Asian countries. Journal of Accounting & Economics 36:235-270.

Ball, R., and L. Shivakumar. 2001. Earnings quality in UK private firms. Working paper.
University of Chicago.

Basu, S. 1997. The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings. Journal of
Accounting & Economics 24: 3-37.

Basu, S., 1999. Discussion of international differences in the timeliness, conservatism, and
classification of earnings. Journal of Accounting Research 37(Supplement): 89-99.

Basu, S., L.S. Hwang, and C.L. Jan. 2001. Differences in conservatism between big 8 and non-big
8 auditors. Working paper. City University of New York.

Basu, S., 2001. Discussion of on the asymmetric recognition of good and bad news in France,
Germany and the United Kingdom. Journal of Business Finance & Accounting 28(9):
1333-1349.

Becker, C.L., M.L. DeFond, J. Jiambalvo, and K.R. Subramanyam. 1998. The effect of audit
quality on earnings management. Contemporary Accounting Research 15(1): 1-24.

Beekes, W., P. Pope, and S. Young. 2004. The link between earnings timeliness, earnings
conservatism and board composition: evidence from the UK. Corporate Governance
12(1): 47-59.

Burgstahler, D., J. Jiambalvo, and T. Shevlin. Do stock prices fully reflect the implications of
special items for future earnings? Journal of Accounting Research 40(3): 585-612.

Claessens, S., S. Djankov, and L.H.P. Lang. 2000. The separation of ownership and control of
East Asian corporations. Journal of Financial & Economics 58: 81-112.

- Craswell, A.T., J.R. Francis, and S.L. Taylor. 1995. Auditor brand name reputations and industry specialization. Journal of Accounting & Economics 20: 297-322.
- Davidson, R.D., and D. Neu. 1993. A note on the association between auditor firm size and audit quality. Contemporary Accounting Research 9(2): 479-488.
- DeAngelo, L.E. 1981. Auditor size and audit quality. Journal of Accounting & Economics 3: 297-322.
- Dielman, T.E. 1996. Applied regression analysis for business and economics. 6th ed. Belmont: Duxbury Press.
- Dietrich, R., K. Muller, and E. Riedl. 2003. Using stock returns to determine “bad” versus “good” news to examine the conservatism of accounting earnings. Working paper. Pennsylvania State University.
- Easton, P.D., and T.S. Harris. 1991. Earnings as an explanatory variable for returns. Journal of Accounting Research 29(1): 19-36.
- Fama, E., and J. MacBeth. 1973. Risk, return, and equilibrium: empirical tests. Journal of Political Economy 81:607-636.
- Favere-Marchesi, M. 2000. Audit quality in ASEAN. The International Journal of Accounting 35(1): 121-149.
- Francis, J.R. 2004. What do we know about audit quality? British Accounting Review 36: 345-368.
- Francis, J.R., and E.R. Wilson. 1988. Auditor changes: a joint test of theories relating to agency cost and differentiation. Accounting Review 63(4):663-682.
- Garcia Lara, J. M., and A. Mora. 2004. Balance sheet versus earnings conservatism in Europe. European Accounting Review 13(2): 261-292.
- Holthausen, R.W., and R. Watts. 2001. The relevance of the value-relevance literature for financial accounting standard setting. Journal of Accounting & Economics 31:3-75.
- Holthausen, R.W. 2003. Testing the relative power of accounting standards versus incentive and other institutional features to influence the outcome of financial reporting in an international setting. Journal of Accounting & Economics 36: 271-283.
- Giner, B., and W. Rees. 2001. On the asymmetric recognition of good and bad news in France, Germany and the United Kingdom. Journal of Business Finance & Accounting 28(9): 1285-1331.

- Givoly, D., and C. Hayn. 2000. The changing time-series properties of earnings, cash flows and accruals: Has financial reporting become more conservative? Journal of Accounting & Economics 29: 287-320.
- Hayn, C. 1995. The information content of losses. Journal of Accounting & Economics 20: 125-153.
- Jeong, S.W. and J. Rho, 2004. Big six auditor and audit quality: the Korean evidence. The International Journal of Accounting 39: 175-196.
- Krishnan, G.V. 2005. Did Houston clients of Arthur Andersen recognize publicly available bad news in a timely fashion? Contemporary Accounting Research 22(1): 165-193.
- Lam, S. and S. Chang, 1994. Auditor service quality and auditor size: Evidence from initial public offerings in Singapore. Journal of International Accounting Auditing & Taxation 3(1): 103-114.
- Lennox, C. 1999. Are large auditors more accurate than small auditors? Accounting and Business Research 29(3): 217-227.
- Lubberink, M., and C. Huijgen. 2001. A wealth-based explanation for earnings conservatism. European Finance Review 5: 323-349.
- Narktabtee, K. 2000. The implication of accounting information in the Thai capital market. Ph.D. thesis. University of Arkansas.
- Nichols, D.C., and J.M. Wahlen. 2004. How do earnings numbers relate to stock returns? a review of classic accounting research with updated evidence. Accounting Horizons 18(4): 263-286.
- Pae, J., D. Thornton, and M. Welker. 2004. The link between earnings conservatism and balance sheet conservatism. Working paper, Queen's University.
- Pope, P.F., and M. Walker. 1999. International differences in the timeliness, conservatism, and classification of earnings. Journal of Accounting Research 37(Supplement): 53-87.
- Ramakrishnan, R.T.S., and J.K. Thomas. 1998. Valuation of permanent, transitory, and price-irrelevant components of reported earnings. Journal of Accounting, Auditing & Finance 13(3): 301-335.
- Raonic, I., S. McLeay, and I. Asimakopoulos. 2004. The timeliness of income recognition by European company: An analysis of institutional and market complexity. Journal of Business Finance & Accounting 31(1): 115-148.

- Riahi-belkaoui, A., 2000. Accounting Theory. 4th ed. Cornwall: Thomson Learning.
- Ruddock, C., S. Taylor, and S. Taylor. 2002. Non-audit services and earnings conservatism: Is auditor independence impaired? Working paper. University of Technology, Sydney.
- Schroeder, R.G., M.W. Clark, and J.M. Cathey. 2001. Financial Accounting Theory and Analysis. 7th ed. New York: John Wiley & Sons. Inc.
- Shroff, P.K., R. Venkataraman, and S. Zhang. 2004. The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings: An event-based approach. Working paper, University of Minnesota.
- Simunic, D.A. 1980. The pricing of auditor services: theory and evidence. Journal of Accounting Research 18: 161-190.
- Taylor, S., and S. Taylor. 2003. Earnings conservatism in a continuous disclosure environment: Empirical evidence. Working paper, University of Melbourne.
- Watts, R.L. 2003a. Conservatism in accounting part I: Explanations and implications. Accounting Horizons 17(3): 207-221.
- Watts, R.L. 2003b. Conservatism in accounting part II: Evidence and research opportunities. Accounting Horizons 17(4): 287-301.
- Watts, R.L., and J.L. Zimmerman. 1986. Positive Accounting Theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Wolk, H.H., M.G. Tearney, and J.L. Dodd. 2001. Accounting Theory. 5th ed. Ohio: Thomson Learning.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายเดชนันต์ บังกิโล เกิดวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2521 ที่จังหวัดเลย สำเร็จการศึกษา
ระดับปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยี
ราชมงคล วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นครราชสีมา ในปีการศึกษา 2543 และเข้าศึกษาต่อ
ระดับปริญญาโท บัญชีมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ในปีการศึกษา 2545 และในขณะที่ศึกษาระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต ได้รับทุนพัฒนาอาจารย์สาขา
ขาดแคลน ตามความต้องการของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย